

దక్కన్

సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక

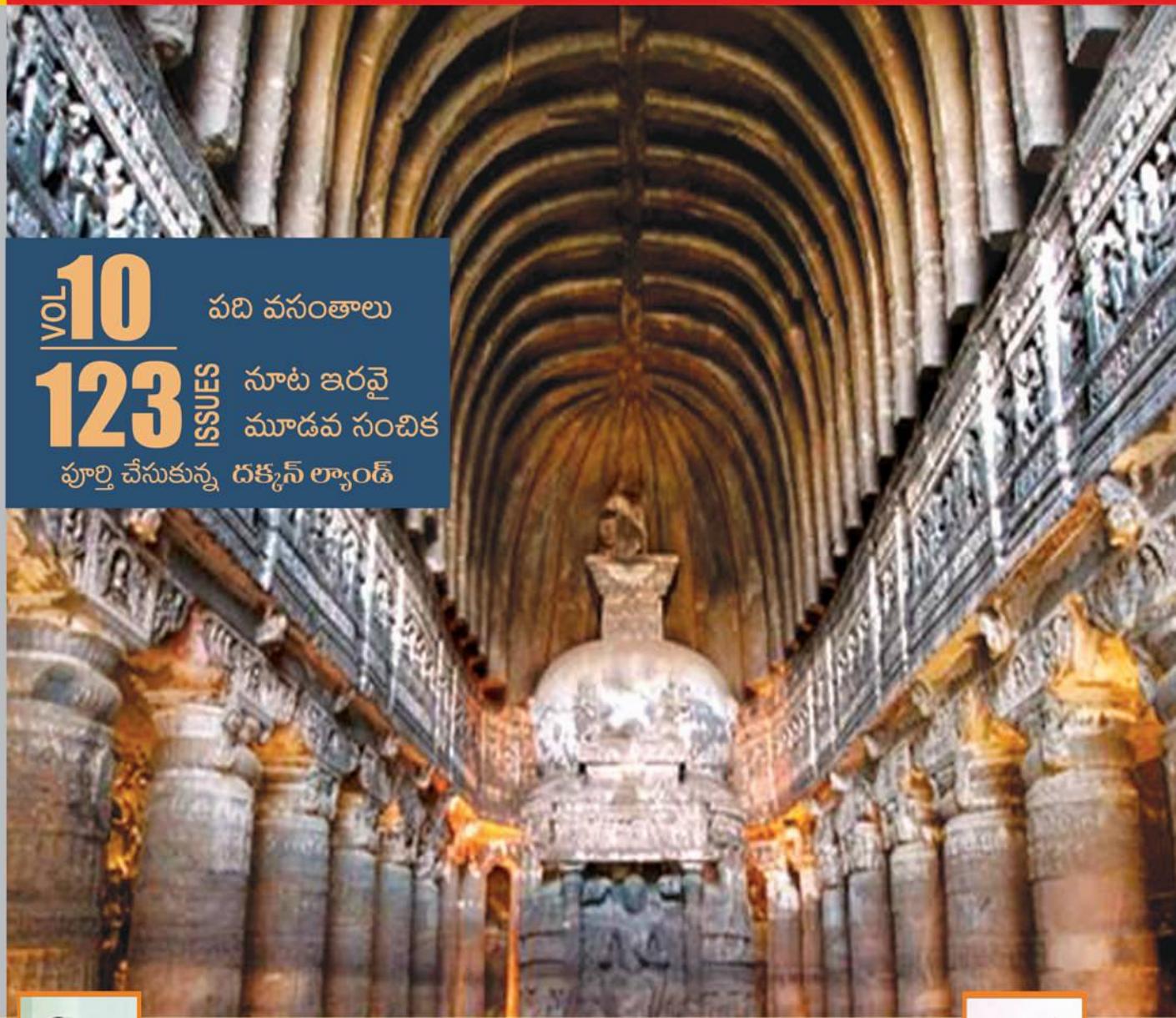
ల్యాండ్

DECCAN LAND, HYDERABAD

VOL
10
123 ISSUES

పది వనంతాలు
సూటు ఇరవై
మూడవ సంచిక
పూర్తి చేసుకున్న దక్కన్ ల్యాండ్

123

- ❖ నాగులవంచ డచ్ సంబంధాలు
- ❖ దక్కన్ ప్రాంత పునర్ వికాసానికి 'దక్కన్ ల్యాండ్'
- ❖ మనిషిని పోలిన మరమనిషి
- ❖ శుభ్రత విషయంలో మనం ఎందుకిలా ఉన్నాం?

చిల్డన్స్ ఎడ్యుకేషనల్ అకాడమీ

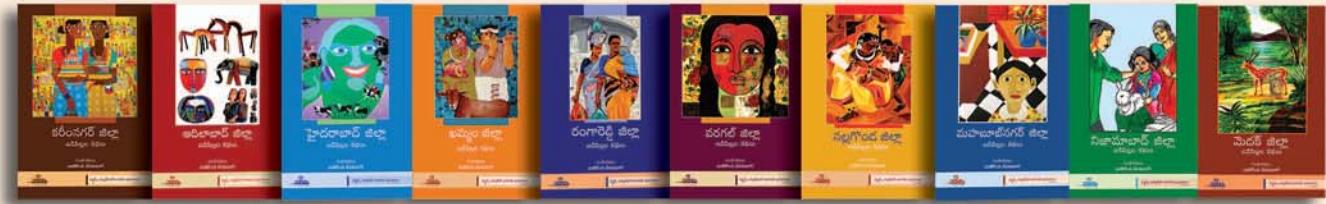
(Regd. 720/1982) బాలచెలిమి

ప్రైదరాబాద్

పిల్లల వికాస పత్రిక

తెలంగాణ బడి పిల్లల కథలు

10 పుస్తకాల సెట్ ధర రూ. 330 • తగ్గింపు ధర రూ. 300

పిల్లలకు అత్యంత ఆనందానిచేచి ఆట బొమ్మలు, కథల పుస్తకాలే. పార్శ్వపుస్తకాలు అందించే జ్ఞానానికి సమాంతరంగా మరింతో లోకజ్ఞానాన్ని అందించే బాల సాహిత్యమే. పుస్తకాలు పిల్లల ఆలోచనా నైపుణ్యాలను పెంచుతాయి. వారి ఉపాఖయాలకు ప్రాణం వేస్తాయి. వారిలో స్వజనాత్మకతను పెంచుతాయి. చలత్ర, సంస్కృతి, కళలు, ఐన్స్, మానవ స్వభావాలు, జంతు స్వభావాలు, ఆరోగ్య సంబంధిత అంశాలు - ఒకటేమిటి ప్రాథమిక బిజ్ఞానాని బాలసాహిత్యం, పిల్లలో వైతికతను, ఆధ్యాత్మికతను, సక్రమశైలైన్ ప్రవర్తనను, మంచి చెడుల అవగాహనను పెంచే బాధ్యతను బాలసాహిత్యమే నెరవేర్గరలదు.

ఈటి అచ్చంగా మన పిల్లలు రాసిన కథలు, స్వచ్ఛమైన కథలు. 'చిల్డన్స్ ఎడ్యుకేషనల్ అకాడమీ' తెలంగాణలోని ఉమ్మడి 10 జిల్లాల "బడి పిల్లల కథలు" సంకలనాలుగా అందమైన బొమ్మలతో గతంలో వెలువరించింది. అచి రెండు తెలుగు రాష్ట్రాల్లోనూ విశేష ఆదరణ వాందాయి.

అలాగే ఇప్పుడు పిల్లలకోసం తెలంగాణలోని ఉమ్మడి పబి జిల్లాల బాల సాహిత్య రచయితలు రాసిన "పెద్దలు రాసిన పిల్లల కథలు" పబి సంకలనాలను అందమైన బొమ్మలతో వెలువరించింది. చిన్నారులు, పెద్దలు, సాహితీ వేత్తలు ఎప్పటినే ఈ పుస్తకాలను ఆదరిస్తారని ఆశిస్తున్నాం.

-మటికొండ వేదుమార్

చైర్మన్, చిల్డన్స్ ఎడ్యుకేషన్ అకాడమీ

పెద్దలు రాసిన పిల్లల కథలు (ఉమ్మడి పది జిల్లాలు)

10 పుస్తకాల సెట్ ధర రూ. 350 • తగ్గింపు ధర రూ. 300

ప్రతులకు

అన్ని ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలు. మరియు

'భూపతి సదన్' 3-6-716, ప్రైట్ నెం.12, హిమాయత్నగర్, ప్రైదరాబాద్-500029

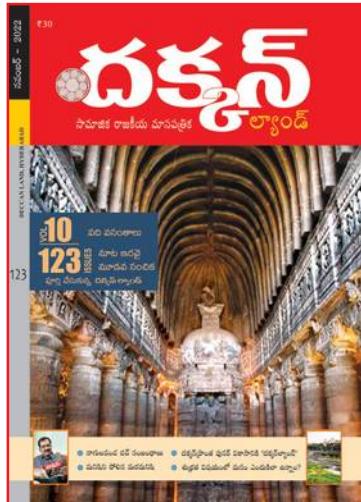
ఫోన్ : 9030 6262 88

email: edit.chelimi@gmail.com website : www.balachelimi.com

చిల్డన్స్ ఎడ్యుకేషనల్ అకాడమీ ప్రచురించిన ఇతర పుస్తకాలు

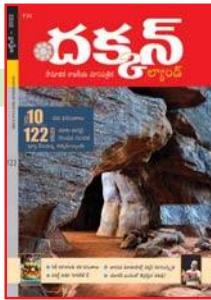
అజంతా గుహలు

మహారాష్ట్రలోని అజంతా గుహలు రాతి శీల్వుకళను కలిగిన గుహ నిర్మాణాలు. ఇవి సుమారుగా క్రీ.పూ. రెండవ శతాబ్దమునకు చెందినవి. ఇక్కడి రిల్చు బిత్త కళలు బౌద్ధమత కళకు చెందినవి. మరియు 'విశ్వజనీయ బిత్తకళలు'. ఔరంగాబాద్ జిల్లాలోని మహారాష్ట్రలో నెలకొని ఉన్న అజంతా గుహలు మనకు వారసత్వంగా అందిన అపురూపమైన చారిత్రక సంపద. ఇక్కడ కనబడుతున్న బిత్తకళలో ఎక్కువ భాగం బౌద్ధ మతానికి చెందినవి. గుహల లోపల అద్భుతమైన నిర్మాణ సౌందర్యం కనబడుతుంది. అజంతా గ్రామము బైట ఉన్న ఈ గుహలు 1983 నుండి యునెస్కో (UNESCO) వాలచే ప్రపంచ వారసత్వ ప్రదేశంగా పరిగణించ బడుతున్నాయి. అజంతా గ్రామానికి మూడుస్నార కిలోమీటర్ల దూరంలో దట్టమైన అడవులతో కూడిన, గుర్తునాడా ఆకృతిలో ఉన్న కొండ నెట్రముపై ఇవి నెలకొని ఉన్నాయి.

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029.
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
E-mail: desk.deccan@gmail.com website : www.deccanland.com

మెయిల్ బాక్స్

చక్కటి సందేశాలు

తెలంగాణ మహారాష్ట్ర కాలంలో ఆవిర్భవించిన సామాజిక, రాజకీయ పత్రిక ‘దక్ష్ణల్యాండ్’. పేరులోనే ఉన్నతమైన ప్రాంతియ అస్తిత్వాన్ని నిబిడీకృతం చేసుకున్న దక్ష్ణల్యాండ్ పది వసంతాలు పూర్తి చేసుకున్న సందర్భంగా రచయితలు ప్రాఫెసర్ ఎన్ రఘు, వకుశాభరణం రామకృష్ణ, సంకెపవల్లి నాగేంద్రశర్మ, చందారాములు ప్రతికమీద చాలా చక్కటి సందేశాలను అందించారు. ఆ వ్యాసాలు చదివిన నాకు పత్రిక నిర్వహణ యొక్క సాధకబాధలు తెలియ వచ్చాయి. అటువంటి వాటికి ఓర్చుకొని దశాభ్యాసాల కాలం పత్రిక నిర్మిష్టుగా కొనసాగేలా చూసిన సంపాదకులు వేదుపూర్వ గారికి ధన్యవాదాలు.

- బి. ఉదయ్, హైదరాబాద్

తెలంగాణ ప్రభుత్వం ముందుచూపు

‘యూరప్ ఖండంలో తీవ్రమైన కరువు దేనికి సంకేతం?’ వ్యాసులో రచయిత శ్రీధర్ రావ్ దేవేపాండే వాతావరణంలో మార్పులు, ప్రకృతి విపులులు ఎలా వస్తున్నాయో తెలియజేశారు. వాతావరణ మార్పులను నియంత్రించి తిరిగి గాడిలో పెట్టాలంటే భూగోళం మీద అడవుల నరికివేతను నియంత్రించాలని తెలియజేశారు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఎనిమిది విడతలగా హరితపోరం నిర్వహించి గ్రీనరీని పెంచింది. వాతావరణ ఉప్పొగ్గుతను పెంచే కర్మను ఉద్దారాలను తగ్గించేందుకు కృషి చేస్తోంది. యూరప్లో, చైనా, అమెరికాలో నదులు నీలి కరువుకు గుర్తొన్నాయి. మన ప్రభుత్వం నీటి ప్రాజెక్టులకు అధిక ప్రాధాన్యత ఇచ్చి వైతాంగానికి, రాష్ట్ర వికాసానికి ముందు చూపుతే ఎంతో ప్రాధాన్యత ఇస్తుంది.

- ఎ. వెంకట కైత్తుర్, సిద్ధిపేట

శత వసంతాల సిటీ కళాశాల

నగరంలోని మూసి నది ఒడ్డున బృహత్తరమైన విద్యాభవనాన్ని (1919-1921) పూర్తి చేయించిన మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్కు కృతజ్ఞతలు. వందేళ్ళగా ఈ కళాశాల సేవలందిస్తుంది. ఇందులో విద్యసు అభ్యసించి, దేశ విదేశాల్లో పేరు తెచ్చుకున్న ప్రముఖులు ఎంతో మంది ఉన్నారు.

- జాకీర్ హుస్సేన్, హైదరాబాద్

- కందుకర్తి యాదవరావు, చరిత్ర పరిశోధకుడు

ఫోన్ : 96404 11849, నిజమూబాద్

రచయిత మాట

రచయిత డా॥ జి. లచ్చయ్య ‘ప్రకృతి వరణము’ శీర్షికపై పొరకుడు చందా రాములు తెలిపిన స్పందనకు రచయిత అభిప్రాయం.

సర్ నమస్తే! దక్ష్ణల్యాండ్ పత్రికలో మీరు రాసిన స్పందన చదివాను. నా కథనాలు మీకాలంలో లేనందుకు మీరు చింతించింది వాస్తవమే! మీ చింతన నాకు కూడా పర్తిస్తుంది. కాలేజీల్లో, విశ్వవిద్యాలయాల్లో శాస్త్రీయ విద్య గూర్చి, దృక్పథం గూర్చి మాట్లాడడమే గాని అనలు శాస్త్రీయవిద్య ఎలావుండాలో ఓ సమగ్రమైన డాక్యుమెంట్ నేటికి లేదు. ఈ ఆలోచన ఈ కథనాలకు నాందీప్రస్తావన. కోవిడ్ పరోక్షంగా నన్ను ప్రేరిపించింది. దీనికి సంపాదకులు వేదుపూర్వ గారు నా ఆలోచనకు అనుసంధాన కర్త అయ్యారు.

- డా. జీయల్

పరిశోధకులకు నుభవార్త

దక్ష్ణ ల్యాండ్ మాసపత్రిక ISSN (International Standard Serial Number) అమోదం పొందినదిని తెలియజేయడానికి సంతోషప్రస్తుతాన్నాం. మా ISSN 2581-3188. ప్రముఖ, చైత్యప్రాచీన, పరిశోధకులకు తమ పరిశోధనాత్మక, విశ్లేషణాత్మక రచనలను ప్రచురింపజేసి వినియోగించుకోవడం ద్వారా ప్రాచుర్యం చేసుకోవడానికి ఈ సదపకాశాన్ని సభ్యులించుచోచులని కోరుతున్నాం.

దక్ష్ణ ల్యాండ్కు ISSN అమోదం

రచయితలు తమ రచనలను పంపవలసిన చిరునామా :

“చంద్రం” 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029 Telangana.

సంప్రంచించవలిన ఆఫీస్ ఫోన్ : 9030626288

E-mail: desk.deccan@gmail.com

website: www.deccanland.com

- ఎడిటర్

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక, రాజీయ మాసపత్రిక

సంపత్తి: 11 సంచిక: 3 పేజీలు: 60

నవంబర్ - 2022

సంపాదకులు

మసికొండ వేదకుమార్

9848044713

editordeccan@gmail.com

సహాయ సంపాదకులు

కట్టా ప్రభాకర్

సర్ఫ్యూలేఫన్

హాచ్. మోహన్లాల్

వాణిజ్య ప్రకటనలు

సయ్యద్ శైజర్ బాప్

9030626288

ఖాటోర్నాఫర్

బి.ఎస్.ఐ

8374995555

కపరిషేజ్

అజంతా గుహలు

layout & composing @

CHARITHA IMPRESSIONS

printed @ DECCAN PRESS

అబ్బామాబాద్, హైదరాబాద్ - 500 020.

కార్పూలయ దిరునామూ

TELANGANA
RESOURCE CENTRE

DECCAN LAND

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12,
Himayatnagar, Hyderabad - 500 029

TELANGANA

Mobile: 9030626288

Fax: 040-27635644

E-mail: desk.deccan@gmail.com
website : www.deccanland.com

కృతజ్ఞతలు

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రికకు

సలహోలు, సూచనలు అందించిన

వివిధ రంగాల నిపుణులకు మా కృతజ్ఞతలు.

లోపలి పేజీల్లు...

శుభ్రత విషయంలో
మనం ఎందుకిలా
ఉన్నాం?

ప్రకృతిపై
విజేతలు కాదు..
ప్రకృతి
విధేయులు కావాలి

జ.ఎన్.శాస్త్రి	డా. జె. చెన్నయ్య	6
కాలుపు రహిత జలవనరులు మనష్యులుం... (ఎడిటోరియల్) ... వేదకుమార్. యం	7	
దక్కన్ ప్రాంత పునర్ వికాసానికి వాహిక దక్కన్ల్యాండ్ ..... ప్రాఫెనర్ ఘంటా చక్కపోచి	9	
చిల్మారుగుట్ట పుట్టుపెంట్లుకల ప్రహసనం	వరవస్తు లోకేస్టర్	11
ప్రకృతిపై విజేతలు కాదు.. ప్రకృతి విధేయులు కావాలి	డా. ఆర్.సి.తారామారావు.....	14
ఎరుకల నాంచాల గుడి పెడవ విరుపులు	ఈమని శివాగిరిడ్డి	17
చరిత్ర పుటల్లో దక్కన్ల్యాండ్	ప్రా. జ. లక్ష్మీ	19
నగసులపంచ డచ్ సంబంధాలు	కట్టా శ్రీనివాస్	20
మనిషిని పాశిన మరమనిషితో కరచాలనం!	పుట్టూ పెద్దంబులేసు	23
వాతావరణ మార్పులను తగ్గిస్తున్న వెదురు	ఎసికె.శ్రీపాలి	27
అబ్బరపలచే లజంతా గుహలు	సువేగా	29
ప్రాదరాబాద్ చరితలో స్పెషియల్ 28 ఒక విషయా మిగిలింది	కట్టా ప్రభాకర్	34
వెలమపాలకులేచిన 'ఉంట్రుగొండ' - శాసనాలు	శ్రీరామోజ హరగోపాల్	36
శుభ్రత విషయంలో మనం ఎందుకిలా ఉన్నాం?	శ్రీధర్రీవు దేశపాండె	39
డి కవిత - 64 రోజుల శైలు	మంగాల రాజేందర్ (జింబో)	45
కాకతీయుల శాసనాలు - సమగ్ర పరిశీలనం	డా. ఇస్కూలి మనోపాల	47
సదులును కాపాడుకునే బాధ్యత ప్రతి ఒక్కలిచి	దక్కన్ మ్యాన్	49
నిల్చిర్చుచూతున్న నివేదికలు!	డా. లాస్టయ్య గాండ్ల	51
పణిచే కవిత్వం - శాంందర్ దృష్టి	డా. భీంపల్లి శ్రీకాంత్	53
దైతుకు సిరులు... ఒంబెకి సత్తువ!	సంగీరిడ్డి హాముమంతర్డీ	56
పర్మావరణం (కథ)	సంగసభ్య చిన్న రామకిష్ణయ్య	58

'దక్కన్ ల్యాండ్'లో అచ్చవతున్న రచనలలో వ్యక్తమవుతున్న అభిప్రాయాలన్నింటితో సంపాదకులకు ఏకీభావం ఉండాల్సిన అవసరం లేదు. 'దక్కన్ ల్యాండ్'ను పర్యావరణ, వారసత్వ సంపద, జీవశైవిధ్య అభిప్రాయ వేదికగా, రాజకీయార్థిక, సామాజిక విల్సేషణవేదికగా తీర్చిదిద్దాలన్నదే మా సంకల్పం. అందుకు అనుగుణంగానే అన్ని రకాల అభిప్రాయాలకు, భిన్నాలిప్రాయాలకూ స్థానం కల్పించాలన్నది మా ఉద్దేశం. వివిధ రంగాల్లో నిపుణుల రచనలను అందించడం ద్వారా ఆయా అంశాలపై, పరిష్కార మార్గాలపై పొరకుల్లో అవగాహన పెంపాందించడమే 'దక్కన్ ల్యాండ్' లక్ష్మి.

ఎ.వ్.శాస్త్రి

చరిత్రకారునిగా, శాస్త్ర పరిశోధకునిగా, సృజనాత్మక రచయితగా, బహుగ్రంథకర్తగా శ్రీ బి.ఎన్.శాస్త్రి చేసిన సేవలు నిరూపమానమైనవి. మహా సంస్కలు భారీగా నిధులు వెచ్చించి ఎంతో మంది నిపుణుల సహాయంతో చేయలేనన్ని పనులను శాస్త్రి ఒంటిచేతిమీద చేశారు. ఇదంతా కీర్తి కోసమో, ధనలాభం కోసమో చేసిందికాదు. తెలుగువారి చరిత్రకోసం, భారతదేశ చరిత్రను తెలుగు వారికి తెలియపరచడం కోసం. తన కృషణి కొనసాగించేందుకు కావలిని సహాయకులు లేకున్నా, ఆర్థిక వనరులు అసలే లేకున్నా వాటికోసం ఎవరినీ యాచించకుండా, ఏ ప్రభుత్వాన్ని అడగుకుండా అలుపెరుగని కృషణి కొనసాగించారు. నేటి తరానికి ఆయన పరిశ్రమ గురించి తెలియాలి.

1932 డిసెంబర్ 10న నల్గొండ జిల్లా, తమ్ములగూడెంలో జన్మించిన బి.ఎన్.శాస్త్రి పూర్తి పేరు భిన్నార్థి నరసింహ శాస్త్రి. తల్లిదండ్రులు శ్రీమతి సరస్వతమ్మ, శ్రీ రామకృష్ణయ్య వారి స్వస్థలం అదే జిల్లాలోని నల్గొండ. ఇద్దరక్కల తర్వాత కలిగిన ఎనిమిది మంది మగిలిల్లో శాస్త్రి పెద్దవారు. విద్యార్థి దశలో ఉన్నప్పుడు నల్గొండ తెలంగాణ సాయఁధ పోరాటానికి కేంద్ర స్థానంగా ఉంది. నిజాం నిరంకుశ పొలన, ఆ పొలనకు నిజాం విధానాలకు, రజాకార్య, జాగర్ధార్య వత్తాసు పలుకుతూ ప్రజల్ని తీవ్రమైన దోషిక్కి గురిచేస్తున్న కాలమది. ప్రతిఘటన కూడా ఆ స్థాయిలోనే కొనసాగింది. నిజాంకు వ్యతిరేకంగా దండు నడిపిన రావి నారాయణరెడ్డి బి.ఎన్.శాస్త్రికి స్వార్థి ప్రదాత అయ్యారు. నారాయణరెడ్డి అడుగు జాడల్లో నడిచి సాయఁధ కార్యక్రమాల్లో పాల్గొన్నారు బి.ఎన్.శాస్త్రి. ఉద్యమంలో పాల్గొంటూ చదువు పూర్తి నిర్దక్కం చేసే దశలో పెద్దలు ఆయన్ను గుంటూరు జిల్లా దాచేపల్లిలో తమ బంధువుల ఇంట్లో ఉంచారు. చిన్నవాడైన శాస్త్రి చేసేదిలేక అక్కడే చదువుకొన్నారు. కొంతకాలానికి ప్రాదుర్బాధు వచ్చి ఆంధ్ర విద్యాలయ ఉన్నత పారశాలలో 9, 10, 11 తరగతులు చదివారు. మొత్తం మీద విద్యాభ్యాసం పూర్తి చేసి ఉపాధ్యాయ వ్యతి చేపట్టారు. ఆ కాలంలోనే పుస్తక పరసం, రచనలు చేయడం ప్రారంభించారు.

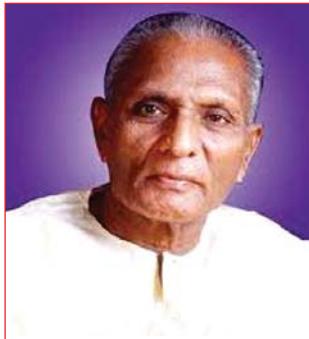
ఉస్సానియా విద్యాలయంలో ఎం.ఎ తెలుగులో చేరడంతో తెలుగు భాషా సాహిత్యాల అధ్యయనం మరింత ఉద్యతమైంది. అక్కడ దివాకర్ణ వెంకటాపథాని, బిరుదురాజు రామరాజు, పల్లదుర్గయ్య వంటివారు బి.ఎన్.శాస్త్రికి గురువులు. రచనలు చేయడం, అధ్యయనం చేసిన అంశాలమై విద్యార్థులను సమీకరించి సదస్సులు నిర్వహించడం, సదస్సుల్లో చదివిన పత్రాలను పుస్తకంగా తేవడం ఇప్పుడ్నే శాస్త్రిని

తీర్టికలేకుండా చేశాయి. అప్పటికే నవలలు, గేయ, వచన, నాటికలు రాసిన చివిన్ శాస్త్రి ‘కాశీ ఖండం దాని ప్రాశస్త్రం’ గ్రంథ రచన చేపట్టారు. పీ.పౌచ్.డి.లో ప్రవేశించి “శాసనములలో తెలుగు భాషా పరిణామము” అనే అంశంపై పరిశోధన ప్రారంభించారు. అయితే ఎం.ఎ. తెలుగు చదివినవారు పరిశోధన చేయడానికి పనికిరారని పుట్టపర్చి శ్రీనివాసాచార్యులు అన్నారు. అయినా చివిన్ వెనక్కి తగ్గలేదు. శాసనాలపై మక్కువతో, పట్టుబడలతో పరిశోధన కొనసాగించారు. నిర్మిత కాలపరిమితిలో పరిశోధనాంశాన్ని పది అధ్యాయాలుగా విభజించుకుని తాము కనుగొన్న శాసనాల ఆధారంగా పరిశోధన గ్రంథాన్ని పూర్తి చేశారు. తన పరిశోధనల్లో భాగంగా నస్వర్య పూర్వం నుండి వున్న శాసనాలను విశ్లేషించారు. నస్వర్య ఆదికవి అని అప్పటి పరకూ వున్న వాదాన్ని తిరస్కరిస్తూ తెలుగు సాహిత్యానికి నన్నిచోడుడు ఆదికవి అని నిరూపించారు. సిద్ధాంత గ్రంథాన్ని తిరగ రాసి నస్వర్య ఆదికవిగా పేర్కొనాలని అధ్యాపకులు చేసిన సూచనలు అంగీకరించనందుకు చివిన్ శాస్త్రికి దాక్షరేట్ రాలేదు. కాని ఎవరికి లొంగక తన కృషణి కొనసాగించి ఎవరూ చేయలేనన్ని పనులు చేయడం వల్ల అనేక దాక్షరేట్లకు తూగే పనితో ప్రశంస లందుకున్నారు.

1965లో విష్ణు కుండిను కాలానికి చెందిన రెండు తాప్రు శాసనాలను విశ్లేషించి పరిష్కరించి ప్రకటించడంతో చివిన్ శాస్త్రి శాసన పరిశోధన కృషి ప్రారంభమైంది. ఆ రెండు శాసనాలు తాను జన్మించిన తమ్ములగూడెనికి చెందినవి. తమ్ములగూడెం అలనాటి విష్ణుకుండినుల రాజధాని ఇంద్రపాల నగరం గురించి, శాసనాలను గురించి ‘భారతి’లో ప్రకటించి, విష్ణుకుండి నులకు చెందిన కొత్త విశేషాల్చి వ్యాసరూపంలో రాయడంతో కొండరు ఆశ్చేపీంచారు. కాని భారతి సంపాదకులు శివలెంక శంఖప్రసాద్ మధ్యతుగా నిలిచారు. శాస్త్రిగారికి కొత్త విశేషాల్చి ఆంగ్ వ్యాసాలుగా కూడా చరిత్రకారులకు పంపారు.

శాసనాల కోసం తెలుగునాట అంధ్ర, తెలంగాణ అన్న తేడా లేకుండా శాస్త్రిగారు ఊరూరా తిరిగారు. 1974లో రెండు సంపటాలుగా శాసనాల్చి ప్రకటించారు. కండూరు చోళులని 10, కళాణి చాళుక్యులని 10, కాకతీయులని 10, గోలొండ ప్రభులవి 2, మొత్తం 32 శాసనాల్చి వెలికి తీశారు. అప్పటి పరకు విష్ణుకుండినులు అమరావతి, విజయవాడ, దెందులూరు, కంగీలను రాజధానులుగా పాలించినారు అనే ఆభిప్రాయం వుండేది. కానీ శాస్త్రిగారు వెలుగులోకి తెచ్చిన కొత్త విశేషాల వల్ల విష్ణుకుండినులు మహబూబ్‌నగర్ మండంలోని శ్రీ పర్వత ప్రాంతంలోని ఇక్కాకులకు సామంతులుగా

(తరువాయి ఇప్ప వేజీలో)

కాలుష్య రహిత జలవనరులు మనధ్యేయం కావాలి

నీరండిన చోట చేపలేకాదు మనుషులూ మనలేరు. జలవనరులున్నచోటే మానవుల ఆవాసాలేర్పడ్డాయి. నాగరికత మొదటి అడుగు నీటితోనే ప్రారంభం. గాలి, నీరు, ఆగ్ని, భూమి, ఆకాశం సుకల జీవరాహుల ఉనికించి మూలాధారం. వీలిమర్ము వున్న సామర్ష్య సంబంధమే ఈ స్ఫ్యూషింగ్ మనుగడ. ఈ స్ఫ్యూషింగ్ ప్రతిజీవి క్రమబద్ధమైన, సహజమైన ఈ సామర్ష్య నియతులవల్లే జీవిస్తున్నది. ఈ సహజమైన నియతులను కాపాడుకోవడం మనందరి బాధ్యత. ఈ జీవివల్లా కలగని హాని మానవతప్పిదాల వల్లే జరుగుతుంది.

నీరు సహజవనరు స్వచ్ఛతకి మారుపేరు. మానవుల సుఖావేక్షలకు, స్వార్గాలకు, లాభావేక్షలకీ ప్రకృతిలోని ప్రతి అంశమూ ద్వ్యాపం అవుతున్నట్లే నీరు కూడా తన సహజత్వాన్ని కోల్పేతున్నది. ప్రతి వ్యధి పదార్థాన్ని ఏదో ఒక నీటిలో వేయడం మనకి అలవాటుగా మారింది. భూగర్జు జలాలూ, నదులూ, సముద్రాలూ పారిశ్రామిక వ్యాధాలతో, గృహ సంబంధ వ్యాధాలతో కలుపితమవుతున్నాయి. ఈ ప్రమాదం సుంచి నదులను రక్షించుకోవడం హారుల బాధ్యత.

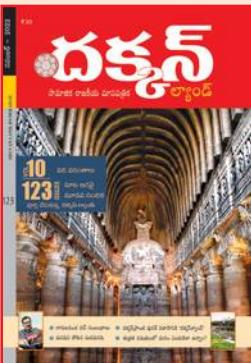
ప్రజల ఆలోచనల్లో, అవగాహనలో మార్పుకోసం ప్రపంచ నదుల దినోత్సవం నాడు 'ఫోరమ్ ఫర్ ఎ బెటర్ ప్రౌద్రాబాద్', 'డెక్కన్ హారిపేజ్ అకాడమీ' మాసీ రివర్ ప్రూంట్ వాక్సు నిర్వహించాయి. మొదటిసారిగా 1980లో కెనడాలో ట్రిచీష్ కొలంబియా నదుల దినోత్సవాన్ని Mr. మార్క్ ఎంజిల్ ప్రారంభించారు. 2005 సుంచి ప్రపంచవ్యాప్తంగా 100 దేశాలు ప్రపంచ నదుల దినోత్సవాలను జరుపుతున్నాయి. నదుల చారిత్రక ప్రాముఖ్యతలను, వాటి భౌగోళిక, వైస్వర్గిక నేపథ్యాలను తెలియజేయడానికి, జలవనరుల అభివృద్ధికి, జలమార్గాల పునర్దశరణకు, వాటి రక్షణకు ప్రజలలో అవగాహన పెంచి, బాధ్యతా స్ఫూర్హాను పెంచడానికి ఈ దినోత్సవాలు దోహదం చేస్తాయి.

ప్రతి సంవత్సరం పర్ట్ రివర్స్ దేసు ఫోరమ్ ఫర్ ఎ బెటర్ ప్రౌదరాబాద్ క్రమం తప్పకుండా నిర్వహిస్తున్నది.

తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత ప్రభుత్వం సాగునీరు, త్రాగునీరు, జలవిద్యుత్ పంటి వాటికి అధిక ప్రాధాన్యత యిచ్చి మిషన్ భగీరథ, కాశేశ్వరం ఇరిగేషన్ ప్రాజెక్టులను, మత్తుపరిశ్రమలను విజయవంతం చేసింది. కాలుష్యరహిత నదీ ప్రవాహం మన ధైయంగా కార్యాచరణ చేపట్టాలి. అంతర్జాతీయ నీటి నిపుణులు, సాంకేతిక నిపుణుల సలహాలు సూచనలతో ఈ కృషి జరగాలి. ఇది ఆర్థికవ్యవస్థ అభివృద్ధికి, ఉపాధి అవకాశాల మెరుగుదలకు, టూరిజం ఒక పరిశ్రమగా అభివృద్ధి చేండటానికి నీటి రవాణా దోషదం చేస్తుంది.

వచ్చే ప్రపంచ నదుల దినోత్సవం నాటికి తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వంతో కలిసి డెక్కన్ హారిపేజ్ అకాడమీ నిపుణులు, సంబంధిత హారులు తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని ఆన్ని నదులు, నీటి ప్రాజెక్టులు, వాగులను సందర్శించి వాటి బహుళ ప్రయోజనాలకు అనుగుణంగా కార్యాచరణకు తోడ్పుడే కానెప్పులను పరిశీలించాలని ప్రయత్నిస్తున్నది. ఈ ప్రయత్నం విజయవంత మవుతుందని ఆశిస్తా..

వెదకుమార్.ఎమ్.
(మచికొండ వేదకుమార్)
ఎడిటర్

(పెట్టే తయాయి)

వన్న వీరు ఇంద్ర పాలనగరం (తుమ్మలగూడం)ని రాజధానిగా చేసుకొని దళ్ళిం పథాన్ని పొలించారని తేలింది. ఈ విధంగా విష్టుకుండినులు, మరార వంశియులు, కాకతీయ ప్రభువుల శాసనాలను పరిశీలించి సంపుటిగా లోకానికి అందించారు.

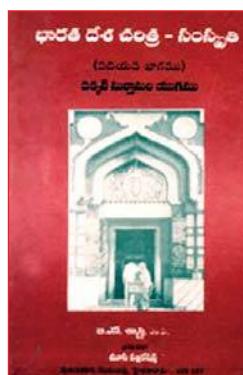
వీటితో పొటు త్రిపురాంతకం అలయ గోడలపై వన్న వందకు పైగా శాసనాలను బి.ఎస్.శాస్త్రి సేకరించారు. క్రీ.శ. 1106 నుంచి 1386 వరకు అంటే సుమారు 280 సంవత్సరాల చారిత్రక ఆధారాలను పట్టుకున్నారు. వీటికి అదనంగా మరో 15 శాసనాలను విశ్లేషించడం ద్వారా త్రిపురాంతక దేవాలయ చరిత్ర, శ్రీ పర్వతపురం, అగ్రహాలు, భూములు, త్రిపురాంతక శాసనాల సాంఖ్యిక చరిత్ర అని విడివిడిగా విభజించి అనేక విశేషాలను వెలుగులోనికి తెచ్చారు. 1984లో ప్రచురితమైన ఈ గ్రంథాన్ని పుష్టిగారి పీరాధిపతి శ్రీ విద్యానృసింహ భారతీ స్వామికి అంకితమిచ్చారు.

బి.ఎస్.శాస్త్రిగారు సుమగ్రచరిత నిర్మాణం కోసం చేసిన పరిశ్రమ ఎంత విలువైందో స్థానిక చరిత్ర నిర్మాణం కోసం చేసిన కృషి కూడా గొప్పగా చెప్పుకోదగింది. ఈనాడు జిల్లాలుగా చెప్పుకొనేవి ఒకప్పాడు మండలాలుగా పేర్కొనేవారు. వీరు నల్గొండ, ఆదిలాబాద్, మహబూబ్ నగర్ మండల సర్వస్వాలను బృహత్ సంపుటాలుగా అందించారు. ఈ మూడు మండల సర్వస్వాలు తెలంగాణ చారిత్రక వైభవాన్ని లోకానికి వెల్లడిచేసేవి. నల్గొండ జిల్లాలో బి.ఎస్.శాస్త్రి జరిపిన శాసన పరిశోధన వల్ల విష్టుకుండినుల తెలంగాణ చరిత్ర బయల్పడింది. ఇణ్ణుకులు, బాదామీ చాటుక్కుల నుండి అసఫ్ జూలాల వరకు క్రీస్తు పూర్వం నుండి అధునిక కాలం వరకు 4500 సంవత్సరాల నల్గొండ ప్రాంతపు చరిత్ర సంస్కరితి, కళలు, సాహిత్యాలు విస్తృతంగా నల్గొండ మండల సర్వస్వాలో చేరాయి. ముఖ్యంగా నిజం విముక్తి పోరాట చరిత్ర విశేషాలు ఇందులో ఉన్నాయి. మూడు జిల్లా సరస్వస్వాల్లో మహబూబ్ నగర్ సర్వస్వం అతి పెద్దది. మహబూబ్ నగర్కు ఆ పేరు ఎలా వచ్చిందో ఈ సంపుటి తెలుపుతుంది.

ఆంధ్రుల సాంఖ్యిక చరిత్ర పేరు వినగానే సురవరం ప్రతాపరద్ది గారి పేరు అందరికీ గుర్తొస్తుంది. క్రీ.శ. 11వ శతాబ్దిం నుండి 1907 వరకు ప్రతాపరద్ది గారు తెలుగు చరిత్ర సంస్కరులు వైభవాన్ని ఎంతో శ్రమకోర్చి తమ పరిశోధనాల పటిమను రంగరించి రచించారు. ఈ గ్రంథం స్వార్థితో బి.ఎస్.శాస్త్రి సురవరం రచనకు పూర్వభాగాన్ని ఎంచుకొన్నారు. లిఖితరూప ఆధారాలేవి లభ్యం కాని కాలాన్ని పరిశోధనాత్మక రచనకు స్వీకరించారు. అంటే క్రీస్తు పూర్వం నుండి క్రీ.శ. 11వ శతాబ్దిం వరకు తెలుగు వారి చరిత్ర, సంస్కరితిని ముఖ్యంగా సాంఖ్యిక చరిత్రను గ్రంథసం చేయ సంకల్పించారు. ఈ రచనకు ప్రధానంగా పూర్వపు చరిత్ర పరిశోధకుల రచనలతో పొటు పూర్వశాత వాహనుల, శాతవాహనులు, ఇణ్ణుకులు, పల్లవులు, బృహస్పలాయనులు, కళింగాంధ్రులు, రేనాటి చోళులు, చాటుక్కుల కాలం నాటి శాసనాలను సేకరించి వీరు ఆంధ్రుల సాంఖ్యిక చరిత్రను రచించారు.

ఎప్పుడో 1970లో ప్రారంభించిన చరిత్ర పరిశోధనా కృషి, శాసనాల అన్వేషణ, వాటి విశ్లేషణ, చరిత్ర రచన జీవిత పర్యంతం కొనసాగడం అసాధారణమైన విషయం. తొలుత వివిధ రాజవంశాల కాలంలోని శాసనాలను వెలికించి అధ్యయనం చేసిన శాస్త్రి గారు శాసనాల సంపుటాలను రాశారు. స్థానిక చరిత్రలను ప్రధాన స్వంతంచి చరిత్రకు అందించే లక్ష్మయుతో మండల సర్వస్వాలు వెలువరించారు. రాజ్య సర్వస్వాలు అందించారు. ఆ దిశలో అత్యున్నతంగా చిరస్థాయిగా చెప్పుకోదగినది భారతదేశ చరిత్ర. బిఎస్.శాస్త్రి గారు 21 సంపుటాల్లో భారతదేశ చరిత్ర రాశారు. ఆర్ట్రోగ్ సమస్యలున్నా, ఆర్టిక సమస్యలున్నా, ఇతి పెద్ద పనిలో సహాయం చేసివారు లేకున్న చేపట్టిన బృహత్పూర్వాల అగలేదు. అంత వని తలపెట్టిన వ్యక్తులు దేశ చరిత్రలో అరుదుగా వుంటారేమా. వేదయుగం మొదలుకొని సంస్కారాల యుగం వరకు 21 భాగాలుగా భారతదేశ చరిత్ర రాశారు. మొత్తం పుటుల సంఖ్య సుమారు 10 వేలు.

తొలుత స్వస్యాల రచయితగానే సాహితీ కృషి ప్రారంభించిన బిఎస్.శాస్త్రి 7 సాంఘిక సవలలు రాశారు. రాధ, జీవన పథం, తీరుని కోరిక, పరివర్తన, జీవితం - గమనం, సంధ్యా రాగం,

విష్వవిష్యాల, తెలంగాణ పోరాటాన్ని ముఖ్య కథావస్తువగా చిత్రించిన విష్వవిష్యాల బిఎస్.శాస్త్రికి ఎనిలేని కీర్తిని తెచ్చిపెట్టింది. వాకాటక మహాదేవి, తుక్కాదేవి అనే చారిత్రక సవలలు రాశారు. ఇంకా నాటికిలు ‘తపోథంగం’ అనే గేయకావ్యం, ‘పాపాయి పతకం’ అనే బాల గేయకావ్యం, పులిజాలరంగారావు జీవితచరిత్ర మొదలైన రచనలు చేశారు. తమ రచనల్ని వ్యయ ప్రయాసలకోర్చి తామే ముద్రించి ప్రచారపరిచేందుకు పుస్తక ప్రచురణ సంస్థల్ని నెలకొల్పి నిర్ణయించారు.

‘భారతి’ పత్రిక స్వార్థితో మూసీ పత్రికను నెలకొల్పారు. తెలుగు సాపీత్యం, సంస్కరితి, చరిత్ర మొదలైన అంశాలపై మాళికమైన పరిశోధను ప్రోత్సహించేందుకు బిఎస్.శాస్త్రి మూసీ పత్రికను నడిపారు. పరిశోధకులు మూసీని ఎంతగానే ఆదరించారు. వారి అనంతరం డా. కమలాకరణర్జు నేటికీ మూసీ పత్రికను నడుపుతున్నారు.

బిఎస్.శాస్త్రి ఎన్నో కప్పలను ఎదుర్కొంటూ ఎంతెంతో దూరం ప్రయాణిస్తూ తెలంగాణ, ఆంధ్ర ప్రాంతాల్లో మారుమాలల్లో పర్యాణించారు. సుమారు 2000 శాసనాలను ముద్రించారు. 400 శాసనాలను స్వయంగా ఆయన పరిష్కరించి తొలిసారి ప్రచురించారు. తెలుగు చరిత్రకు ముఖ్యంగా తెలంగాణ చరిత్రన్నా ప్రాణమిచ్చేవారు. శాస్త్రి గారి చారిత్రక రచనల్ని ఒక్కపోట చేర్చి అందులోని విశేషాలు లోతుగా అధ్యయనం చేస్తే సమాచారం ప్రచురించాలని అన్నారోగ్యాన్ని సైతం లెక్కచేయకుండా శాసనాలను అన్వేషిస్తూ వాటిలోని విశేషాలను కాగితాలకెక్కిస్తూనే ఆయన కన్నుమూలారు.

(తెలంగాణ ప్రభుత్వం భాషా సాంస్కృతిక శాఖ ప్రచురించిన

‘తెలంగాణ తేజీమార్పులు’ నుంచి)

-డా॥ జి. చెన్నయ్య డ

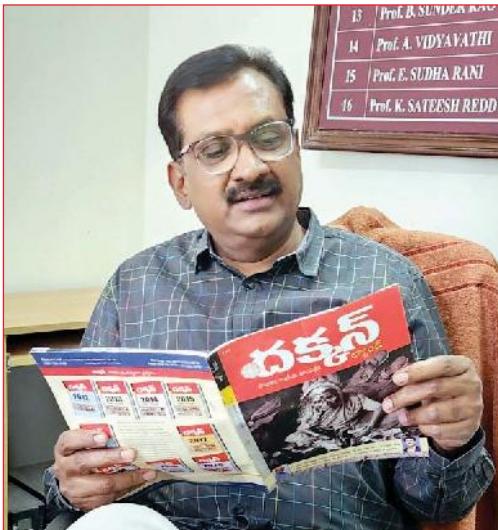
దక్కన్ ప్రాంత పునర్ వికాసానికి వాహికగా నిలబడిన

దక్కన్ల్యాండ్ పత్రిక

నొది తెలంగాణ అని చెప్పుకోవడానికి చాలా గర్వంగా ఉంటుంది నాకు. తెలంగాణ అస్తిత్వాన్ని, ఆత్మగౌరవాన్ని నిలబెట్టుకోవడానికి దశాబ్దాల పాటు పోరాడిన వారసత్వం మనది కాబట్టి. తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రం సాధించి తీరుతామని చెప్పి బరిగీసి బయలుదేరి విజయం సాధించిన చరిత్ర మనది కాబట్టి. దేశానికి స్వాతంత్యం వచ్చిన 75 సంవత్సరాల్లో యుద్ధం మొదలు పెట్టి విజయవంతంగా ముగించి, మనం కోరుకున్న సరిహద్దుల్ని మనమే గేసుకున్న సందర్భంలో భాగస్వాములం కాబట్టి. భోగేళికంగా, పోరులుగా తెలంగాణా వారిగా ఈ దేశంలో, ఈ జీవితకాలంలో గుర్తింపు పొందడం మనకు గర్వకారణం. మనకు వేరే అస్తిత్వం, వారసత్వం లేదా.. ఉంది. ఈ దేశంలో ప్రతి మనిషికి సాంత అస్తిత్వం ఉంటుంది. నా మటుకు నాకు అదేమంత గౌరవం ఇచ్చిన, పోశాడా తెచ్చిన వారసత్వం కాదు, వేరే పోరాటం లేదా.. ఉంది. ఒక్కటి కాదు అనేక యుద్ధాలు చూసి, చేసి ఉన్నాం కానీ అవేషీ సంపూర్ణంగా విజయవంతం కాలేదు. కాబట్టి నామటుకు సెలిబ్రేషన్ అంటే ఒక్క తెలంగాణా మాత్రమే! మనం చేసిన యుద్ధంలో మనం విజయం సాధించడ వేం ఉత్సవం అని నేనుకుంటాను. నేను ఈ యుద్ధంలో భాగస్వామిని, ఈ విజయంలో భాగస్వామిని, అలాగే ఈ సెలబ్రేషన్ లో కూడా భాగస్వామిని కాబట్టి అది నాకు త్యాప్తినిస్తుంది. నాకి అవకాశం నేను కేవలం పోరుడిని అయినందువల్ల, ప్రాఫెనర్సు అయినందువల్ల మాత్రమే రాలేదు, నేనుక పాత్రికేయుడిని అయినందువల్ల వచ్చింది. అసలు తెలంగాణ సోయి మొదలయ్యందే పాత్రికేయుడిగా. 1985 మొదలు 2014 దాకా అంటే మా జీవగడ్డ దినపత్రికలో ప్రా. జయరంకర్ తెలంగాణ కలను అవిష్కరించిన నాటినుంచి నమస్తే తెలంగాణలో తెలంగాణ విజయ విహారాన్ని ఘంటాపథంగా చేపేదాకా దాదాపు నాలుగు దశాబ్దాలు తెలంగాణ వాడం మోసిన వాట్టి, రాసిన వాట్టి కాబట్టి అదెంత భారమైందో నాకు తెలుసు. అలాంటి భారాన్ని బాధ్యతగా

శీసుకుని అత్యంత కీలకమైన సమయంలో సర్వశక్తులూ ఒడ్డి యుద్ధంలో నిలాబడ్డ వృక్షి వేదకుమార్. ఆయన యుద్ధ సంధ్యలో ప్రారంభించిన ‘దక్కన్ ల్యాండ్ పత్రిక’ దశాబ్ద ఉత్సవాలు జరుపుకుంటును శుభ సందర్భంగా నా శుభాకాంక్షలు. వేదకుమార్ గారికి నా హృదయపూర్వక అభినందనలు. తెలంగాణ సామాజిక అస్తిత్వానికి, సాంస్కృతిక వారసత్వ వైభవానికి, ఈ ప్రాంత పునర్ వికాసానికి వాహికగా నిలబడిన దక్కన్ ల్యాండ్ ప్రారంభమై దశాబ్దం గడిచిపోయింది. తెలంగాణలో పదేళ్ల పూర్తి చేసుకున్న పత్రికలు చాలా అరుదు. అందునా తెలంగాణా ఉద్యమంలో, తెలంగాణ కోసమే ఆవిర్భవించి, భావ వ్యాప్తికోసం నినిదించిన వార, పక్క మాస పత్రిక లేవి పెద్దగా నిలదొక్కుకున్న దాఖలాలు లేవు. దక్కన్ ల్యాండ్ ది ఆ రకంగా అరుదైన రికార్డు. ‘పత్రికాక్కుటున్న వదివేల సైన్యంబు’ అని నార్ల వారు ఎందుకన్నారో తెలియదు గానీ ఈ కాలంలో ఒక్క పత్రిక నిరంతరాయంగా నిర్వహించడం మాత్రం వదివేల సైన్యాన్ని పోషించడంతో, నడిపించడంతో సమానం. అందుకే వేదకుమార్కు జేజేలు. మలిదశ తెలంగాణ ఉద్యమం మహాధృతంగా జరుగుతాన్న నేపథ్యంలో 2012 లో కోట్లాది గొంతుల బృందగానాన్ని ఆవిష్కరించి, అప్పటి నుంచి నిర్విరామంగా నెలనెలా వెలు వడుతున్న దక్కన్ ల్యాండ్ ఇప్పుడు మొదటి దశాబ్ది పూర్తి చేసుకోవడం గొప్ప విషయం.

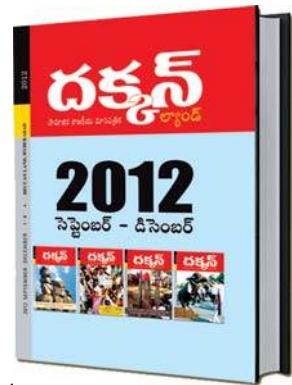
వేదకుమార్ అత్యంత సహనశీలత, భూత దయ కలిగిన సాహసి, స్వాప్నికుడు. నిజానికి మణికొండ వేదకుమార్కు యుద్ధాలు చేయాల్సిన అవసరం లేదు, కానీ ఆయన ఆయన కుటుంబం తెలంగాణలో గడిచిన యాబై ఏక్షల్లో జరిగిన ప్రతి యుద్ధంలో, ప్రతి సందర్భంలో ఉన్నారు. కాకపోతే సృజనాత్మక, సాంస్కృతిక, కళారంగాల్లో ఉన్నారు. వారి తండ్రిగారు భూపతిరావు గారి వారసత్వంగా వచ్చిన వందలాది ఎకరాల భూమిని కాకుండా ఆయన ఇచ్చిన విలువలని మిళితం చేసుకున్న వాడు వేదకుమార్. ఆయన సోదరుడు

ఓ. నర్సింగ్ రావు తన జీవితాన్ని తెలంగాణా రంగుల కళకు అంకితం చేసిన ఆర్ట్ లవర్. దాదాపు యాభై ఏష్టగా ఆ సోదరులిద్దరూ ఒకే లక్ష్మింతో సమాంతరంగా సమస్యలున్నారు. నర్సింగ్ రావు ‘మాభూమి’ అని భూస్వాములకు వ్యతిరేకంగా పీడితులు సాగించిన వీరోచిత పోరాటాల పక్కాన నిలబడితే వేదకుమార్ ‘మెరుగైన తెలంగాణా సమాజం కోసం అన్న అడగు జాడల్స్ నిర్మాతగా నడిచిన వాడు. అలాగే బెటర్ హైదరాబాద్, బెటర్ తెలంగాణా కోసం తపిస్తున్నవాడు. ‘దక్కన్ ల్యాండ్’ పత్రిక కూడా అలాంటి బెటర్ అలోచన నుంచి పుట్టిందే. తెలంగాణా సమాజం స్వరాప్తం కోసం దిక్కులు పిక్కలీలేలా నిలబడి నినదిస్తున్న సమయంలో 2012 సెప్టెంబర్లో వేదకుమార్ ఈ పత్రిక మొదలు పెట్టి ఒక దివిటీగా నిలబెట్టాడు.

అప్పటికే 2010 నుంచే ఆయన తెలంగాణా రిసోర్స్ సెంటర్ (TRC) పేరుతో ఒక వేదికను నిర్మించారు. తెలంగాణా ఉద్యమ సందర్భంగా భావ వ్యాప్తిలో, అప్పటి వరిణామాల విశ్లేషణలో ఈ వేదిక నిర్వహించిన పాత్ర అత్యంత కీలకవైనది. ఉద్యమ సందర్భంగా 200 చర్చలు నిర్వహించి తెలంగాణా వాదాన్ని వదదునెక్కించిన ఫనత వేదకుమార్ గారిది. తెలంగాణా కేంద్ర బిందువుగా ఆయన దక్కన్ పీరభూమిలో భూమి, వనరులు, పర్యావరణం, వారసత్వం, కళలు ఆయనకు పంచ ప్రాణాలు. పర్యావరణం, పురావస్తు పరిరక్షణ ఆవశ్యకత, పురాతత్వ శాసనాల సేకరణ విశ్లేషణ, సాంకేతిక విజ్ఞానం, జీవవైధ్యం, దక్కన్ చరిత్ర, సాహిత్యం, సాంస్కృతిక కళారంగం, కుల వ్యత్సులు, సామాజిక న్యాయం వంటి మౌలిక అంశాలు ‘దక్కన్ ల్యాండ్’ ప్రాధాన్యతా అంశాలుగా నెలనెలా సప్తవర్ష శోభితంగా అలంకరించి పత్రికను ఇప్పటికీ 10 సంవత్సరాలు (120 నెలలు) క్రమం తప్పకుండా క్వాలిటీ తగ్గకుండా 120 సంచికలతో విలక్షణ పత్రికగా గుర్తింపు పొందేలా

పత్రికను వెలువరించారు. నిజానికి కోవిడ్ లాంటి మహామార్గి అవహించిన విపత్తుర పరిషీతుల్లో కూడా ఆయన వెరువ లేదు, వెసుకడుగు వేయలేదు. ఆసందర్భంలో కూడా ఆయన విపత్తును విపరిస్తూ, విశ్లేషిస్తూ సంచికలు వెలువరించి పారకులకు విషయం పరిజ్ఞానాన్ని అందజేసారు. కేవలం దక్కన్ పత్రికే కాకుండా దక్కన్ టీవీ, దక్కన్ ప్రమరణలు, దక్కన్ పరిశోధనలు అట్లా ఆయన దక్కన్ పీరభూమిలో బెటర్ సొసైటీ కోసం సుదీర్ఘ కాలంగా సుస్థిర సేద్యం చేస్తున్నారు. ఆ రకంగా వేదకుమార్ కృషిని కొనియాడకుండా ఉండలమ్ము.

తెలంగాణలో వచ్చిన పత్రికలు తక్కువ. అందునా నిలబడి మనగలిగినవి మరీ తక్కువ. అలాంటిది సంప్రాభిత కాలాల్లో పదేళ్ళపాటు ప్రజాపక్షం వహించి, తెలంగాణ వారసత్వ సాంస్కృతిక వికాసానికి కాకుండా తెలంగాణా అసంతర పునర్ నిర్మాణ కార్యక్రమానికి కూడా తన వంతు సహకారాన్ని దక్కన్ ల్యాండ్ పోషిస్తున్నది. ఈ పదేళ్ల లాగే మరొ పది కాలాల పాటు ఈ పత్రిక నిలబడాలని, ఎప్పటిలాగే తెలంగాణ ఆత్మ గౌరవాన్ని నిలబెట్టాలని మనస్సుప్రాయి కోరుకుంటున్నాను. అలాగే దక్కన్ భారతావానికి సంకేత నామంగా ఉన్న దక్కన్ ల్యాండ్ నిజంగానే ఇప్పుడున్న గోదావరి కృష్ణపురం నుంచి నర్సూదా, కావేరి తీరాలు తాకి ఈ పీరభూమి అంతట విస్తరించాలని, భిన్న సంస్కృతులు, భిన్న భాషలు, భిన్న భావాలకు, భిన్న అభిప్రాయాలకు ఒక విశాల వేదికగా ఎదగాలని కాంక్షిస్తూ..

దక్కన్ ల్యాండ్కు జేజేలు!

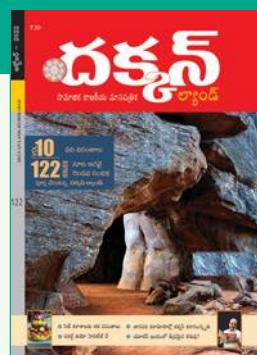
- ప్రాఫేసర్ ఘుంటా చక్కపాణి
m : 9494480888
e: ghantac@gmail.com

పర్యావరణంపై ప్రత్యేక వ్యాసాలు

మన దక్కన్ల్యాండ్ మాసపత్రికలో పర్యావరణం, వారసత్వం, విపత్తుల నివారణ, గ్రామీణ పట్టణ ప్రణాళిక, వ్యవసాయ రంగం, వైద్య, విద్య, సహజ వనరుల పరిరక్షణ మరియు సద్వినియోగం, జీవ వైవిధ్యం, జీవన విధానంపై కథనాలు, వ్యాసాలు, ఇంటర్వ్యూల పట్ల దృష్టి సారించాలని దక్కన్ల్యాండ్ ఎడిటోరియల్ బోర్డు భావిస్తున్నది. ఇందుకు మీ అందరి సహా సహకారాలు కోరుతున్నాం. పర్యావరణ, జీవ వైవిధ్య పరిరక్షణకు ప్రజల భాగస్వామ్యం చాలా అవసరం.

రచయితలు పై అంశాల మీద లోతైన విశ్లేషణలు, విషయాలతో తమ కథనాలను పంపగలరు.

చిరునామా :

DECCAN LAND : "CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029. Telangana
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
E-mail:desk.deccan@gmail.com www.deccanland.com

“నాం పల్లి భేసను గాడి
రాజాలింగో రాజాలింగా
పైదరబాదు తీరు జాడు
శివా శంబు లింగా”
(ఎర మల్లెలు సీన్యూపాటు)

ఇప్పటి యువతరం చెవికో రింగు తగిలించుకోవటం ఎట్లు ఫ్యాషన్ మా చిన్నప్పుడు మొగ పిల్లలకు కూడా రెండు చెవులు కుట్టించి బంగారు పోగులు తొడగటం ఆనాటి సాంప్రదాయం. దేవుడి గుడికి వెళ్లి పుట్టు వెంటుకలు తీయించి చెవులు కుట్టించడం అదొక వేడుకే కాని నా విషయంలో మాత్రం అదొక ప్రమాద భరిత ప్రహసనంగా మారిపోయింది. రెండు బండ్ల జనాలకు చాపు తప్పి కన్ను లొట్టు భోయినంత పని అయ్యింది.

మా ఇలవేలుపు పెరుమాండ్లు చిల్చారు గుట్ట బుగులు వెంకటేశ్వరస్వామి. ఈ చిల్చారు వరంగల్ జిల్లా స్టేషన్ ఘనపూర్ నుండి ఓ పడి పన్నెండు కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉంటది. అక్కడి గుట్టమీద కొలువై వున్న దేవుడు వెంకటేశ్వరస్వామి. అష్టకప్పాలు పడి తన దగ్గరికి వచ్చిన భక్తులను ఏదో ఒక ప్రమాదంలోకి తోసేసి భయపెట్టి మళ్లీ వారికి ఏ ఆపదా రాకుండా తనే రక్షించి, గట్టిక్కించి సంతోషపడతాడట. బుగులు అంటే భయం. కావున తమను భయపెట్టి పరాశికమాడే ఆ దేవుడిని భక్తులు “బుగులెంకటేశ్వరస్వామి” అని పిలుస్తారు. మరికాందరు “బుగులెంకటేశ్వరు” అని కూడా అంటారు.

మా బాపు స్వంత ఊరు మడికొండ. ఈ ఊరు భాజీపేట రైల్వేస్టేషన్ కు దగ్గరలో ఉంటది. ఈ ఊరు సాక్షాత్కారు సరస్వతి నిలయం. కాళోజీ సోదరులు, వానమాలై వరదాచార్యులు, పల్లా దుర్గయ్య, అనుముల కృష్ణమూర్తి లాంటి సాహితీవేత్తలు జన్మించిన గడ్డ మడికొండ. కాకతీయుల కాలంలో మణిగిరి అనిపిలిచేవారు.

నైజాం కాలంలో మా బాపు మడికొండ నుండి పైదరబాద్ పాతనగరం లోనే అలియాబాద్కు పొట్టుచేతబట్టుకుని “బతకలేని బడిపంతులుగా” వలస వచ్చినవాడు. ఆయన మూలాలు మడికొండ కావున ఆయన మూలాప్రాణం ఆ ఊరిని పట్టుకొనే వేలాడుతూ ఉండేది. మా పూర్వీకుల ఇలవేల్పు చిల్చారు గుట్టు వెంకటేశ్వరస్వామి అయినందున నా నాలుగేళ్ల ప్రాయంలో నా పుట్టింటుకలు తీయించి చెవులు కుట్టించే కార్యక్రమం కూడా ఆ గుట్టమీదే జరగాలని అమ్మాజాపలు తీర్చానించుకున్నారు.

నాం పల్లి స్టేషన్ నుండి పొద్దుపొద్దుగాలనే ఆరుగంటలకు ఒక ప్యాసింజర్ రైలు బెజవాడకు పోతది. ఆ రైలు పట్టుకోవాలని

అమ్మాజాపల ఆలోచన. రెండు మూడు రోజుల నుండి ఉప్పులు పప్పులు సకలము సమస్తము మూటా మల్లెలు కట్టుకుని ఒక శభదినాన తెల్లవారుజామున నాలుగ్గంటలకే నిద్రలు లేచి తయారయ్య రెండు రిక్షలల్ల అందరం అలియాబాద్ నుండి బయలుదేరినం. శాలిబండ ఉతార్ దిగుకముందే బళ్లన తెల్లారి పోయ్యేసరికి మా బాపుకు రైలు టైం అయితుందని భయం పట్టుకుని “ఆరే ఛై జిర రిశ్శ జఖ్లి చలావ్” అని తొందర పెట్టిందు. వాడు మాత్రం అంతకంటే జఖ్లి ఎట్లు తొక్కుతడు. అప్పటికే పెడల్ తొక్కితొక్కి వాని పెయ్యింత చమటలు కారబట్టి. తీరా నాంపల్ స్టేషన్లో రిక్షలు దిగి తంత్లెలు ఎక్కిసుమో లేదో రైలెళ్లి పోయిందని తెలిసింది. ఇగ ఎట్ల అని అమ్మాజాపలు ఒకరి ముఖాలు ఒకరు చూసుకున్నరు. ఇంకో రైలు మళ్లీ పగటిపూల పన్నెండు గంటలకు ఉంది.

అది పైన కానరాని కటపిట కాలం. తిండి తిప్పుల కోసం పోట్లకు గీటులకు పొయ్యే తాహత్ లేదాయే. పైగా మా అమ్మకు

మడి, ఆచారం కూడా ఉంది. ఎట్లు ఎట్లు అని కొంచెం సేపు తళ్లనభ్రసన పడి ఒక ఆలోచన చేసిందు.

మా చిన్నకృత ఆధ్వర్యంలో మా పిల్లలందరినీ ప్లాట్‌ఫోం మీద ఒక చెట్టు నీడ కింద కూర్చోబెట్టింద్రు. రైలు వెళ్లిపోగనే ఆ రోజులల్ల స్టేషన్ అంత ఖాళీ ఖాళీగనే ఉండేది. స్టేషన్ ముందు ఒకే ఒక సర్యారి నల్ల. అది చౌచీన్ గంట ఖాల్ల. పొద్దుపొద్దుగాలనే రైలు దిగిన ప్రయాణీకులు దానికిందనే ముఖాలు కడుక్కుని స్నేహాలు ముగించుకొని మళ్లీ మూటలను తలకెత్తుకుని పట్టుందకు కాలినడకన సాగి సరిగ్గా నాస్తాల టైంకి చుట్టాల ఇంటికి చేరుకునేటోళ్లు.

అమ్మాఖాపులు మళ్లీ రిక్ష కట్టుకుని ఇంటికి పోయి అన్నం కూరలు వొండుకుని మళ్లీ వాపస్ వచ్చిందు. అందరం చెట్టు నీడకింద జంపుఖానా పరుచుకుని దానిమీద కూర్చుని, పప్పన్నం, పెరుగన్నంల మిరపకాయ బజ్జెలు నంజుకుంట తృప్తిగ అన్నాలు తిన్నం. సర్యారీ నల్ల నీళ్ల కడుపునిండా తాగినం.

**“బండీర పొగ బండీర
దొరలెక్కే రైలు బండీర
దొరసానులెక్కే
బండీరా”**

అన్నట్లు మిట్టమధ్యాహ్నం భగ్గుగల బోగ్గు పొగల బండి నాం పల్లి టేనను నుండి వయ్యారాలు వొలకబోస్తా బయలుదేరింది. ఖాజీపేట చేరుకునే సరికి సాయంత్రం గూళ్లల దీపాలు పెట్టే యాళ్లయ్యింది.

రెండు రోజులు ఆరాం చేసిన తర్వాత, చుట్టుపక్కా లందరూ చేరుకున్న తర్వాత చిల్పారుగుట్టకు ప్రయాణం శరువయ్యింది.

మా మదికొండ నుండి చిల్పారు గుట్ట నాల్చిదు మైళ్ల దూరం. ఎడ్డబండ్లమీద చల్లగా రాత్రిపూట ప్రయాణం. రాత్రి సాపాట్లు అయినంక వంటసామాన్లతో సహి అన్ని సర్పుకుని బండ్లమీద వేసుకుని ఆడవాండ్ల, పిల్లలూ ఇరికిరికి అంషునే సర్పుకుని తీర్చయాత్ర మొదలు పెట్టిసరికి రాత్రి పది దాబింది. ఒక బండి వెనుక ఒక సల్లమేక పిల్లను కొబ్బరినార తాడుతో కట్టిసిందు. ఆ రాత్రే తనకు అఖరి రాత్రి అని పొపం ఆ అమాయక జీవికి తెలియక హుపారుగ గంతులేసుకుంట నడుస్తుంది. మగవాండ్లందరు ఆ రెండు బండ్లకు వెనుకా ముందు పహారా కాస్తూ లుంగీలు పైకి బిగించి కట్టుకుని లయబద్ధంగా నడుసున్నారు.

కొండరు ఉత్సాహపంతుల చేతులలో పెద్దపెద్ద లాటీలు కూడా ఉన్నాయి. రాత్రిపూట అడివి దారి కదా! దొంగలు లేదా చిరుతపులులు, తోడేళ్ల లాంటి ప్రమాదకరమైన జంతువులు మీద పడితే అత్యరక్షణకు పనికి వస్తాయేమానని! దగ్గరి దగ్గరి చుట్టాలందరం కలిపి ఇరవై ముపై మంది అయినం.

రాంపూర్ పరకూ సిమెంటు సడక్. ఆ తర్వాత అడ్డదారిన అడివిల కాలిఖాటలలో ప్రయాణం. క్రింద ఇసుకలో బండ్ల చక్కాలు చాలా భారంగా కడులుతూ కిరుకిర్చ మూలుగులతో చప్పుడు చేస్తూ

తిరుగుతున్నవి. మధ్యమధ్యలో బండివాడు ఎవాహా ఎవాహా అంటూ ఎడ్డు అదిలించే అరుపులు ఆ నిశ్చిధి నిశ్చిధి నిష్టనారణ్యంలో గమ్మత్తగ వినిపిస్తున్నవి. పైన నెల బాలుడు కూడా మా ఎడ్డ బండ్లను అనుసరిస్తుంటే “ఆధా పై చంపదమా రాత్ అధి” అన్నట్లుంది.

అట్ల రాత్రిపూట అడివిలో కింద ఇసుక పర్లలలో పైన చుక్కల వెలుగులో ఎండురులలో బిందురుల లాగా మెల్లమెల్లంగ ప్రయాణం చేస్తూ చేస్తూ తెల్లారగట్ల గుట్ల కంట ముందే ఎదురయ్యే చిల్పారు వాగువద్ద బండ్ల ఆగినవి. క్రింద చల్లటి బంగారు రంగు ఇసుకలో అక్కడక్కడా నీలినీలి నీటి చెలిమలు, సన్మటి పిల్లకాలువలు అందరూ దిగి అన్ని పనులు ముగించుకుని తిరిగి బయలుదేరే సరికి తూర్పు దిక్కున సూర్యుడు మందారపు పవ్వులా వికసించిందు.

గుట్టక్కిందికి పొంగనే గుబురుగా దట్టంగా పెరిగిన చింత చెట్లు, వేప చెట్లక్కింద బండ్ల ఆగినయి. చాపలు, శత్రంజీలు, జంపుఖానాలు ఆ చెట్ల నీడల కింద పరిచి అందరూ వాటి మీద కిలకిలా నప్పులతో కలకలా కబుర్లతో ఆసినులయ్య సంచలు, దబ్బాలల్ల నుండి సకినాలు, మడుగూలు, లడ్డులు, పోపుబియ్యం తీసి నాస్తాలు పురూ చేసిందు. అప్పుడు ఆ అడివి అంతా చిలకలు వాలిన చెట్లులా కళకళలాడింది.

అమ్మ నాకు స్నానం చేయించి తెల్ల అంగీ తెల్ల లాగు కొత్తవి తొడిగింది. అవి జర పెద్దపైజు అయ్యేసరికి లడాన్సెబియాన్స్ కగనబడుతున్నయి. వెంట మంగలాయిన, జౌసలాయిన పస్తుంటే అందరం కల్పి తంతెలమీద నడుసుకుంట గుట్లమీది గుడికి చేరుకున్నం. భక్కులు లేనందున ఎక్కువ హడాపుడి ఏమీలేక అంతా ప్రశాంతంగ “నిశ్చిల్మిలో దేవతలు నివసిస్తారు”లా వుంది. మేం చేరుకునే సరికి అక్కడ తిరుచూర్చంతో పట్టేనామాలు థరించిన ఒక వ్యధ వైపు అయ్యగారు మాకోసం ఎదురు చూస్తున్నదు. అసలు మతలబు సరిగ్గా తెలువని నేను అప్పటి వరకు ఉపారుగనే వున్న నా తలంతా నీళ్లతో తడిపి మంగలాయిన శుష్ట్రంగా గుండు గీకుతున్న నప్పుతనే ఉన్నాయి. ఆ తర్వాత జౌసలాయిన బంగారు తీగలతో నా రెండు లేత చెవులను చిటుకున్న కుట్టి రంద్రాలు చేసి అండ్ల నుండి ఆ తీగలను ఇవతలకు గుంజి పోగులాగ చుట్టి పట్టారుతో వడితిపేసరికి మంటలతో పోట్లతో లభ్యాల్చు మొత్తుకున్నాయి. ఏదుస్తున్న నా నొట్టి బాపు తియ్యటి జిల్లేచీ పెట్టినా నేను శోకాలు ఆపలే. ఏదుస్తున్న నస్తునంకసెనుకుని అమ్మ గుట్ల దిగింది. నేను సుదీర్ఘంగా శోకాలు రాగాలు తీస్తున్నాయి.

జంతల మా అప్పయ్య మామ, కన్నయ్య మామ ఆ ఊర్లనే ఒక “చక్కపర్చిని” (మేకపోతు) బేరం చేసి పట్టుకొచ్చిందు. ఎందుకైనా మంచిదని రెండు “కాలజ్ఞానులను” (కోడిపుంజులు) కూడా పట్టుకొచ్చిందు. చిల్పారు దాని చుట్టుపక్కల ఊర్లన్నీ తాటిచెట్ల మయం. ఒక ఊర్ల ఊరిచెరు పట్టులో నీటి వాటి మీద కిలకిలా నప్పులతో కలకలా కబుర్లతో ఆసినులయ్య సంచలు, దబ్బాలల్ల నుండి సకినాలు, మడుగూలు, లడ్డులు, పోపుబియ్యం తీసి నాస్తాలు పురూ చేసిందు. అప్పుడు ఆ అడివి అంతా చిలకలు వాలిన చెట్లులా కళకళలాడింది.

**చిల్పారు దాని చుట్టుపక్కల ఊర్లన్నీ
తాటిచెట్ల మయం. ఒక ఊరిచెరు
“నప్పులో”. ఆ ఊరు ఊరిచెట్ల
తాటిచెట్ల వసమే. ఆ కల్లు తాగంగనే
“నప్పా” తలకెక్కుత్తది. అందుకే ఆ
ఊరిచెరు “నప్పాకల్లు”. అది చివరికి
నప్పులో మారింది.**

“నషాకల్లు”. అది చివరికి నష్టుగా మారింది. తియ్యబి తళ్ళికి (కల్లుకు) కొదవలేదు. ఆ తళ్ళి తాగితే ఆ తీపికి రెండు పెదాలు అతుక్కబోతాయి. అంత తీపి అన్నమాట!

బుసబుసలతో పొంగుతున్న రెండు తళ్ళి భాండాలు కూడా పట్టుకొచ్చారు. మూతలేని భాండాల నుండి అప్పుడే చెట్టుమీది నుండి దింపిన తాజా కల్లు బుసబుసమని పొంగుతుంది. చక్కవర్తి, కాలజ్ఞాని, తళ్ళి, ప్రథమాలు (చేపలు), కర్యాముదు (మాంసం) ఇవన్నీ వైష్ణవుల “కోడ్ బాప” సంకేత పదాలన్నమాట. ఇతరులకు తెలియకూడదనేమో!

వెంజనపు పొడులు బాగా దట్టించిన ఆ మూంసాహార వ్యంజనాలు పెద్దపెద్ద దేగ్నులలో కళపోణా ఉడుకుతుంటే అక్కడి ఆవరణమంతా ఘమఘుమల వాసనతో గుమ్మతిపోయింది.

పీల్లలం తినీతిననట్లు చేసి కడిగిన మూతుల తడి ఆరకముందే చెట్లకిందికి చేరి ఆటలు వెుదలు పెట్టినం. మొగవాళ్ళ ‘గోష్టి’ (గోష్టి అంటే సాహిత్య గోష్టి కాదు సుమా భానా, పీనా అన్నమాట) మాత్రం సాయంత్రం దాకా పీనా అన్నమాట) మాత్రం సాయంత్రం దాకా నిరవధికంగా కొనసాగింది.

“పీనా బురాసహీఁ పై దోష్ట
పీనేకే బాద్ హాష్మ మే ఆనా హీ బురా పై”

సాయంత్ర వోతుందని, చీకటి పడ్డుందని ఆడవాళ్లు ఎంత మెత్తుకున్నా మొగవాళ్లు వాపన్ ప్రయాణానికి సిద్ధం కాలేదు. అందరికందరూ చిదాసం స్థితిలో ఉన్నరు.

చివరికి ఆడవాళ్లందరూ కల్గి గంయుమనేసరికి “మీరు బండల్ల పదంది మేం మీ వెనకనే వస్తున్నం గద” అని మత్తరించిందు. ఆ మాటలు నిజమని నమ్మిన ఆడవాళ్ల పీల్లలతో సహి రెండు బండల్ల తిరుగు ప్రయాణం అయ్యింద్రు. అదే పెద్ద పొరపాటు అయ్యింది. వాపన చోదకులు ఇచ్చరు కూడా ఒంచిమీద సోయలో లేరన్న సంగతి ఎవరూ గమనించలేదు.

కాని మూగజీవాలు మాత్రం చాలా తెలివిగా ఉండి ఆ చీకటి రాత్రి, చీకటి దారిలో ఒక్కొక్క అడుగే వేసుకుంటూ జాగ్రత్తగా ముందుకు కదులుతున్నాయి. అలసిన ఆడవాళ్లు, పీల్లలు నిద్రలకు జారుకున్నరు. పగ్గాలు పట్టుకున్న ఇచ్చరు బండివాళ్లు కూడా నిషాలో అందరికంటే ముందు నిద్రలకి జారుకున్నరు. మధ్యరాత్రి దాటినట్లుంది. చిమ్మబీకటి రాత్రి, దట్టమైన అడవి. రెండు ఎడ్డు గట్టిగ రంకలేస్తున్నాయ్. బుసలు కొదుతున్నాయి. ఆ రంకలకు ఆడవాళ్లకు మేల్కొచ్చింది. కటిక చీకటితో ఏమీ కానొస్తులేదు. బండోళ్లను లేపుతుంటే చింత మొద్దుల్లాగ ఒరిగి గుర్రు కొద్దున్నరు. ఎడ్డులు ఎందుకో భయపడ్డున్నవని గమనించిన ఆడవాళ్లకు కూడా భయమై గట్టిగ ఓ ఓ అని మొత్తుకుంటున్నరు. ఇంతల పీల్లలు కూడా లేచి గీ, గా, అని ఏడ్డులు అందుకున్నరు.

అర్ధరాత్రి అడవిలో ఆర్తనాదాలన్నీ అరణ్యరోదనలే అయినయి.

కొంచెం సేపయ్యేసరికి మగవాళ్లు తీరికగా తూలుకుంట, ముచ్చట్లు చెప్పుకుంట వెనక నుండి వచ్చి విషయం గమనించింద్రు. అగ్గిపులు వెలిగించి చూసేసరికి ఏముంది?

రెండు బండ్లు, బండ్లకు కట్టిన ఎప్పులు పెద్ద మోటబావి అంచుల మీద నిలబడి ఆట్లనే ఆగిపోయి పున్నయి. ఎడ్డు ఒక్క అడుగు ముందుకు వేసినా అవి, బండ్లు, ఆడవాళ్లు పిల్లలతో సహి ఆ మోటబావిలో పడి గోవిందో గోవిందా! ఎకంగా భీందితో కైలాసం. అన్నమాట.

ఆడవాళ్లు మొగవాళ్లను తిట్టిన తిట్టు తిట్టుకుండా తిడితే, మొగవాళ్లు బండివాళ్లను అదే వరుసలో కోప్పుడితే అంతా గందరోళంగా తయారై చివరికి అందరూ కలిసి మనములకుంటే పసురాలకే సోయి ఎక్కుపని వాటి ఇంగితజ్ఞానాన్ని తారీఫ్ చేసిందు.

అట్ల ఆ రెండు మూగజీవాలు మనముల ప్రాణాలను రక్షించాయి. ఆ రాత్రి అందరం అక్కడే నిద్రలు చేసి తెల్లారిన తరువాత బయలుదేరుతూ వెనక్కి తిరిగి బుగులు పెట్టిన బుగులు వెంకబేశ్వరస్వామికి పదే పదే దండాలు పెట్టినం - ఆపద సృష్టించినా రక్షించి

గట్టిక్కించినదుకు!

అయ్య పొరక మహోశయుల్లారా!
ఇదీ నా పుట్టువెంటుకల ప్రహసనం!!
అగండాగండి.

ఈ ముచ్చు ఇంతటితో హౌదువలేదు. ఇది జరిగిన నల్కై విండ్ తర్వాత నా కొదుకు పుట్టువెంటుకల కార్యక్రమానికి అందరం మళ్లీ చిల్పారు గుట్టకు వెళ్లినాము. వృధురాలు మా అమ్మకూడా వచ్చింది. అన్ని కార్యక్రమాలు అయిపోంగనే అందరి కండ్లు తప్పించుకుని నా కొదుకు రోడ్డుకు అడ్డంగా పరిగెత్తుతున్నాడు. ఎదురుగా జోరుగ వస్తున్న ఎర్ర బస్సును గమనించకుండా!

చూసినవారందరూ అయ్యా అయ్యా అని హోహోకారాలు చేసిందు. హరాత్తుగా బ్రేకులు పడ్డ బస్సు కీచుమని పెద్దగా శబ్దం చేస్తూ టైర్ క్రింద ఎర్రమట్టి దుమ్ము లేపుకుంట బాబుకు ఒక గజం దూరంలో ఆగిపోయింది.

“బచ్చా బాల్ బాల్ మే బచ్ గయా”

అని డ్రెవర్ కామెంట్ చేసిందు. (పిల్లగాడు వెంటుక వాసిలో తప్పించు కున్నడు).

మా అందరికి పోయిన ప్రాణాలు మళ్లీ తిరిగి వచ్చినయి.

మా అమ్మ మాత్రం నోరారా నిండుగా బోసినోటితో నవ్వుతూ.

“చూసినవా నానీ! బుగులెంకబేశ్వరకు ఇంకా పరాశికం చేసే అలవాటు పోలే” అన్నది.

(చార్మినార్ కథలు-పుస్తకం నుంచి)

-పరవస్తు లోకేశ్వర్,

m: 91606 80847

e : lokeshwar.hyderabad@gmail.com

ప్రకృతిపై విజేతలు కాదు..

ప్రకృతి విధేయులు కావాలి

మానవులుగా మనం పెరుగుదల గురించి ఎంతయినా మాట్లాడుకుంటాం. అదే సమయంలో తరుగుదల గురించి కనీసం విచారించం. అభివృద్ధి గురించి గర్వపడతాం. అభివృద్ధికి చెల్లిస్తున్న మూల్యం గురించి పట్టించుకోం. పట్టణాలు, నగరాలు, మహానగరాల గురించి గొప్పగా ముచ్చబోంచుకుంటాం. వాటిలో పేరుకుబోతున్న వ్యాధాల నిర్వహణ గురించి ఆలోచన చేయం. అసలు ప్రకృతి, పర్యావరణం అనేవి మన జీవితాలలో కలిగిస్తున్న మార్పులు ఏమిటో గుర్తించం.

మానవాళికి ప్రకృతికి మధ్యగల కొనసాగవలసిన సమతూకపు సంబంధాలలో జరగకూడని దేవో జరిగి పోయింది. అకాల వర్షాలు సృష్టించిన వరద బీభత్సులను చవి చూస్తాం. బాధ్యత ప్రభుత్వాలదేనని వాదిస్తాం.

వర్తమాన ప్రపంచంలో వర్యావరణ శరణార్థులు విపరీతంగా పెరుగుతున్నారని పర్యావరణ పరిశోధకులు, పరిశీలకులు చెపుతున్నామాట. కరువులు, కాటకాలు, ఉప్పేసలు, అడవులు అంతరించటం మొదలైన వాటివల్ల అయి ఆవాసాల నుంచి మనుషులే కాదు వారి సంస్కృతి, జీవన విధానం, నాగరికతలు వలస పోతున్నాయి.

కొన్ని నివేదికలు ప్రకటించే వాస్తవాలను గమనిస్తే తప్ప పెను సంక్లోభాల ముంగిట మానవాళి నిలిచిందని అర్థం కాదు. ఒక యుద్ధం కలిగించే విస్తారపకంబే ప్రకృతిని చేసేతులా విధ్వంస పరమకోవటం వల్ల జరిగిన నిస్తారపనలే అధికంగా కనిపిస్తాయని విశ్లేషకులు లెక్కలు తీసి మరి చెపుతున్నారు.

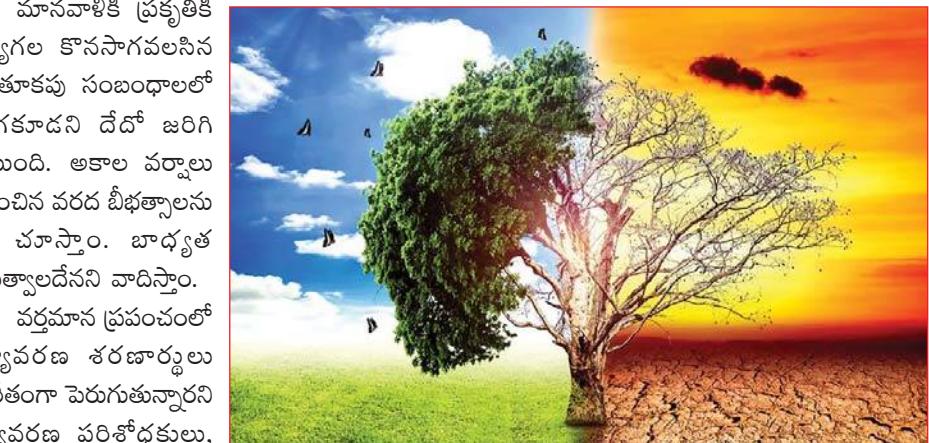
రెండు దశాబ్దాల క్రిందట ప్రపంచ విధ్వంసాలను లెక్కలు గట్టిన ఒక వారిక్క నివేదిక ప్రకృతి వైపరీత్యాల గురించి పేర్కొంటూ వీచివల్ల ప్రపంచ వ్యాప్తంగా యాభై ఎనిమిది శాతం మంది శరణార్థులయ్యారని ప్రకటించింది.

మనలో ప్రతి ఒక్కరీకి కొద్దో గొప్పో పర్యావరణ సమస్యలు తెలుసు. ఆ సమస్యల సృష్టికర్తలం కూడా మనమేనని తెలుసు. కలప కోసం అడవుల నరికివేత వల్ల, అవి తగిరిపోవటం వలన గ్లోబల్ వార్షింగ్ అధికమైందని తెలుసు. అట్లాగే పెరుగుతున్న పేదరికం గురించి గొప్పగా ముచ్చబోంచుకుంటాం. వాటిలో పేరుకుబోతున్న వ్యాధాల నిర్వహణ గురించి ఆలోచన చేయం. అసలు ప్రకృతి, పర్యావరణం అనేవి మన జీవితాలలో కలిగిస్తున్న మార్పులు ఏమిటో గుర్తించం.

గ్లోబల్ వార్షింగ్ ఒకమైపూ. పెరిగే పేదరికం ఈ రెండూ జతకలిస్తే ముప్పు తీవ్రస్థాయిలో ఉంటుందని చెపుతున్నారు. ప్రపంచంలో ఎక్కడ ఏమి జరిగినా ఏదో ఒక మేరకు అందరిమీదా ప్రభావం చూపుతుంది. ఒక్క 99లోనే పర్యావరణ సమస్యలు 25 మిలియన్ ట్రిజలను వారిపారి జీవనాధార భూముల నుండి

తొలగించి వేశామంటున్నాయి. ఈ విస్తారించిన జనాభాషి శరవేగంగా విస్తరిస్తున్న, ఒక మోస్తరు విస్తరిస్తున్న, ఒక మోస్తరు పట్టణాలు, నగరాల అంచులను ఆశ్రయిస్తున్నారు. మానవప్రేరిత వాతావరణ మార్పులు శీఫ్తుంగా సామాజిక, ఆర్ద్రిక స్థితిగతులను తల్లికిందులు చేస్తున్నాయి. ఇవి ఒక విధ్వంసం నుంచి మరొక విధ్వంసాన్ని గొలుసుకట్టు పడ్డతిలో పెంచుకుంటూ పోతున్నాయి.

గ్లోబల్ వార్షింగ్ ప్రపంచానికి ఒక వార్షింగిచ్చింది. ప్రకృతి పర్యావరణ అసమతుల్యత నుంచి ఉద్ఘాటించిన భీకర కవలలే ఎల్లినో, లానినోలు. పసిఫిక్, అట్లాంటిక్ మహాసముద్రాల ఉపోస్టోగ్రాటలలో మార్పులు సంభవించి కరువులు, వరదలు పెరిగాయి. ఈ రెండు సముద్రాలకు ఇరువైపులా ఉన్న ఖండాలు మరింత ప్రభావానికి గురై గ్లోబల్ వార్షింగ్ వల్ల మరిన్ని ఉపద్రవాలను తెచ్చిపెడతాయని ఒక అంచనా.

గ్లోబల్ వార్లుంగ్ కారణంగా ఇండోనెషియా అర్థశతాబ్దిపాటు భయంకర దుర్భిష్టాన్ని ఎదుర్కొంది. వరిపంటల దిగుబడులు తగ్గాయి. దిగుమతి బియ్యం ధరలు నాలుగింతలుగా పెరిగింది. కరెన్సీ విలువ తగ్గింది. దోషాల్లు, లూటీలు విజ్ఞంభించాయి. నియంత్రించలేనంతగా అడవులు దగ్గరమయ్యాయి. విషయాయివులతో కూడిన పొగ పలు ప్రాంతాలకు వ్యాపించింది. ఒక అంచనా ప్రకారం 1998లో ఇరవై ఒక్కవేల మంది ప్రాంతాలను బలిగొన్నది ఎలనినో. అడవులు తగిపోవటం వల్ల చైనాలోని యాంగ్సీనది ఉప్పాగింది. వరదల వల్ల సూటా ఎన్నట్టు మిలియన్ల ప్రజాజీవితం చిన్నాఫిస్ట్షైంది.

ప్రస్తుత ధోరణి, వైఫిరులు మహావిధ్వనిసాల బాటలోకి విలియన్ కొఢ్హి ప్రజలను నడుపుతున్నాయి. ప్రణాళిక అంటాలేని పట్టణాల్లో ఒక బిలియన్ ప్రజలు బుతుతున్నారు. వేగంగా పిసరిస్తున్న నగరాలు భూకంపాలు సంభవించగల ప్రాంతాలలో వెలిశాయి. మరొక పదిమిలియన్ ప్రజలకు నిరంతర ముప్పు వరదలవల్ల ఏర్పడి ఉంది. ఈ తరహా కథనాలన్నీ ఆ ఒక్క దేశానికి పరిమితమైనటువంటివి కావు.

గత నాలుగు దశాబ్దాలలో చైనా వరదలను అరికట్టే నిమిత్తం చెట్టు నాటేందుకు మూడు బిలియన్ డాలర్లను ఖర్చుపెట్టింది. చైనా చేపట్టిన చర్యవల్ల నష్టాలను నివారించటమే కాకుండా పదమాడు బిలియన్ డాలర్ల ఆర్థికాన్ని రక్కించుకోగలిగింది. తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం హరితహరం ద్వారా చెట్టునాటీ కార్బూక్యూమం, వాటిని కాపాడి పెంపడం మీద ఉద్యమ స్వార్థితో చేపట్టింది. అంటే అంతర్జాతీయంగా వాటిల్ని పరిణామాలను నిశితంగా పరిశీలించి ముందుచూపుతో వ్యవహారిస్తుందని భావించాలి. నాటిన మొక్కలను వృక్షాలగా ఎదిగేందుకు ప్రజల మధ్యద్వారా, సహకారం మునపటికన్నా అధికంగా కావాలి.

రెడ్క్రోస్ డిజస్టర్ పాల్సీ డైరక్టర్ పీటర్ వాకర్ అంటాడు కదా! స్టానిక విషయాల గురించి ఎట్లా ఆలోచిస్తావేసా

అంతర్జాతీయంగా కూడా ఆ విధంగానే ఆలోచించాలంటాడు. ఇంటికి న్యూపంటుకునే దాకా ఎదురుచూసి ఆ తరువాత అగ్నిఘంపక విభాగానికి ధనం సమకూర్చేందుకు పూనుకోవాల్సిన పని లేదంటాడు. విధ్వంసం మొదలు కాకముందే నివారణ చర్యలకు డబ్బు వినియోగించాలంటాడు.

ఇదంతా ఒక పరిణామ క్రమం. సమాజం, ప్రకృతి అనే రెండు స్వప్తంత వ్యవస్థలుగా అనిపించే వాటి మధ్య ఏర్పడ్డ వైపుమ్యఘలితం. ప్రకృతిలో సహజంగా వచ్చే పరిణామాలు వేరు. మానవ ప్రేరితాలు, నిర్మితాలు వేరు. ప్రకృతితో మానవులకున్న ఒకానోక ప్రాత్కున సహజ సంబంధాల పొర పలచబారుతూ వస్తున్నది. దీనిని మనం వీక్షిస్తున్నాం. నిప్పియామాత్ర సాక్షలుగా నిలుస్తున్నాం. అనేక రకాలైన వ్యాధికారకాల రసాయనాల బారిన పదుతున్నాం. బాధితులమవుతున్నాం మనమే ఆస్థిర పరచుకున్న ప్రకృతి మనకిస్తున్న రిటర్న్ గిఫ్ట్ల సానుకూల, ప్రతికూల ప్రభావాలను స్వీకరిస్తున్నాం. అంతరించి పోయాయను కుంటన్న మలేరియా, క్షురు వ్యాధులు తిరగబడుతున్నాయి. దీర్ఘకాలం మానవులను బాధించిన అనారోగ్యాలు తిరిగి జీవం పోసు కుంటన్నాయి. వీటికి తోడుగా కొత్తవి ప్రబలుతున్నాయి. ఎబోలా, హంటా, ప్సోఫోల్ లాంటి వాటితో పొటుగా సరికొత్తగా కర్సో, వాటి వేరియేంట్లు కంటిమీద కునుకులేకుండా చేస్తున్నాయి.

అంటువ్యాధులు ఇక మనలను అంటవు. వాటిని మట్టబెట్టాం అను మెడికల్ సైన్స్ శాస్త్రవైత్తలు ప్రకటించి ఒక తరం కాలం గడవక ముందే తిరిగి 14వ శతాబ్దికాలం నాటి ప్లేగు వ్యాధుల్లాంటి పాండమికల శకంలోకి అడుగుపెట్టాం. పట్టణాలు, నగరాలలో శాస్త్ర కోశ సంబంధ వ్యాధులు, ఆస్ట్రోలాంటివి విపరీతమయ్యాయి.

అభివృద్ధికి మూల్యాలన్నాయని గ్లోబల్ వార్లుంగ్ కథనం చెపుత్తుది.

జీవించే ప్రాణులు, వాటి పరిసరాలకు మధ్యనుండే సంబంధాల అధ్యయనమే ఎకాలజీ. కారణాలు ఏవైనా ఎకానమీని

పట్టించుకున్నంతగా ఎకాలజీని పట్టించుకోవడం లేదు మనం. ప్రకృతిలో మానవులు అంతర్భాగం. ఇతర ప్రాణులు అవి ఏవైనా సరే వాటి వ్యధి, వికాసం, మనుగడకు మూలం. అవి తమ పరిసరాలతోటి ఒక పద్ధతితో కూడిన సంబంధం ఏర్పరచుకోవడం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ప్రతి పాటికీ దానిదే అయినటువంటి సాంతముద్ర సంతకం అవరఱ వ్యవస్థలో ఉంది. అవి ప్రకృతి విధించిన నియమాలకు, పరిమితులకు లోబడి జీవిస్తాయి. ఒక్క మనిషి మాత్రమే సకల సహజ నియమాలకు బైబడి జీవిస్తాడు. మానవులకున్న ప్రత్యేకత సామాజికత, భాష, సంస్కృతి, నాగిరకత తదితరమైనవి. సమాజం అనేది వీటి నుండే వ్యక్తమవుతూ ఉంటుంది.

ఈ వ్యక్తమయ్యే మొత్తం సాంశాఖ్యి మానవ స్వభావం అంటూ ఉంటాం. సమాజమనేది ఏకమొత్తంగా ఏవిధంగా ఎకలాజికల్ సంక్లోభాలకు ప్రతినిధిగా మారుతున్నదో చూడగలగాలి.

ఆవరఱ వ్యవస్థలలోని సకల లక్ష్మణాలకు అస్తిరీకరణ, విచ్ఛినతలనేవి సంభవిస్తాయి. ఇవి మానవ సమాజాలకు వర్తిస్తాయి. కానీ ఒక ధర్మం మాత్రం అద్వితీయంగా మానవ సమాజం కలిగి ఉంది. దీనిని జాతి ప్రతేక స్వభావ వ్యక్తికరణ అది ఆధిపత్యం. ఈ ఆధిక్యతా గుణాన్ని మనిషి వరులుకోవాలి. సహజ ఆవరఱవ్యవస్థలకు మానవులకు మధ్య ఒక సరిహద్దురేఖ ఉంటుంది. ఇది మనుషులకు ప్రత్యేకమైంది. దీనినే మనం ఉత్సత్తి అంటున్నాం. మానవ ప్రయోజనాల కోసం ప్రకృతిని ఉండేశపూర్వకంగా మారుడమే ఉత్సత్తి. దీనికి కావలసింది పెట్టుబడి. అందుకే ప్రకృతికి ప్రథమ శత్రువు పెట్టుబడి అని నిర్దారిస్తారు పొర్చువరఱ వాడులు. అన్ని ప్రాణులు కూడా తనకు భిన్నమైన వాటికి అనుగుణంగానో, తమకు అనుకూలంగానో మారుస్తాయి. ఈ ప్రక్రియ అనేది

వాటికి, తద్విష్టమైన వాటికి మధ్యగల ప్రకృతి సంబంధాల మధ్య ఏర్పడే గమన శీల సంబంధాల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. కానీ, మానవులు మాత్రమే దీనికి భిన్నంగా వ్యవహారిస్తారు. తమ ప్రయోజనాలను వొదులు కోలేరు. ఉత్సత్తి అనేది ఉండేశపూర్వకంగా చైతన్యభరితంగా సాగుతుంది. ఉత్సత్తి మార్గాలు లేదా దారులు ప్రకృతితోటి ఉత్సత్తికిగల సంబంధాలను మనుషులుగా మనం తెలుసుకోవాలి. ఉత్సత్తి ఒక్కతో కాదు. వినిమయం విషయంగా కూడా మానవులగా మనం తెలుసుకోవలసిన విషయాలున్ని మనుషులగా మనం ఏమే మార్గాలలో ప్రకృతిని మారుస్తామో, ఆయా పద్ధతుల వల్లనే ప్రకృతి కూడా మనలను మారుస్తుంది. మన ఉత్సాదక కార్యకలాపం వల్ల ప్రభావితమైన ప్రకృతి ఆ మేరకు మనమీద ప్రభావాలను తప్పకుండా చూపుతుంది.

దీనిని వరిగణన చేస్తే మానవ ఉత్సాదకత అత్యంత దుష్పత్తమిగిం చెప్పుక తప్పదు. మానవ దౌష్ట్యం ఎంత తీవ్రంగా ప్రకృతి మీద కొనసాగితే ప్రతిచర్య అంతే కొర్యంలో ప్రకృతి మానవాశి మీద కొనసాగిస్తుంది. మనం ప్రకృతిని ఎంతగా బాధిస్తూ ఉంటామో అంతగా బాధితులగా మారతాం. అయితే ప్రకృతి ముందు మనిషి నిలబడలేక పోపటానికి కారణం ప్రకృతితో సామరస్యాన్ని కాక ఆధిక్యతను ప్రకటించటమే. ప్రకృతి మానవులకు సంక్లోభాలను ఎదుర్కొనే సామర్థ్యాలను కూడా ఇస్తుంది. ప్రకృతి విధేయంగా ఉన్నప్పుడు మాత్రమే ఈ సామర్థ్యం నిలుస్తుంది.

- డా॥ అర్. సితారామారావు

m : 9866563519

e: sitametaphor@gmail.com

పరిశోధకులకు సుభవార్త

దక్ష ల్యాండ్ కు ISSN ఆమోదం

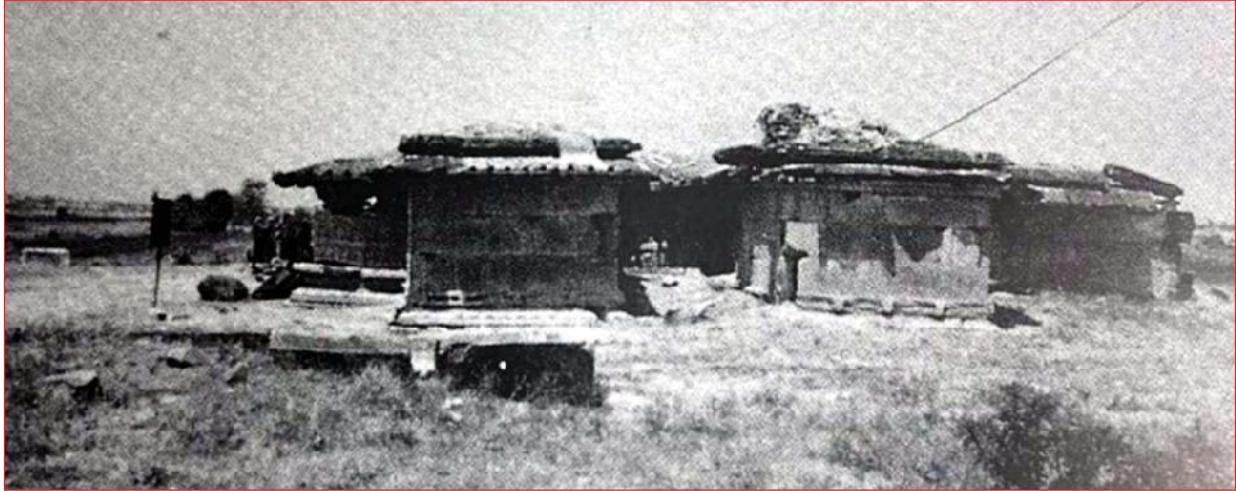
రచయితలు తమ రచనలను పంపవలసిన చిరునామా :

“చంద్రం” 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar,
Hyderabad - 500 029 Telangana.

సంప్రదించవలిన ఆఫీస ఫోన్ : 9030626288

E-mail: desk.deccan@gmail.com

website: www.deccanland.com - ఎడిటర్

ఎళ్ల తరబడి ఎదురుచూపులు

ఎరుకల నాంచారిగుడి పెదవి విరుపులు

కరీంనగర్ జిల్లా సైదాపూర్ మండలంలోని గుజ్జలపల్లి అని పిలువబడే గొడిశాల గ్రామంలోని క్రీ.శ. 1236లో కాకతీయ గణపతిదేవుని ఉన్నతాధికారి నిర్మించిన ఒక త్రికూటాలయం, రెండు విడి ఆలయాలున్నాయి. వాటిలోని రెండు విడిఅలయాలు, శిథిలావస్తలో ఉండగా, వాటిని బాగు చేద్దామన్న సదుదేశంతో 1990-91 నాటి పురావస్తు శాఖ సంచాలకులు ఆదేశంతై నేను వాటిని ఊడదిని, అక్కడే ఆ రాళ్లను పొందుపరుస్తున్నాను. ఇంకా ఒక వారం రోజుల్లో ఊడదినే పని పూర్తొతుంది. ఇంతలో కృష్ణశాస్త్రిగారు, అప్పటి సీనియర్ కేర్బేకర్ సత్యనారాయణ ద్వారా, 'రామానుజపురంలోని ఎరుకల నాంచారిగుడిని ఊడదినయాలి, పని వాళ్లతో సహా సన్ను, వారం, పదిరోజుల్లో పని ప్రారంభించాలని' కబురు చేశారు. ఈలోగా ఒకసారి అక్కడికిల్లి ఆ ఆలయాన్ని పరిశీలించాను.

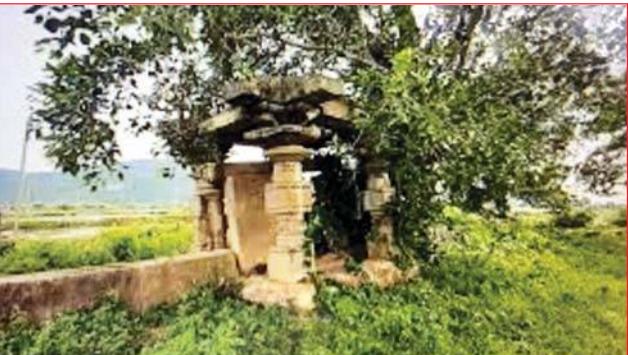
రామపు దేవాలయమన్న పొలంపేట, కోటగుళ్లన్న గణపరం మధ్య చెంచుకాలనీ ఉంది. అక్కడించి 1.0 కి.మీ. దూరంలో పొలాల్లో ఒక దేవాలయ సముదాయం కడుదీనస్తితిలో ఉంది. పక్కన పంటకాలువ, మిగతా మూడువైపులా పంట పొలాల వల్ల ఆలయానికి దోవలేకుండా పోయింది. అతి కష్టం మీద గుళ్లోకి చేరుకొన్నాం. చుట్టూ, రెండు వరుసల ప్రాకారం, మధ్యలో ఒక రెండంతస్తుల ప్రాకార ప్రవేశమండపం, దాటంగనే, తిన్నెలపైన రెండు ఏనుగులు స్వాగతం

పలికాయి. ఆ గుడి కావలిదారు రాగి భుద్రయ్య లోపలికి తీసుకెళ్లాడు. పొడవాటి మండపం, రెండు రంగమండపాలు, ఎదురుగా గుడి, ప్రక్కన చెరొక గుడి, దాని ముందు మధ్యలో అరుగు, తరువాత అటూ ఇటూ ఒక్కటి చొప్పున రెండు, మొత్తం ఐదు దేవాలయాలు. పంచకూటాలయమని పిలుస్తున్నారు. గ్రామస్తులు ఈ గుడిని

ఎరుకలనాంచారి గుడి అంటున్నారు.

అతికష్టం మీద అన్ని గర్భాలయాలు, అర్థమండపాల్లో కెళ్లి చూచాం. ఎదురుగుడిలో విరిగిన ఒక చేయి పిల్లలుగ్రోవిని పట్టుకొని ఉంది. ఇది ఖచ్చితంగా వేఱగోపాల స్వామిదేననిపించింది. పక్క దేవాలయాల్లో ఒకదాంట్లో శివలింగం, మరీందాన్నో సూర్యపీఠం, మరీ రెండు గుళ్లలో శివలింగాలున్నాయి. ద్వార శాఖలపై ద్వారపాలకులు,

పరిచారికలు, ద్వారాలపైన ఆలయ నమూనాలు, గోవర్ధనగిరిధారి, వేణుగోపాల, ఉమామహేశ్వర, అమృత మధన, శివనటరాజ శిల్పాలున్నాయి. రెండు రంగమండపాల్లోనూ, అరుగులపైనా 18 స్తుంభాలున్నాయి. ఆలయాల చుట్టూ తిరిగాం. చిన్న అధిష్టానం, సాంధాపాదవర్ధం, పొడవాటి చూరుతో ప్రస్తరం, ఆలయాల మధ్య అరుగుపైన కళ్ళాసనాలు, కాకతీయ శిల్పకళకు మచ్చుతునకలుగా ఉన్నాయి. ప్రధానాలయం, పక్క ఆలయం బయటగోడలు పూర్తిగా పడిపోయాయి. కష్టారాళ్ళ కూడా రాలిపోయి, శిథిలాలకు నిర్వచనమా అన్నట్లున్నాయి.

ఆలయ పరిస్థితి చూచి జాలేసింది. ఊడించి చూచి జాలేసింది. ఊడించి చూచి జాలేసింది. వారం తరువాత వచ్చి, ఆలయాల్ని శుభ్రపరచి రాయి, రాయికి నంబర్లు వేసి, డ్రాయింగ్లు వేసుకొన్నాను. రంగాచారిగారు భాటోలు తీసుకున్నారు. ఊడించి యటానికి రంగం సిద్ధం.

వదిరోజుల తరువాత, 1991 సంక్రాంతి. బాగా చలి. ఉదయాన్నే 6.00 గంపలకు పని ప్రారంభం. రామానుజపురం 3 కి.మీ.ల దూరం. చుట్టూపక్క పొలాలరైతులు తప్ప, గ్రామస్తులు ఆగుడికి రారు. చెంచుకాలనీకి చెందిన అయిలస్టోమి సహకారంతో, రంగాచారి ప్రోత్సహంతో, జటప్రోలు శంకరరెడ్డి బృందం చేత

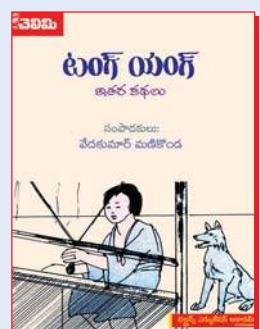
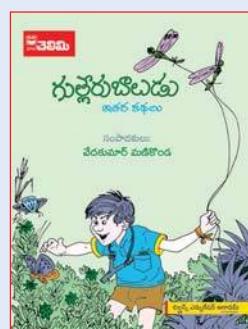
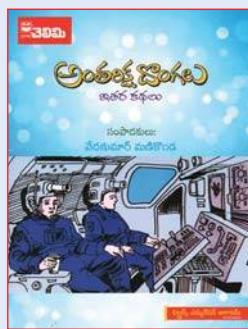
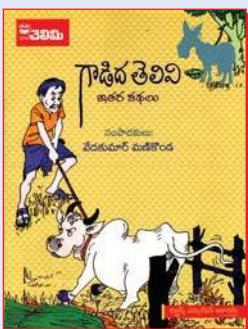
అలయాన్ని ఊడించున్నాను. ఒకరోజు కష్టాబండలు తొలగిన్నా, శంకరరెడ్డి నాగుబాము సార్ అని అరుస్తా, కిందికి దూకాడు. నిజంగానే పెద్ద పాము. ఆలయాన్ని కాదు, తన స్థాపరాన్ని ధ్వంసం చేస్తుందుకు కోపంతో బుసలుకొడుతుంది. పనివాళ్ళంతా భయపడి, కిందికి దిగారు. అతి కష్టం మీద ఆ పామును బయటికి పంపి మళ్ళీ పని ప్రారంభించి, నెలరోజుల్లోపు ముగించారు.

దాదాపు 15 ఏళ్ళ ఆ రాళ్ళ అక్కడే, వల్లంతా కళ్ళ చేసుకొని, పునర్నిర్మిస్తారేవొనని ఎదురు చూచి అలసిపోయి పెదవి విరుస్తున్నాయి. కొర్కిగా కదలిక వచ్చి, చెంచు కాలనీ రోడ్డు పక్కనే పునర్నిర్మించాలని తీర్చానించి, రాళ్ళన్నింటినీ తరలించి, పునాదులు కూడా వేశారు. ఇక ఎక్కడి గొంగడి అక్కడే. ఎరుకలనాంచారి గుడిని మళ్ళీ కట్టి శివరాత్రి జాతరసాగుతుందని ఆశతో ఎదురుచూచిన అయిలస్టోమి ఆ ఆశ నెరవేరకుండానే మరణించాడు. కావలిదారు రాగి భద్రయ్య, రంగాచారి గారు, నేనూ రిటైర్మెంటుము. రాళ్ళ మొరను ఎవరూ ఆలకించటంలేదు. కృష్ణశాస్త్రిగారి కోరిక నెరవేరలేదు.

-ఈమని శివనాగిరెడ్డి-స్థపతి

m : 9848598446

e : nagireddy@malaxmi.in

చిల్పన్న ఎండుకేపసల్ అకాడమీ ఆధ్వర్యంలో బాలచెలి ప్రచురించిన 'గాడిద తెలివి', 'అంతలక్ష దొంగలు' (2018 నవంబర్), 'గుల్మేరు బాలుడు', 'టంగీ యంగీ' (2018 డిసెంబర్) అనే నాలుగు కథల పుస్తకాలు వెలువడినందుకు సంతోషం వ్యక్తం చేస్తున్నాము. ప్రతులు కావల్సిన వారు ఈ క్రింది చిరునామా నుండి పాందవచ్చును.

విడి ప్రతి వెల: రూ.30/-

'Bhoopathi Sadan' 3-6-716, Street No.12, Himayathnagar, Hyderabad-500029, Telangana. Mob: 9030626288

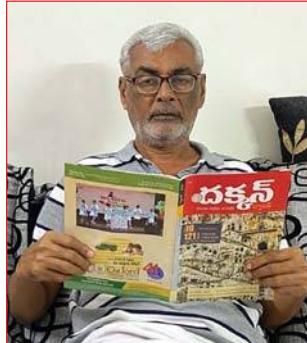
మరియు

- Nava Telangana
- Manchi Pustakam
- Nava Chetana
- Navodaya Book House

“చరిత్ర పుటల్లో దక్కన్ ల్యాండ్”

సరిగ్గా పది సంవత్సరాల క్రితం ప్రారంభమయిన “దక్కన్ ల్యాండ్” మాసపత్రిక క్రమంగా తెలంగాణ విద్యావంతుల మన్సునలు పొందుతూ దిగ్బిజయంగా ముందుకు దూసుకపోతున్న ఈ పుభుసందర్భంలో దాని వ్యవస్థాపకులు సంపాదకులు అయినటువంచి మణికొండ వేదకుమార్ గారికి నా హృదయహర్షక శుభాఖించండనాలు. మొదటి నుండి కోస్తాంధ్ర పెట్టుబడిదారులదే ప్రతికారంగంలో గుత్తాధిపత్యం. వారి గుత్తాధిపత్యాన్ని సహాలు చేస్తూ మన ప్రాంతం వాళ్ళ స్థాపించిన దినపుత్రికలు గానీ లేదా మాసపత్రికలు గానీ ఏపీకూడా పట్టుమని పదిసంవత్సరాల కాలంపాటు నిలదొక్కుని నిడిచిన సందర్భాలు బహు అరుదు. ఈ అరుదైన ఘనశతమ వేదకుమార్ నేత్తుత్వంలో వెలువడుతున్న దక్కన్ ల్యాండ్ సాధించడం హర్షించుట. 2012 సెప్టెంబర్ మాసంలో పురుదుపోసుకున్న “దక్కన్ ల్యాండ్” మాసపత్రిక నాటి నుండి నేటి వరకు క్రమము తప్పకుండా సమయానుకూలంగా వెలువడటమే గాకుండా అది ISSN (International Standard Serial Number) గుర్తింపు పొందటం గర్చించడగ్గ విషయం. దక్కన్ ల్యాండ్ కు లభించిన ఈ గుర్తింపుద్వారా ఇందులో ప్రచురితమైన వ్యాసాలకు ప్రామాణిక వైన గుర్తింపు లభించిన నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు. తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన ఉద్యమం ఉద్ఘతంగా నడుస్తున్న ఆ రోజుల్లో (2000) తొలిసారిగా నాకు వేదకుమార్గారితో పరిచయం ఎర్పడింది ఉస్కాయియా యూనివర్సిటీ ఆర్ట్స్ కళాశాల ఆవరణలో. ఆనాడు ఆయనతో నాకు ఏర్పడిన పరిచయం క్రమంగా బలోపేతం కావడానికి తోడ్డడిన అంశాలు నాలుగు. అవి 1. వేదకుమార్ వ్యక్తిత్వం 2 అతడు పనిజేసిన తెలంగాణ ప్రజాభ్రంట 3. అతడు స్థాపించిన తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ నిర్వహించిన చర్చావేదికలు 4. అతడు స్థాపించిన దక్కన్ ల్యాండ్ ప్రతిక. ప్రతికు ‘దక్కన్ ల్యాండ్’ అని పేరు పెట్టిందూ అంటే అతని లక్ష్యం దక్కన్ చరిత్ర సంస్కృతి సాహిత్య సంపదమను వెలుగులోకి తీసుకొచ్చి నేటితరం విద్యావంతులకు అవగాహన కల్పించాలనే తప్పన తప్ప మరొకటి కాదు అస్వది నిర్వివాదాంశం. ఈ సందర్భంలో దక్కన్ పీర భూమిలో వికిసించిన దక్కన్ సంస్కృతి మూలాలను ఓసారి పరిశేఖించాం.

గోలకొండ, గుల్బర్గా, రాయచూర్, అహ్మద్నగర్, జెరంగాబాద్, దొలతాబాద్ మొదలగు దక్కన్ పీరభూమిలోని ప్రాంతాలను పొలించిన బహమనీలు, కుతుబ్ షాహీలు, అసఫ్ జాహీలు పర్సియన్ భాషా సంస్కృతులను అనుసరించడంతో దాని ప్రభావం పాలితులల్పి ముఖ్యంగా కులీనవర్గంమై పడింది. వీళ్ళ అనుసరించిన పర్సియన్ భాషా సంస్కృతులతో స్థానిక సంస్కృతులు మిలితమై ఒక ప్రత్యేకమైన సంస్కృతికి పునాదులు పడ్డవి. అదే దక్కన్ కల్చర్ - సమాఖ్య సంస్కృతి. వీరి కాలంలో అధికార భాషగా కొనసాగిన పర్సియన్ భాషతో స్థానిక హిందీ సంస్కృతం భాషలు మిలితమై ఒక సూతన భాషకు పునాదులు పడ్డవి

అదే నేటి దక్కన్ రూర్సు. ఈ దక్కన్ భాషా సంస్కృతులు సంప్రదాయాలపై నేటి తరాలకు అవగాహన కల్పించడం ప్రతిక ప్రధాన లక్ష్యం అయినా తెలంగాణ సమాజం నేడు ఎలురుంటున్న సామాజిక ఆర్థిక రాజకీయ అంశాలన్నీచేసిన ప్రతిక వెలుగులోకి తీసుకువాపటం హర్షించుటం. ఈ పది సంవత్సరాల కాలంలో ప్రచురితమైన దక్కన్ ల్యాండ్ ప్రతికలను పరిశీలిస్తే రెండు ప్రధానమైన మార్పులు అందులో కనిపిస్తవి. ఒకటి 2012-2014 మధ్యకాలంలో వచ్చిన సంచికలలో ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో తెలంగాణ ఏ విధంగా పాలకుల వివక్షకు బలి అవుతూ వొచ్చిందో తెలియజ్ఞేపే రచనలతో పాటు సమస్యల ప్రాతిపదికగా ఉద్యమ నిర్మాణానికి చేపట్టువలసిన దిశానీర్దేశం ఉండేది. 2014లో రాష్ట్రం సొకారమైన పిదప తెలంగాణ అభివృద్ధికి సంబంధించిన అంశాలతో పాటు ఇంధి ప్రాచీన చరిత్ర, విద్య, వైద్యం, పరిశ్రమలు, శాసనాలు, వర్యావరణం, కుటీర పరిశ్రమలు పురావస్తు వారసత్వ సంపద పరిరక్షణ, వర్యాభికరణ రంగం మొదలగు పెక్కురంగాలకు సంబంధించిన రచనలు మనకు కన్నిస్తున్నయి అంటే ప్రతిక తన పరిధిని విస్తరించుకుంటున్న మాట. ఇది ప్రతికకు ఉండాల్సిన లక్షణం. ఇది ముమ్మటికి అప్పునీంచదగ్గ పరిణామం కూడా.

ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో తెలంగాణ ప్రతికారంగంలో కోస్తాంధ్ర పాలకపరాల వివక్షతకు గురైంది. ఆ వివక్షను ఎండగట్టే ప్రయత్నంలో భాగంగా 2010 జనవరి మాసంలో వేదకుమార్ గారు “తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటరును” స్థాపించారు. ఈ సంస్థ ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధనకోసం జరిగిన సుదీర్ఘ పోరాటంలో నిర్వహించిన పొత్త ప్రశంసనీయం. తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ ప్రతి శనివారం వివిధ అంశాలపై చర్చలు నిర్వహించేది. తీఅర్సీ-‘చర్చ’ వివిధ అంశాలపై వివిధ రంగాలకు సంబంధించిన నిపుణుల ప్రసంగాల పిదప చర్చలు నిర్వహించేది. ఆ చర్చల సారాంశాలు నిపుణుల ప్రసంగాలు ‘దక్కన్ ల్యాండ్’ ప్రతికకు ఎంతగానో ఉపయోగపడేచేసి. ‘టీ.ఆర్.సి.’ రెండు వందలకు పైగా చర్చలు నిర్వహించింది. అందులో వంద చర్చల సారాంశాలకు కూడిన పుస్తకం కూడా విడుదల అయింది. ఏ కారణం వల్లనో ఏమోగానీ దక్కన్ ల్యాండ్ ప్రతికకు వెన్నుదన్నుగా నిలిచిన టీఅర్సి చర్చలు అర్థాంతరంగా ఆగిపోవడం విచారకరం.

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక మరోపదికాలాలపాటు మనుగడ సాధించాలనీ ఇతిహాసపు చీకటి కోణంలో కనుమర్చుపోతున్న తెలంగాణ చరిత్ర సంస్కృతి ప్రజాకులు, ప్రజాశీలిక విధానాన్ని వెలుగులోకి తేవాలని, సమీప భవిష్యత్తులో ఇది ఒక పక్కమార్కగా దర్శనమివ్వాలని, గంగా జమునా తప్పాటి సమభావన వారసత్వానికి నిలయమైన ప్రౌదరాబాద్ జీవన విధానాన్ని భావితరాలకు చాలి చెప్పాలని ఈ సందర్భములో ఆశిస్తున్నాము.

- ప్రాం జి.లక్ష్మణ్,

m : 98491 36104

e: laxmangadeou@gmail.com

నాగులవంచ డచ్ సంబంధాలు

భారతదేశంలో యూరోపియన్ వాటిజ్యం వాస్తోడగామూ 1498లో కనుగొన్న మార్గం ద్వారా మరింత సుగమం అయ్యంది. 17వ శతాబ్దిలో డచ్ ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీగా భారతదేశంతో విస్తారంగా తన వాటిజ్య సంబంధాలను కొనసాగించింది. గోల్హండ కేంద్రంగా సాగిన కుతుబ్ పాహీల పాలనలో మచిలీ పట్టుం ఓడరేవు నుంచి గోల్హండకు వీరి రాకపోకలు తప్పనిసరి కావడంతో తీరపొంతం కాకపోయినా నాగులవంచ అనే గ్రామంలో వీరి స్థావరాన్ని ఏర్పాటు చేసుకోవలని వచ్చింది. 1669 నుంచి 1687 అక్టోబర్ 13వ తారీఖు వరకూ 19 ఏళ్ళపాటు ఈ గ్రామంలో పున్న డచ్ సంబంధాల గురించి కొత్త తెలంగాణ చరిత్ర బృందం నిర్వహించిన 18వ జూన్ సమావేశంలో చర్చించడం జరిగింది.

నికోలన్ ఫొబర్ ఈ దారిని పరిశీలించి నాగులవంచ ఎందుకు మంచిదో చెపుతూ తన రిపోర్టలో కొన్ని కారణాలను పేర్కొన్నాడు.

మచిలీవట్టానికి గోల్హండకు దాదాపుగా మధ్యన (హోప్ వే) పుంటుంది. మార్కెట్ వీధులున్నాయి. వేర్సేరు రంగాలలో నిపుణులైన పనివారు వున్నారు. వీరు వడికే నూలులోనూ నేత బట్టలోనూ, అధ్యక్షం పనిలోనూ నాణ్యత పుండని సమూహాలు పంపాడు. చుట్టు పక్కల గ్రామాలలో కూడా పత్తి నీలిమందు వంటి పంటలకు అనుకూలమైన నేలలున్నాయి, మున్సేరు పరీవాహక ప్రాంతం కావడమే కాకుండా తాబేళ్లవంచ, నాగులవంచ అంటూ అనేక వాగులు చుట్టూ వున్నాయి. ఇది రహదారికి కొంత పక్కగా పున్న గ్రామం కావడంతో పోర్చుగీసు వంటి వారి కన్న పడకుండా పుంటుంది లాంటివి.

గ్రామం గురించే కాకుండా అప్పటి గ్రామ భౌతిక వనతులు, మానవ వనరుల గురించి సర్వేలో పేర్కొన్నాడు.

నాగులవంచలో నాలుగు మార్కెట్ వీధులు వున్నాయి. ఇది అప్పటికే ఒక మంచి వ్యాపార కేంద్రంగా పుంది. పక్కనే వున్న ముష్టి కుంట్ల తదితర గ్రామాలలో పత్తి పంట బాగా పండిస్తున్నారు. 20 మామిడి తోటలున్నాయి. ఇక్కడి భూములు నీలిమందు, మసాలా దినుసులు, లక్క వంటి ఉత్పత్తికి ఉపయోగపడేలా వున్నాయి. నీటి వనతికి మున్సేరు పరివాహకతో పాటు 10 వాగులున్నాయి. 10

దేవాలయాలు వాటిలో 5 కైవాలయాలు 5 వైష్ణవాలయాలున్నాయి. 20 నేతపనివాళ్ల కుటుంబాలుండే ఇత్తు వున్నాయి. 150 నిపుణులైన నేతపనివారు పనిచేస్తున్నారు. 100 రైతు కుటుంబాలు, 10 రాగి కుటుంబాలు, 25 మంది కంసాలులు, 10 రజక కుటుంబాలు, 15 అడ్డకం పనివారు ఇలా వివిధ రంగాలలో ఉన్న నిపుణుల వివరాలను, వారి పనితనం చూపించే నమూనాలను తన సర్వేతో పాటు పంపాడట.

ఈ సర్వే అందిన తర్వాత తొలుత గ్రామం మధ్యలో 1670లో ఒక తెల్లటి కట్టడంతో నివాస ప్రాంతంగా (లాడ్డింగ్) చుట్టూ కట్టుదిట్టమైన గోడలతో నిర్మించారు. దాన్ని చీఫ్ అని పిలిచేవారు.

తర్వాత క్రమంగా దాని గదులను, నిర్మాణాలనూ విస్తరించుకుంటూ వెళ్లారు. కొంత నమ్మకం ఏర్పడిన తర్వాత అది తాత్కాలిక గౌద్యాన్ గా పని చేసింది. తర్వాత వీరు ఇదే ఊరిలో అనేక ఉత్పత్తులను తయారు చేసే ఫ్యాక్టరీ నిర్మించారు. వీటికి అడవంగా డచ్ కంపెనీ ఈ గ్రామంలో రెండు ఉద్యాన వనాలను నిర్మించుకుంది. ఊరిలో గుర్తుపూలల పక్కన ఒక చిన్న గార్డెన్ వుంటే ఊరి బయట విశాలమైన స్థలంలో మరో పెద్ద గార్డెన్ నిర్మించారు. ఆ పెద్ద గార్డెన్కు సరిహద్దు కంచెతో పాటు ఒక పెద్ద గేటు కూడా పుండేదట. కానీ దుర్భస్త వశాత్రా ఈ నాగులవంచ కంపెనీ తొలిపాలకుడు అయిన నికోలన్ ఫొబర్ 1676లో చనిపోయిన తర్వాత, ఆయన స్వత్యర్థం మెమెంటమోర్ సమాధిని ఆదే తోటలో నిర్మించి, దాన్ని స్థుతి స్థలంగా అప్పబడి సుంచి మార్పు చేసారు.

ఫొబర్ తర్వాత కొన్ని నెలల కాలంలోనే మరణించిన అల్మహం వాండర్ ఊరి సమాధి కూడా ఇప్పటికే ఆ ప్రాంతలో మనకు కనిపిస్తుంది. ఆ తర్వాత రెండేళ్లకు అంటే 1678 వరకూ రెండు గుర్తుల వేర్వరు గుర్తుపూలలలో పుంచబడేవి. కానీ పొదుపు చర్యలలో భాగంగా చేసిన కట్ బ్యాక్స్ వలన వాటిని అమ్మేశారు. ఆ గుర్తు కొట్టాలను రంగులు అధ్యదం కోసం, మేకుల తయారీ కోసం వినియోగించారు.

నీలిమందు

ఆర్డర్ పెరెవర్ స్యాట్ న్ రాసిన కేంబిడ్ హిస్టరీ ఆఫ్ ది బ్రిటీష్ అంపైర్ అన్న పుస్తకంలో నాగులవంచ ఇండిగో (నీలిమందు) పరిత్రమకు ప్రధాన కేంద్రంగా పుండేదిని పేర్కొన్నారు. నీలి రంగు

By Havart's time some of the early factories, Petapoli and Tirupuliyur, had been abandoned. On the other hand several new ones had been founded. Proceeding northward from Negapatam, Havart enumerates: Porto Novo, Devanampatnam, Sadraspatam, Policat, Masulipatam, Nagelwanze, Golconda, Palakollu, Daastzerom and Bimlipatam. Of these, Porto Novo, founded as late as 1680, was a prosperous centre for the collection of cottons. Sadraspatam and Palakollu were important on account of the especial excellence of the textiles to be had there. Devanampatnam and Masulipatam were the busiest factories, both for export and import, although Masulipatam had lost some of its importance since the establishment, in 1660, of a factory at Golconda, the chief of which, apart from his commercial duties, acted as the Company's resident with the king of Golconda, although special embassies continued still to be sent after as before 1660. Nagelwanze was the centre for the indigo trade. At Palakollu the Company had had a factory since 1613, and carried on a profitable dyeing industry. From 1653 the village was administered by the Company which held it from the king at an annual rent of 1000 pagodas.

In all these places the Dutch Company had buildings, more or less fortified, and large enough to accommodate the factors, their slaves, and sometimes a small body of soldiers. The number of factors varied a good deal. At Sadraspatam, although a very successful trading centre, there were only four; at Nagelwanze, at the time of its highest prosperity about 1680, eighteen. Many of the factors were married, and if the factory could not house their families, they lived outside. At Masulipatam eight or ten were married, when the Commissioner Van Reede strictly prohibited (except for the chiefs of factories) what

ఆకులతోటీ, చిన్న చిన్న పసుపు పచ్చని పువ్వులతోటీ, రెండేళ్ళకొక సారి పెరిగే ఈ మొక్క ఆవ జాతికి చెందిన మొక్క దీని శాస్త్రియ నామం ‘బండిగోఫ్రా డీంక్షోరియా’ ఈ మొక్కలని కోసి, కట్టలుగా కట్టి, ఇటికలతో కట్టిన కుండీలలో వేసి, నీళ్ళతో తడిపి ఒక రోజులపాటు నానబెడతారు. ఎండుగడ్డి రంగులో ఉన్న తేటని మరొక కుండీలోకి వెళ్ళేలా వారస్తారు. ఈ తేటని రెండు మూడు రోజులపాటు చిలకాలి. ఇది శ్రమతో కూడిన పని. ఇద్దరు, ముగ్గురు మనుషులు ఈ కుండీలలోకి దిగి, తెడ్డతో ఈ తేటని బాదుతారు. అప్పుడు ఎండుగడ్డి రంగులోంచి ఆకుపచ్చ రంగులోకి మారి, క్రమంగా నీలిరంగులోకి వస్తుంది. అప్పుడు నీలిమందు చిన్న చిన్న రేకుల మాదిరి విడిపోయి అడుక్కి దిగిపోతుంది. ఔన ఉన్న నీటిని తోడేసి, నీలి ముద్దలో ఉన్న మలినాలని వెలికి తియ్యటానికి ఆ ముద్దని రెండు మూడు సార్లు నీళ్ళతో కడిగి, వడబోసి, ఎండబడితే నీలం రంగు గుండ మాదిరి వస్తుంది. నీలిమందు పంటను పండించి నీలిరంగును తీసి బట్టలకు ఇక్కడే అద్ది ఆ వస్తుపు బేళ్ళను మచిలి పట్టుం తరలించి అక్కడినుంచి నెదర్లాండ్కి పంపేవారు.

పెట్టుపు లేదా సాల్ట్ పీటర్

భూమి నుంచి తీసే ఉపును సూర్యాకారం లేదా సాల్ట్ పీటర్ అంటారు. ఉపు నేల లేదా చౌడు నేలల నుంచి దీన్ని ప్రత్యేక పద్ధతిలో తీసారు. దీనిని గన్ పొడర్కి తల్లి అంటారు. నాగులవంచ నుంచి ప్రతినెల వదివేల గిల్లర్న కు నమానశైన గన్ పొడర్ ఉత్పత్తి సాగేదట.

లక్కు

లక్కు పురుగుకు ఆవస్తేన లక్కు ఉత్తుత్తికి కారణం కాగల చెట్లు

మనదేశంలో ఘ్ర్యక్, అప్పట్ట, ఖడివ, ధవ, నృగోధ, పర్ష వంటివి 65 పైగా పున్నట్లు నిపుణులు చెప్పారు.

లక్కు కీటాకాలు ఉన్న కొమ్ములను విరిచి, వాటికున్న లక్కును గీకి తీసారు. ఈ విధంగా లభించిన ముడి లక్కును ‘స్టిక్ లాక్’ (Sticklac) అంటారు. ఈ ముడిలక్కును కరిగించి శుద్ధిచేసి బిట్లుగాను, కడ్లుగాను అచ్చులు పోస్తారు. మాత్రల తయారీలోనూ, పదార్థాల నిల్వకు, గోళ్ళరంగు, బూట్ పాలీమ్, బాడీస్ట్ మొదలైన వాటిలో లక్క వినియోగిస్తారు.

అమారిల్ రాయి

అమారిల్ అనే ప్రత్యేకమైన రాయి ద్వారా చేసిన అమారిల్ పేపర్ అరుగుదల చేయడం కోసం వాడతారు. ఈ రాయి ఇక్కడి నుంచి ఎగుమతి అయ్యేదట.

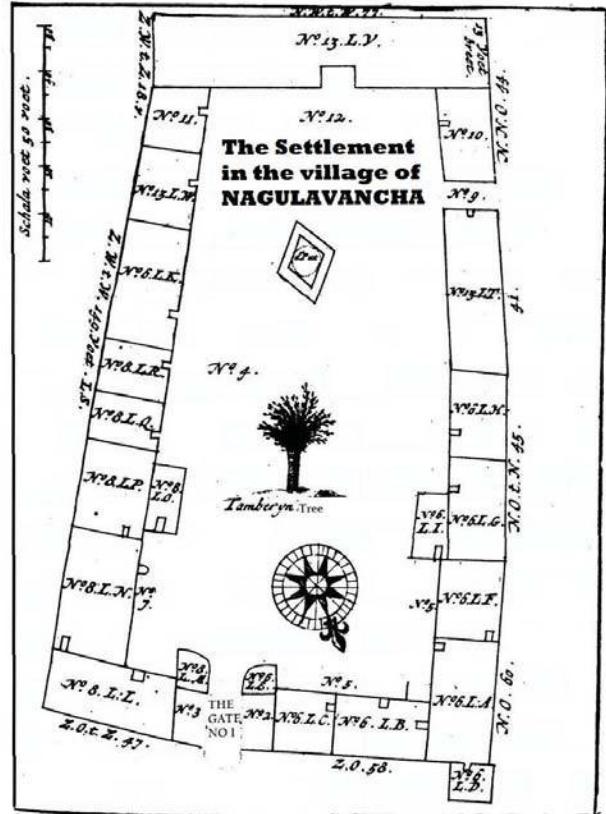
ఇవే కాకుండా సీసం, తగరం, రాగి, ఇనుము, గంధకం, మిరియాలు, పింగాణీ కప్పులు, తాబేటి డిప్పులు, పాదరసం, వజ్రాలు, ముత్యాలు, మాణిక్యాలు వంటి వివిధ సరుకులను ఇక్కడ నిల్వ చేసేందుకు తరలించేందుకు ఈ ప్రాంతంలోని వీరి ఫ్యాక్టరీని వాడుకున్నారు. అందుకేనేమో ఈ స్థావరానికి ఒక ప్రధాన నాయకుడితో పాటు మరొక ఉపనాయకుడు కూడా పరిపాలకుడిగా వుండే వారు. రైన్ అండ ఫాల్ ఆఫ్ కోరమండల్ దేనియల్ హోపర్డ్ (1650-1724) రాసిన పుస్తకంలో అప్పటి అనేక సంగతులు తెలుస్తున్నాయి.

విలువైన సంపదకోసం ఈ ఫ్యాక్టరీపై అనేక సార్లు ఫోర్ముగీసు వారు, బందిపోట్ల దాడులు జరిగాయి. కానీ దృఢమైన నిర్మాణంతో పరిష్కమైన పైనికులతో వారిని ఎదుర్కొన్నారు.

ఇక్కడి ఉత్పత్తులకు చక్కటి గిరాకీ వన్సుట్లు అనేక సందర్భాలలో పేరొన్నారు. ఓడ బయలు దేరే సమయానికి అందించడం కోసం వీరిపై వత్తిడి వుండేది. ముందస్తు పెట్టుబడుల ద్వారా దాదిని పడ్డతిలో కొనుగోలు చేసే హక్కులను లంచాలు ఇచ్చి అయినా గోల్గొంద నుంచి సొధించుకున్న డచ్ వారు ఇతర వర్తకులకు వీరి ఉత్పత్తులను అమ్ముకోనిచేపారు కాదు. గ్రామాధికారులు వన్సుప్పునటికీ వీరి కంపెనీ రాజరిక పాలన సాగించింది. కూలీలుగా, బానిసలుగా స్థానిక ప్రజలను వాడుకోవడం, డెడ్ లైన్ కల్లా వస్తువులను సేవలను అందించక పోతే వారికి బహిరంగ శిక్షలను విధించడమే కాక, ఆ విషయం వారి గొప్పదనం అన్నట్లు వాటిని చిత్రాలుగా గీఱించి యూరప్ పంపేవారు. ఒకసోక దశలో ఇక్కడి ప్రజల కూలిపని చాలక 300 మంది బానిసలను కొనుగోలు చేసి తరలించుకు వచ్చినట్లు రాసుకున్నారు. అంటే పని వత్తిడి ఏ రకంగా వుండేదో అర్థం చేసుకోవచ్చు.

తీవ్రమైన కరవు పరిస్థితులను దుర్ఘటాన్ని అంటువ్యాధులు అనారోగ్య సమస్యలు వన్సుప్పుడు కూడా ఓడకి నింపే లాభాల వత్తిడి వీరిపై వుండేది. బానిసల కొట్టంలో దీనంగా పశువులు కట్టివేయబడ్డ బానిసలు, శిక్షలకు గురవుతున్న స్థానికులు, పల్లకీ వంటి మొత్తం ఊడిగాన్ని చేసే చిత్రాలను గమనిసే వీరి దైన్యం మనకు అర్థం అవుతుంది. ఒకానోక కరవు పరిస్థితుల్లో ఆర్కిక దైన్య స్థితిని ఎదుర్కొపడం కోసం స్ట్రేలు పురుషులు తమకు తామే స్వచ్ఛంగా బానిసలుగా అమ్ముడుపోడానికి సిద్ధుడ్దారు. ఇటువంటి పరిస్థితులు వారిపై స్థానికంగా తీవ్రమైన వ్యక్తిరేకతను కలగజేసాయి.

1687 సెప్టెంబర్ 22న గోల్గొంద మొగలాయిల వశం అయి తానీషా బండి అయినాడు. 1687 అక్టోబర్ 13వ తారీఖున నాగులవంచ లో జరిగిన స్థానిక తిరుగుబాటులో ఫోక్స్ రీ నేలమట్టం అయ్యందని, అనేక మంది డచ్ సైనికులు హతులయ్యారని అప్పటినుంచి నాగులవంచలో వారి పోక్స్ రీని విరమించుకున్నట్లు

డచ్ రికార్డులలో స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. అలా పందొమ్మెడ్క్యూ పాటు కోటలూ, గోడలూ, మంది మార్గలంతో నిరాటంకంగా నడచిన విదేశి వాటిజ్య పాలన ఇంకా కొత్తగా గలిచిన మొగలాయిలతో ఒప్పందా నేప్పుంలో ఇతర ప్రాంతాలలో నడుస్తూనే వన్సుప్పటికీ ఇక్కడ మాత్రం ఆ సంఘటనతో ముగింపుకొచ్చేసింది.

- కట్టా శ్రీనివాస్, m : 9885133969
e : katta.khammam@gmail.com

పారకులకు :

పర్యావరణం, సామాజిక అంశాలు, చరిత్ర, వివిధ చేతివృత్తుల కళారూపాలు, నైపుణ్యాలు, వారసత్వం, వ్యవసాయం, విద్య, పర్యాటకం లాంటి అంశాలతో దక్కు ల్యాండ్ మీ చేతుల్లో ఉంది. ఇందులో ప్రమరితమైన రచనల పట్ల మీ అభిప్రాయాలను లేఖల రూపంలో తెలియజేయగలరు.

రచయితలకు :

- పర్యావరణంపై విశ్లేషణాత్మక రచనలు పంగలరు.
- వ్యవసాయంలో ఆధునిక పద్ధతులపై వ్యాసాలు రాయగలరు.
- సైన్స & టెక్నాలజీపై, విద్యారంగంపై కథనాలు పంపవచ్చ.
- వ్యాసం రెండు రెండుస్తర (ఎ4 టైట్) పేజీలకు మించరాదు.
- ప్రతి రచయితా తమ రచనతో పాటు, ఫోన్ నెంబర్, ఇ-మెయిల్, పోస్ట్ అధ్యన తప్పనిసరిగా ఇవ్వాలి.
- మాటల టైప్ (డిపిఎస్) చేసి ఉంటే ఓపెన్ & పీడీఎఫ్ ఫైల్ పంపాలి.

చిరునామా :

DECCAN LAND : "CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029. Telangana
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
E-mail:desk.deccan@gmail.com www.deccanland.com

మనిషిని పోలిన మర మనిషితో కరచాలనం..

@ రోబోటిక్ టెక్నాలజీ!!

(2021 నవంబర్ సంచిక తరువాయి)

1) పారిశ్రామిక రోబోట్లు :

పారిశ్రామిక రోబోట్లు స్వయం చాలితంగా నియంత్రించ బడుతూ, రీ ప్రోగ్రామబుల్, మళ్ళీ పర్పన్ మానిపులేటర్లతో నిర్మించబడి ఉంటాయి. ఒక చేటి ఫీరంగా ఉండి, లేదా ఒకచేటి నుండి మరో చోటికి తీసుకెళ్ళగలిగే విధంగా ఉంటా, మూడు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ అక్కల ఆధారంగా ఇవి కడులుతాయి.

పునర్వృత్తమయ్యే పనులను ఎలాంటి అలసట లేకుండా ఇవి చేయగలుగుతాయి.

ఓదా : కోబోట్ (సాధారణ పరిశ్రమలకు సంబంధించిన విధులు నిర్వహిస్తున్నప్పుడు మానవులతో సురక్షితంగా మరియు ప్రభావ వంతంగా సంభాషించగలిగే రోబోట్సు "సహకార రోబోట్ లేదా కోబోట్" అంటారు.

2) మొబైల్ రోబోట్లు :

ఎద్దులు ఒక ప్రదేశంలో ఫీరంగా అమర్చ బడకుండా తమ చుట్టూ ఉన్న పరిసరాలలో వీటిలో కొన్ని ఎలాంటి భౌతిక, ఎలక్ట్రోమెకానికల్ సూచనలు లేకుండా ప్రయాణించగలిగితే, మరికొన్ని ముందస్తు సూచనల ఆధారంగా నిర్ణయించిన మార్గంలోనే ప్రయాణిస్తాయి.

3) హ్యామూనాయిడ్ రోబోట్ :

మానవ శరీర ఆక్షరితిని పోలి ఉండే రోబోట్సు "హ్యామూనాయిడ్ రోబోట్" అంటారు. హ్యామూనాయిడ్ రోబోట్లను మానవులకు సంబంధించిన సాధనాలు మరియు పరిసరాలతో పరస్పర చర్య జరపడం లేదా ప్రయోగశాలలో విభిన్నరకాల ప్రయోగాలను నిర్వహించడానికి తయారు చేస్తారు.

పరిశేధనారంగంలోనే కాకుండా హ్యామూనాయిడ్ రోబోట్లను వ్యధులకు, రోగ్రస్యులకు సేవలందించడానికి, మరికి, అపాయికర మైన ప్రదేశాలలో పనిచేయడానికి వినియోగిస్తున్నారు.

కృతిమ మేధస్సు సహకారంతో భవిష్యత్తులో హ్యామూనాయిడ్ రోబోట్లను ప్రమాదకరమైన మరియు సుదూర అంతరిక్ష మిషన్లలో ఉపయోగించనున్నారు.

హ్యామూనాయిడ్ రోబోట్లకు కొన్ని ఓదా : "సోఫియా" హింకాంగీకు చెందిన హోన్ సన్ రోబోటిక్ కంపెనీకి చెందినది.

అసిమో (ASIMO) పోలిండా కంపెనీకి చెందినది, అమ్మో (బిట్స్)పిలానీకి చెందినది

4) సైనిక రోబోట్లు :

సైనిక అనువర్తనాల కోసం రూపొందించబడిన స్వయం ప్రతిపత్తి కలిగిన లేదా రిమోట్ నియంత్రిత పరికరాలను "సైనిక రోబోలు" అంటారు. మానవ సైనిక దళాలతో కలిసి పోరాటం చేసేందుకు డీఆర్డీట్ ససాపర్ ఇంటలిజెంట్ రోబోలను రూపొందించాలని యోచిస్తోంది. మిలటరీ అవసరాలకోసం రోబోటీక్ సైనికులను రూపొందించాలన్న ఆలోచనలో ఉన్నట్టు కూడా డీఆర్డీట్ తెలిపింది.

భారతీయ సైనిక రోబోలు

i) డక్కు : ఇది చక్కలపై అమర్చబడి, బ్యాటరీ ఆధారంగా వనిచేసే రిమోట్ నియంత్రిత రోబోట్. ఇది పొతగన్ని కలిగి ఉంటుంది. దీని సహాయంతో తాళంవేసిన తలపులను పగలగొట్టడం, ప్రేలుడు పదార్థాల కోసం, కార్బను స్ట్రోక్ చేయడం, బాంబులను రికవరీచేయడం వంటి విధులను నిర్వహిస్తుంది.

ii) నిశాంత్ : ఇది ఒక మానవరహిత వైమానిక వాహనం (Unmanned Aerial Vehicle - UAV) భారత సాయుధ రథాల కొరకు డీఆర్డీట్ అనుబంధ సంస్ అయిన విరోణాటికల్ డెవలప్మెంట్ ఎస్టోట్రైష్మెంట్ ఏడీక్ దీనిని అభివృద్ధి చేసింది. శత్రువే శాలకు చెందిన రహస్య సమాచారాన్ని సేకరించడానికి, శిక్షణ, పర్యవేక్షణ, నిఘా, నష్టాన్ని అంచనావేయడం తదితర సైనిక అవసరాలకోసం ఉపయోగిస్తారు. నిశాంత్ ను కాటాపుల్ట్ ను ఉపయోగించి ప్రయోగిస్తారు. పోరాచార్ట్ నీ ఉపయోగించి ల్యాండ్ చేస్తారు.

iii) పంచి : ఇది చక్కలను కల్గి ఉన్న నిశాంత్ యొక్క కొత్త వెర్షన్ అని చెప్పవచ్చు. ఇది సాధారణ విమానం లాగా ఎయిర్ ట్రోప్స్ నుండి పేకాఫ్ మరియు ల్యాండింగ్ చేయగలదు. పంచి బరువు నిశాంత్కన్నా తక్కువగా ఉన్నందున, ఇది ఎక్కువ కాలం గాలిలో ఉండి నిశాంత్ నిర్వహించే అన్ని విధులను నిర్వహించగలదు. నిశాంత్తో పోలిస్ట్ పంచిని రాడార్లు గుర్తించే అవకాశం చాలా తక్కువ.

iv) రుస్తోమ్ : ఇది మానవరహిత యుద్ధవిమానం (Un-

హ్యామూనాయిడ్ రోబోట్ - సోఫియా

ఇండస్ట్రియల్ రోబోట్స్

మొబైల్ రోబోట్స్

పంచి

manned Combat Air Vehicle - UCAV). దీనిని త్రివిధ దళాలలో సేవల కోసం డీఆర్డీఎం రూపొందించింది.

v) ఆర్య (Aura) : ఇది స్వయం చాలిత మానవరహిత యుద్ధ విమానం (UCAV) క్రిప్టములు, బాంబులను అత్యంత ఖచ్చితత్వంతో విడుదల చేయగలిగే సామర్థ్యం దీనికి ఉంది. భారతవైమానికదళం, నొకాదశంలో సేవలందించే దీనిని డీఆర్డీఎం తయారు చేసింది.

vi) లక్ష్మి : ఇది ఒక ప్రైస్‌స్ట్రోట్ టార్గెట్‌డ్రోన్ సిస్టమ్. దీనిని యుద్ధక్షేత్రం పర్యవేక్షణ, నిఘా సమాచారాన్ని సేకరించడానికి, లక్ష్మీలను గుర్తించడానికి వినియోగిస్తారు. త్రివిధ దళాలతో సేవల కొరకు డీఆర్డీఎం అనుబంధ విభాగమైన సీడీఈ దీనిని అభివృద్ధి చేసింది.

vii) నేత్రి : ఇది ఒక మానవ రహిత వైమానిక వాహనం (యూఏవీ). ఇది తేలికగా ఉండి స్వయం ప్రతిపత్తితో విధులు నిర్వహిస్తుంది. దీనిని డీఆర్డీఎం అనుబంధ విభాగమైన రీసెర్చ్ అండ్ డెవలప్మెంట్ ఎస్టోబ్లిక్స్ మొంట్ (ఆర్డిఈ) మరియు ముంబైకి చెందిన ప్రైవేట్ సంస్థ ఐదియా ఫోర్మ్స్ లు సంయుక్తంగా అభివృద్ధి చేశాయి. ప్రస్తుతం దీనిని బీఎన్వీఎఫ్, సీఆర్ఎఫ్ ఎఫ్ లు వినియోగిస్తున్నాయి.

viii) పవన్ : ఇది కూడా ఒక మానవరహిత వైమానిక వాహనం. దీనిని డీఆర్డీఎం అనుబంధ విభాగమైన ఏడీఈ అభివృద్ధి చేసింది.

5. ప్రోటోటిప్స్ : ఇవి దూరం నుండి నియంత్రించబడే సెమీ ఎటానమన్ రోబోలు. ఇవి టెలీ అపరేషన్ మరియు టెలీ ప్రైసెన్స్ అనే రెండు ఊ విభాగాల కలయికతో పని చేస్తుంది.

6. నానో రోబోట్స్ : నానోమీటర్ (10⁻⁹మీ॥) వద్ద, లేదా దానికి దగ్గరగా యంత్రాలు లేదా రోబోట్సును స్థాపించే ప్రస్తుతం అభివృద్ధి చెందుతున్న సాంకేతిక రంగాన్ని నానో రోబోట్స్ అని, అందులో ఓపయోగించే రోబోట్సును నానో రోబోట్స్ అని అంటారు.

రోబోట్స్ - వాటి అనువర్తనాలు

1) అటో మొబైల్ రంగం :

పారిశ్రామిక రోబోలు వాటి యొక్క వేగం, ఖచ్చితత్వం మరియు

దక్క

విశ్వసనీయత వల్ల కాద్ తయారీ పరిశ్రమలో విస్తృతంగా వినియోగిస్తారు. వెల్సింగ్, పెయింటింగ్, కాద్ విడి భాగాల హ్యాండ్లింగ్ మరియు అసెంబ్లీంగ్ కొరకు పారిశ్రామిక రోబోలు సహకరిస్తాయి. ఇవి మనుషుల కన్నా మెరుగైన ఖచ్చితత్వంతో పనిచేస్తాయి.

2) ఎలక్ట్రోనిక్స్ :

ఎంపిక చేసిన పస్తువులను వాటికి కేటాయించబడిన స్థానాలతో ఉంచే రోబోట్సును పిక్ అండ్ ఫ్లైన్ రోబోట్లు అంటారు. ఇలాంటి రోబోట్సును ఎలక్ట్రోనిక్ రంగంలో ప్రింపెడ్ సర్యూట్ బోర్డులను పెద్ద ఎత్తున ఉత్పత్తి చేసేందుకు వినియోగిస్తారు. అతిచిన్న ఎలక్ట్రోనిక్ పస్తువులను ఒకచోట నుండి తొలగించి, కోరుకున్నచోట అతికించేందుకు ఇవి మిక్రో ఖచ్చితత్వంతో పనిచేస్తాయి.

3) రవాణా రంగం :

మొబైల్ రోబోట్లు స్యానింగ్ లేజర్ సహకారంతో ఆటోమేటిడ్ గైడెడ్ వాహనాలుగా పనిచేస్తాయి. గిడ్డంగులు, కంప్లైనర్ పోర్టులు, వైద్యశాలల చుట్టూ సరుకులను రవాణా చేయడానికి వినియోగిస్తారు.

4) రక్షణరంగం :

మానవ రహిత వైమానిక వాహనాలుగా పిలపబడే పెలీరోబోట్సును దూరప్రాంతాలలో లేదా మానవులు చేరుకోలేని ప్రదేశాలలో ప్రమాదకరమైన పనులను నిర్వహించడానికి ఉపయోగించవచ్చు. అంతేకాకుండా ఏవైనా భౌగోళిక ప్రదేశాలను శోధించడానికి, నీర్దేశించిన లక్ష్మీలపై కాల్పులు జరపడానికి, రోడ్ ప్రక్కన ఉంచిన బాంబులను నిర్విర్యులు చేయడానికి సైన్యానికి ఇవి సహకరిస్తాయి. పీటిని ప్రపంచంలో ఎక్కడి నుండైనా నియంత్రించవచ్చు.

5) కైద్యు, ఆరోగ్యరంగం :

వైద్యుదు, రోగికి అందుబాటులో లేనప్పటికీ రోబోట్సు సహకారంతో రిమోట్ సర్జరీ లేదా టెలీ సర్జరీని నిర్వహించవచ్చు.

రోబోట్స్ సర్జరీ యొక్క ముఖ్యమైన ప్రయోజనాలు :

- తక్కువ రక్త సప్టం
- హస్పిటల్లో ఉండాల్సిన సమయం తగ్గుతుంది

రస్తోమ్

వైత్

నిశాంత్

- చిన్నకోత్
- శస్త్రవిభిన్న అనంతర సమస్యల సంబంధిత తగ్గుతుంది
- తక్కువ నొప్పి
- వేగంగా కోలుకోవడం
- జపాన్ వ్యధులకు మరియు వికలాంగులకు వారి దైనందిన కార్యకలాపాలలో సహకరించడానికి FRIEND అన్న సేమీ అట్టానమన్ రోబోట్సు రూపొందించి వినియోగిస్తోంది.

6) అంతర్కూ రంగం :

- అంతర్కూ లాంటి ప్రతికూల ప్రదేశాల యందు పరిశోధనలు నిర్వహించడానికి స్వయం ప్రతిపత్తి రోబోట్లు చక్కగా ఉపకరిస్తాయి. వీటికి మానవుని మార్గ నిర్దేశకత్వం కూడా అవసరం ఉండదు.
- గ్రహంతర యాత్రలలో రిఫోర్మ ద్వారా నియంత్రించే వాహనాలను ల్యాండర్గా వినియోగించి, గ్రోండ్స్ప్రోవ్ నుండి తగు సూచనలు అందజేయడం ద్వారా ఆ ప్రాంతాల ఉపరితల స్వరూపాన్ని అధ్యయనం చేయవచ్చు.

7) వ్యవసాయరంగం :

పంటల విత్తు దగ్గర నుండి పంటకోత్ వరకు విభిన్న రకాలుగా సహాయ సహకారాలందిన్నా, వ్యవసాయరంగానికి ఆప్తమిత్రుడిలా వ్యహారిస్తున్న డ్రోన్లు కూడా రోబోట్స్ యొక్క అనువర్తనమే నని చెప్పవచ్చు.

8) విషట్ నిర్వహణ :

పాములాగా నంచరిస్తూ, ఇరుకైన, లోతైన ప్రదేశాల్లోకి వెళ్గగలిగేలా అనేక పాము తరఫో రోబోట్లు (Snake Robots) అభివృద్ధి చేయబడ్డాయి. భూకంపాలు, వరదలు, కొండచరియలు విరిగిపడడం లాంటి ఊహించని ఉపద్రవాలు సంభవించినపుడు శిథిలాల కింద చిక్కుకొన్న వారిని గుర్తించడంలో ఇవి చక్కబీ పనితీరు కనబరుస్తున్నాయి.

ఉడా : జపనీస్ ఏసీఎమ్ - ఆర్క రోబోట్

రోబోట్స్ - భారతదేశ ప్రగతి :

పారిత్రామిక రోబోట్సు తయారుచేసే కేంద్రంగా భారతదేశం వ్యాధి చెందుతోంది. భారత తయారు చేసే ఈ రోబోట్సును అమెరికా, దక్కిం కొరియా, జపాన్లాంటి దేశాలు కూడా వినియోగిస్తున్నాయి.

భారతదేశంలో రోబోట్స్ ప్రగతి అనేది పారిత్రామిక, అఱుక్కి రంగాల మంటి సాంప్రదాయ విభాగాలను దాటి విద్యు, పునరూపాసం,

వినోదం మరియు గృహోపకరణ వంటి సమకాలీన రంగాల వైపు విశ్రాంతిస్తుండడం గమనార్థం.

భారతదేశంలో రోబోట్స్ ప్రగతి - లక్ష్మి నిర్దేశం (సంఖార వారీగా)

నేపసల్ ఇన్విస్టిట్యూట్ అఫ్ సైన్స్ అండ్ టెక్నాలజీ పాలస్ ఇంజన్ - 2030

- 2013-14 నాటికి వ్యవసాయ రోబోట్లు రూపొందించుకోవాలి.
- 2013-17 నాటికి వ్యధులను చూసుకొనే రోబోట్లు
- 2013-20 నాటికి నానో రోబోట్లు
- 2015 నాటికి రోబోట్లు యొక్క సామర్థ్యంలో 1/3 వంతు పోరాట సామర్థ్యాన్ని కల్గి ఉండాలి.
- 2017 నాటికి మెడికల్ రోబోట్లు
- 2017-19 గృహోపకరణ రోబోట్లు
- 2035 - నాటికి పూర్తిస్థాయి స్వయంచేందీత రోబోట్ సైనికులను యధరంగంలో వినియోగించాలి.

రోబోట్స్ - సహాయం :

1) రోబోట్స్ టెక్నాలజీని చురుకుగా ఉపయోగించాలంటే దానికి సంబంధించిన హౌర్కోవర్ విడిభాగాలను దిగువుతి చేసుకోవాలి మరియు సిబ్బందికి శిక్షణ ఇవ్వాలి. ఇది చాలా భర్యతో కూడిన వ్యవహరంగా చెప్పవచ్చు.

2) రోబోట్స్ అనేది అనేక విభాగాలు మిళితమైన బహుళ విభాగ రంగం కాబట్టి అయి విభాగాలలో నాణ్యమైన ప్రతిభాగు పొందడం మరియు దాన్ని నిలుపుకోవడం సమస్యాత్మకమైనదని నిపుణులు సూచిస్తున్నారు. అందువల్ల దేశంలో కొన్ని ప్రతిష్టాత్మక విద్యాలయాలను మినహాయిస్తే మిగిలిన విద్యాసంస్థల విద్యార్థులు రోబోట్స్ కు సంబంధించిన పరిజ్ఞానాన్ని అంది పుచ్చుకోవడంలో వెనుకబడుతున్నారు.

చివరిగా :

నాటేనికి బొమ్మా, బొరుసూ ఉన్నట్టే రోబోట్స్ రంగంలో ప్రయోజనాలతో పాటూ, ప్రతికూలతలు కూడా ఉంటాయి. కాబట్టి రోబోట్లు యొక్క సురక్షితమైన పరిమితులను అర్థం చేసుకొని వాటిని నిర్దిష్టమైన, న్యాయబద్ధమైన మార్గంలో వినియోగించే ప్రయత్నం చేయాలి. అప్పుడే రోబోట్లు మానవాళికి మెరుగైన సేవలందించి వసుదైక జగతి ఆవిర్మావానికి దోషాదపడతాయి.

-పుట్టా పెద్ద ఓటులేసు,

m : 9550290047

e : obu.jmd@gmail.com

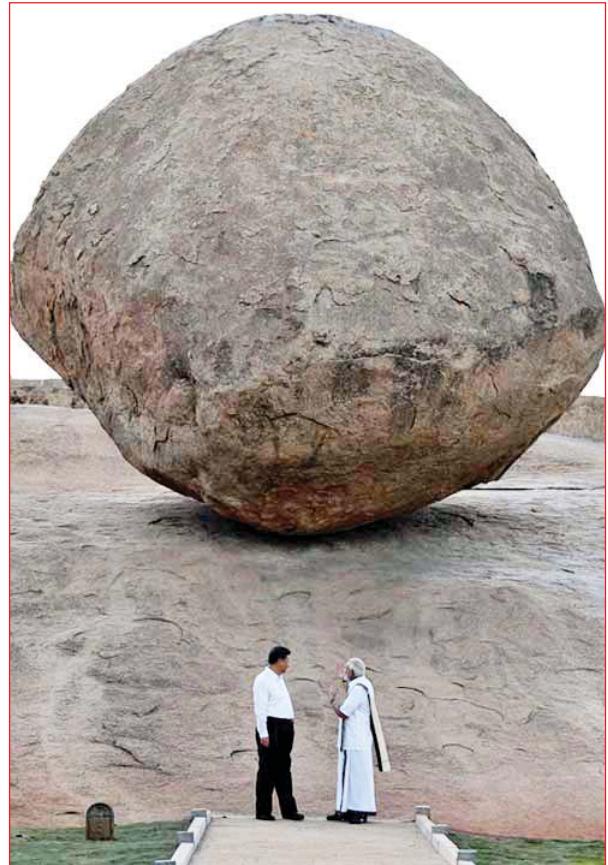
పే...ద్ద బండరాయ.. సులువుగా కదలించోచ్చు!

ప్రపంచంలో మనకు తెలియని ఎన్నో వింతలు, విశేషాలు దాగి ఉన్నాయి. మనం అలాంటి అద్భుతాల గురించి చాలా వినే ఉంటాం. ఇప్పటిచే చాలా వింతల వెనుక అసలు రహస్యం ఏంటో అంతు చిక్కదు. సరిగ్గా ఆ కోవకు చెందినదే ఈ పే..ద్ద బండరాయ.

ప్రాస్టిక్ కొన్ని వందల టన్నుల బరువైన పెద్ద బండరాయ ఇది. బరువైంది అసగానే మనిషి ఎలాగూ దాన్ని కదలించలేడని ఫిక్స్ అయిపోతాం. కానీ, 132 టన్నుల బరువున్న ఈ రాయిని మనిషి సులువుగా కదలించోచ్చు. నిజమా! అని ఆశ్చర్యపోతున్నారా? అవును, నిజమే. ఈ బరువైన రాయిని త్రైంబ్లింగ్ స్టోన్ అని పిలుస్తారు. దీన్ని ఈశాస్య ప్రాస్టిక్ లోని హృద్యాల్గోట్ అడవిలో కసుగొన్నారు.

ఈ రాయి మనిషి కంటే కొన్ని వేల రెట్లు బరువుగా ఉన్నప్పటికీ ఓ బలహీనమైన వ్యక్తి కూడా దాన్ని సులువుగా కదలించోచ్చు. అయితే, దీన్ని ఒక నిర్దిష్టమైన దిశ నుంచి కదిలించినప్పుడు మాత్రమే ఈ రాయి కదలుతుంది. ఇది కొండరికి అద్భుతంగా అనిపించినప్పటికీ.. పూర్తిగా శాస్త్రీయమైనది. త్రైంబ్లింగ్ స్టోన్ చదునుగా ఉన్న మరోరాయిపై ఉంటుంది. ఒక మూల నుంచి కదిపితే రాయి పైకి కిందికి ఉండుతుంది. ఈ రాయి ఉన్న ప్రదేశం ప్రసిద్ధ పర్యాటక కేంద్రంగా మారిపోయింది. దీన్ని వీళ్లించటానికి ప్రపంచం నలుమూలల నుంచి సందర్శకులు వస్తారు. రాయిని కదపడానికి ప్రయత్నిస్తుంటారు. ఆ పెక్కిక తెలిసిన వాళ్లకు మాత్రమే రాయి కదలుతుంది.

మన దేశంలోనూ: ఇటువంటి ప్రత్యేకమైన శిల ఒకటి ఉంది. తమిళనాడులోని మహాబలిపురంలో సహజసిద్ధంగా ఏర్పడిన కృష్ణ బట్టర్బాల్ అనే రాయి.. ప్రాస్టిక్ లోని త్రైంబ్లింగ్ స్టోన్ కంటే బరువైంది. దీని మొత్తం బరువు 250 టన్నులు. పెద్ద పెద్ద నునామీలు, భూకంపాలు వచ్చినా ఈ బండరాయి ఒక్క అంగుళం కూడా కదలైదట. ఈ రాయిని దగ్గర నుంచి చూసినప్పుడు.. ఎ క్షణంలోనైనా ఈ రాయి దొర్లతుందేమానని అనిపించడం మాత్రం భాయం. ఆ బండరాయి ఉన్న ప్రదేశం చాలా ఏటవాలుగా ఉన్నప్పటికీ రాయి

ఎందుకు జారడం లేదనేది అంతుచిక్కని ప్రశ్న: ఈ రాయి ఉన్న ప్రదేశాన్ని 2019లో దేశ ప్రథానమంత్రి నరేంద్ర మోదీతో పాటు చైనా అర్థక్కడు పీ జినపింగ్ సందర్శించారు.

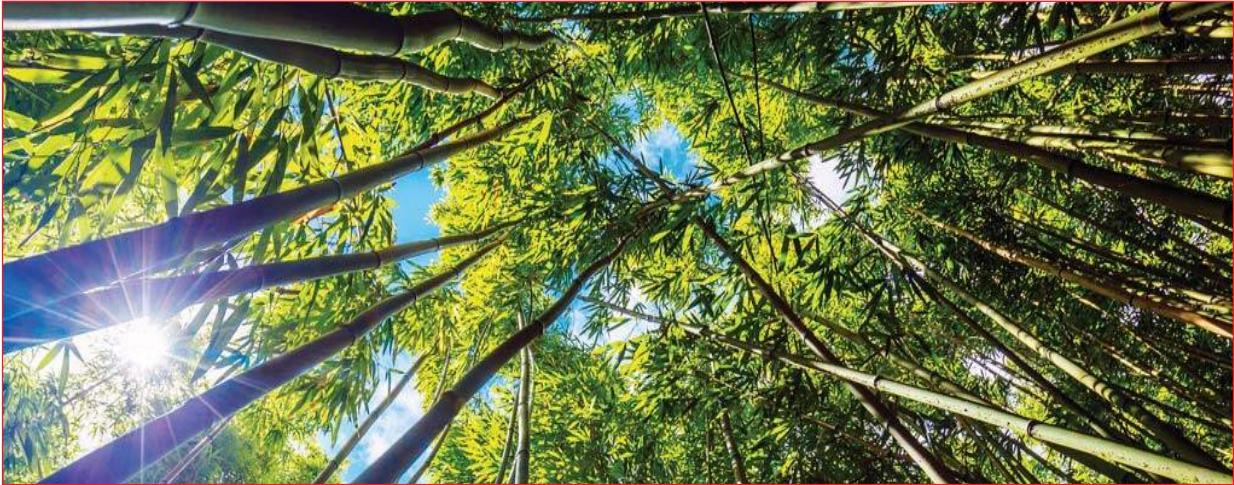
- దక్కన్ మ్యాన్

m : 9030 6262 88

e: desk.deccan@gmail.com

DECCAN
దక్కన్
సామాజిక, సాంస్కృతిక భాసర్

వాతావరణ మార్పులను తగ్గిస్తున్న వెదురు

వేగంగా పెరుగుతున్న గడ్డి మొక్క వెదురు గురించి అవగాహన పెంచడానికి దీనిని పాటించారు. ప్రపంచ వెదురు సంస్థ (WBO) అవగాహనను పెంపాందించడానికి, సహజ వసరులు, పర్యావరణాన్ని పరిశ్రమించడానికి, స్థిరమైన వినియోగాన్ని నిర్ధారించడానికి ముందుకు వచ్చింది.

ప్రపంచ వెదురు దినోత్సవాన్ని ఏటా సెప్టెంబర్ 18న జరుపుకుంటారు. వెదురును ప్రధానంగా తూర్పు, ఆగ్నేయాసియాలో వివిధ ప్రయోజనాల కోసం ఉపయోగిస్తారు.

ప్రపంచ వెదురు దినోత్సవాన్ని పురస్కరించుకుని, ఈ సంపత్తురం, వరల్డ్ బాంబూ ఆర్గానిజేషన్ కొత్త హోష్ట్బ్యాగ్స్‌ను ప్రారంభించింది: #PlantBamboo. ఈ రోజుల్లో సాంకేతికతలు, ఆవిష్కరణలు వెదురు వినియోగాన్ని మరింత సమకాలీన ప్రేక్షకులకు అందిస్తున్నాయి.

వెదురు క్లీటించిన భూమిని పునరుద్ధరిస్తుంది. వాతావరణ మార్పులను తగ్గిస్తుంది. పేదరికాన్ని తొలగిస్తుంది. అందువల్ల వెదురును నాటటం, పెంపకం అత్యవసరం.

వెదురు గురించి...

- వెదురు అనేది పొద్దీసే కుటుంబానికి చెందిన పొడవైన, చెట్టులాంటి గడ్డి. ఇది 115 కంటే ఎక్కువ జాతులు మరియు 1,400 జాతులను కలిగి ఉంది.
- అవి వేగంగా పెరుగుతున్న శాశ్వత మొక్కలు, కొన్ని జాతులు రోజుకు 30 సెం.మీ. వరకు పెరుగతాయి.
- వెదురును ఆహారంగా, కలప, భవనం, నిర్మాణ సామగ్రికి ప్రత్యామ్నాయంగా వివిధ మార్కెట్లో ఉపయోగించవచ్చు. ఇది హస్తకళలు మరియు కాగితం కోసం కూడా ఉపయోగించవచ్చు.
- తీవ్రంగా క్లీటించిన ప్రదేశాలు మరియు బంజరు భూములను తిరిగి పొందేందుకు వెదురును నాటడం వలన పర్యావరణ ప్రయోజనాలు ఉన్నాయి. నేల మరియు నీటి సంరక్షణలో కూడా ఇది ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తుంది. ఇది మంచి మల్టీ బైండర్ కూడా.
- నిపుణుల అభిప్రాయం ప్రకారం, వెదురు రెమ్మలు నూర్చు స్వాచ్ఛికల్ లక్ష్మాలను కలిగి ఉంటాయి.
- వెదురు పచ్చ ఆకులను పశువులకు మేతగా ఉపయోగిస్తారు. నిజానికి, వివిధ వెదురు జాతులకు చెందిన పల్వ పైపర్లు, ముఖ్యంగా డెండ్రోకాలామన్ స్ట్రిక్స్, బాంబుసా వెదురు చక్కటి నాణ్యత గల కాగితాన్ని తయారు చేయడానికి ఉపయోగిస్తారు.
- సిలికా, ఇది వెదురు కాండం యొక్క కీళ్లలో ఉత్పత్తి చేయబడుతుంది. ఔషధంగా ఉపయోగించబడుతుంది.
- వెదురు పెరగడానికి మరియు వృద్ధి చెందడానికి రసాయనాలు, పురుగుమందులు లేదా ఎరువులు అవసరం లేదు. దాని స్వంత పడిపోయిన ఆకులు మల్టీకి రీస్నైకిల్ చేయబడి అవసరమైన పోషకాలను కూడా అందిస్తాయి.

ప్రపంచవ్యాప్తంగా రెండు బిలియన్ పొక్కార్డుకు పైగా - అంటే దాదాపు 5 బిలియన్ ఎకరాలు - అటవీ నిర్మాలన, క్లీటించిన భూమి ఉండని అంచనా వేయబడింది, దానిని రక్షించడానికి, దానిని పోషించడానికి, కొత్త జీవితాన్ని పీల్చుకోవడానికి మానవ జోక్యం కోసం వేచి ఉంది. మన గ్రహం యొక్క ఆరోగ్యానికి మనం పెద్దగా ఏదైనా చేయాల్సిన అవసరం ఉంది - పీలైనంత త్వరగా.

అనేక సందర్భాల్లో, పర్యావరణ వ్యవస్థలు కూలిపోవడానికి, స్థానిక వృక్షజాలం, జంతుజాలం అంతరించిపోవడానికి దారితీసిన

విషపూరిత కాలుప్యం కారణంగా ఈ ప్రాంతాల్లోని సహజ బయోమ్ ఎప్పటికీ తిరిగి రాదు. అయితే దుస్సాధ్యమైనప్పటికీ, ఈ భూములు పర్యావరణ కార్బోవరణను పునరుద్ధరించగలవు, తిరిగి పొందగలవు - వాటాదారుల నుండి సహకార జీన్స్టోలు, సమీకృత లక్ష్మీ-నిర్ధారణ, స్థిరమైన నిర్వహణ పద్ధతులతో అంగీకరించాలి.

సామాజిక అవసరాలకు అనుగుణంగా అటవీ పర్యావరణ వ్యవస్థ వస్తువులు, సేవల ఆప్టివైజెషన్స్ ను పరిగణనలోకి తీసుకున్నప్పుడు - కొత్త సహాజ్ తలెత్తుయాయి. వెదురుకు విపరీతమైన పొత్త ఉంది. చెట్లు నాటడం గురించి మనం విన్మాము - అవును - కానీ ఇది వెదురును నాటడానికి కూడా అవసరమైన సమయం.

వెదురు స్థితిస్థావకంగా, అనుకూలమైనది. అపారమైన జీవవైవిధ్యంతో వెదురు జాతులు భూమిని పునరుద్ధరించగలవు. త్వరిత పెరుగుదల, విస్తుతమైన రూట్ వ్యవస్థలు, పయనీర్ స్పీరిట్ వంటి వాటి ప్రత్యేక లక్షణాలు కోతను తగ్గించగలవు. వాలులను స్థిరీకరించ గలవు. భారీ లోహాలను గ్రహించగలవు. నీడను స్పీషియల్ గలవు. వయ్యప్రాణిలను ఆశ్రయించగలవు. కార్బోన్ డయాట్రైన్స్ రీస్కైల్ చేయగలవు. గాలిని శుఫ్రపరుస్తాయి. స్థిరమైన వెదురు అడవులను నాటడం, నిర్విహించడం అనేది వాతావరణ ఉపశమనానికి పెద్ద బోన్సెస్ టో గ్రామీణాభివృద్ధి (మెరుగైన గృహాలు), అగ్రోఫార్మ్ టో ఉత్పత్తులు (పొష్టికాహారం, ప్రత్యామ్నాయ పైబర్లను కలిగి ఉంటంది) సహా బహుళ సామాజిక ప్రయోజనాలను అనుమతిస్తుంది.

వెదురు భూగోళంలోని సమశీతోష్ణ, ఉష్ణమండల ఉపాంశమండల భాగాలలో సహజ వృక్షజాలం, ఐరోపా, అంటార్చిడికా మినహా ప్రతి భండంలో స్థానికంగా ఉంటాయి. ప్రపంచవ్యాప్తంగా

దాదాపు 50 మిలియన్ హెక్టార్ల వెదురు ఉండవచ్చు అని తాజా అంచనాలు ఉన్నాయి. అంటే దాదాపు 124 మిలియన్ ఎకరాలు.

వెదురు పరస్పర ఆధారిత భూ ఉపయోగాల ల్యాండ్స్స్ప్రెముజాయిక్ బాగా సరిపోతుంది. ప్రపంచవ్యాప్తంగా క్లీషించిన భూములు, విభిన్న ఆవాసాలతో, వెదురుతో తిరిగి నాటపచ్చ.

పక్కాజ్యసమితి 2021 నుండి 2030 వరకు ‘పర్యావరణ వ్యవస్థ పునరుద్ధరణపై దశాబ్దం’గా ప్రకటించింది - రాబోదే దశాబ్దంలో అటవీ నిర్మాలన మరియు క్లీషించిన పర్యావరణ వ్యవస్థలను పునరుద్ధరించడానికి అవసరమైన రాజకీయ మరియు ఆర్థిక నవోయాన్ని సమీకరించడానికి భారీ ప్రపంచ ‘చర్యకు పిలుపు’. UN యొక్క గోలం కాంపాక్ట్లో సభ్యునిగా, ప్రపంచ వెదురు సంస్థ ఈ చొరవను ఆమోదించింది. UN యొక్క అనేక సుస్థిర అభివృద్ధి లక్ష్యాలకు వెదురు సహాయం చేయగల నిజమైన సామర్థ్యాన్ని చూస్తుంది.

 కూడా ప్రపంచంలోని అడవులను రక్షించడానికి, పునరుద్ధరించడానికి జీవవైవిధ్యం, కార్బోన్ సంగ్రహణ, జీవనోపాధి కోసం అటవీ నిర్మాలనపై ది కూడా డిక్కలేవ్నపై సంతకం చేసింది. అటవీ జీవవైవిధ్యాన్ని రక్షించడానికి, వాతావరణ మార్పులను తగ్గించడానికి, జీవనోపాధిని మెరుగైన నిర్దయం తీసుకోవడాన్ని ప్రారంభించేందుకు ఈ ముఖ్యమైన మేనిఫెస్టో కీలక అభ్యర్థనలను వివరిస్తుంది.

- ఎసికె. శ్రీహరి,
m : 9849930145
e : ackvs08@gmail.com

1983 నుండి యునెస్కో (UNESCO) వారిచే
ప్రపంచ వారసత్వ ప్రదేశంగా పరిగణించబడుతున్న

అబ్బారపరిచే అజంతా గుహలు

మహారాష్ట్ర లోని అజంతా గుహలు రాత్రి శిల్పకళకు చెందిన గుహలు నిర్మాణాలు. ఇవి సుమారుగా క్రీ.పూ. రెండవ శతాబ్దిము నాటివి. ఇక్కడి శిల్ప చిత్ర కళలు బౌద్ధమత కళకు చెందినవి. ఇవి ‘విశ్వజనీయ చిత్రకళలు’. ఔరంగాబాద్ జిల్లాలోని మహారాష్ట్రలో నెలకొని ఉన్న అజంతా గుహలు మనకు వారసత్వంగా అందిన అప్పరూపమైన చారిత్రక సంపద.

గుహల లోపల అద్భుతమైన నిర్మాణ శాందర్భం కనబడుతుంది. అజంతా గ్రామము బైట ఉన్న ఈ గుహలు 1983 నుండి యునెస్కో (UNESCO) వారిచే ప్రపంచ వారసత్వ ప్రదేశంగా పరిగణించబడుతన్నాయి.

అజంతా గ్రామానికి మూడున్నర కిలోమీటర్ల దూరంలో దట్టమైన అడవులతో కూడిన, గుర్రపునాదా ఆకృతిలో ఉన్న కొండ నెట్రముపై ఇవి నెలకొని ఉన్నాయి. ఇది ఔరంగాబాద్ పట్టణానికి సుమారు 106 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉంటుంది. దీనికి దగ్గరగా ఉన్న పట్టణాలు జలగావ (60 కి.మీ), భుసావల్ (70 కి.మీ). దీనికి దిగువన కొండల మధ్య నుంచి వాఘర్ నది ప్రవహిస్తుంది. భారతీయ పురాతత్వ శాఖ అధికారికంగా 29 గుహలను కనుగొన్నట్లు ప్రకటించింది. ఇవి కొండకు దిబ్బింటంగా క్రింది భాగం నుంచి 35 నుంచి 115 అడుగుల ఎత్తులో ఉన్నాయి. ఈ సన్మాసాత్మక సముదాయంలో చాలా విహాలు, చైత్య గృహాలు కొండలోకి తోలచబడి ఉన్నాయి.

నిజం ప్రభువు

నిజం ప్రభువు ఈ కేవ్ (గుహలు)ని మ్యాజియంగా మలిచి పర్యాటకుల (టూరిష్టులు) నుండి వాణిజ్య ఆదాయం పొందేవారు. సరైన నిర్వహణ లేక ప్రకృతి ఒడిలో భద్రంగా వున్నటువంటి గుహలు చాలావరకు పొడయ్యాయి. స్వాతంత్యం అనంతరం అజంతా మహారాష్ట్ర సైట్కి వెళ్లింది. మహారాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఈ గుహలను పర్యాటక ప్రాంతంగా మలిచి భద్రంగా చూసుకొంటుంది.

చరిత్ర

అజంతా గుహలు రెండు విభిన్న కాలాలలో, కాలానికొక దశ చొప్పున, తయారు చేయబడ్డాయని ప్రస్తుత అంగీకారం. మొదటి దశ క్రీస్తుపూర్వం 2వ శతాబ్దం నుండి 1వ శతాబ్దం వరకు, రెండవ దశ శతాబ్దం తరువాతా జరిగాయి.

ఈ గుహలలో గుర్తుకండే పునాదులు 36 ఉన్నాయి. వాటిలో కొన్ని 1 నుండి 29 వరకు గుహల నంబ్యి నిర్ణయించిన తరువాత కనుగొనబడ్డాయి. తరువాత గుర్తించిన గుహలు సంబ్యలకు అంగ్ర అక్రాలు (15A వంటివి) జత చేయబడ్డాయి. ఉదాహరణకు గుహలు 15, 16. గుహ నంబ్యి అనేది సౌలభ్యం కొరకు నిర్ణయించబడిందే కానీ వాటి నిర్ణయించబడ్డాయి. అనుసరించి కాదు.

మొదటి శాతవాహనకాలం నాటి గుహలు

ప్రారంభ సమూహంలో 9, 10, 12, 13, 15 ఎ గుహలు ఉంటాయి. ఈ సమూహం బొధ్మమతం హినాయనా (థ్రివాడ సంప్రదాయానికి చెందినవని పండితుల ప్రస్తుత అంగీకారం. కానీ ప్రారంభ గుహలు ఏ శతాబ్దంలో నిర్మించబడ్డాయి అనే దానిపై భిన్నమైన అభిప్రాయాలు ఉన్నాయి. వాల్టర్ స్పిన్క (Walter Spink) ప్రకారం ఇవి క్రీ.పూ. 100 నుండి సా.శ. 100 కాలంలో తయారు చేయబడ్డాయి. బహుశా ఆ సమయంలో ఈ ప్రాంతాన్ని పొలించిన హిందూ శాతవాహన రాజవంక (క్రీ.పూ. 230 - క్రీ.పూ. 220) ఆధ్వర్యంలో వీటిని రూపొందించి ఉండవచ్చు అని చరిత్రకారులు భావిస్తున్నారు. ఇతర దేశింగ్సు మార్య సామ్రాజ్యం (క్రీ.పూ. 300

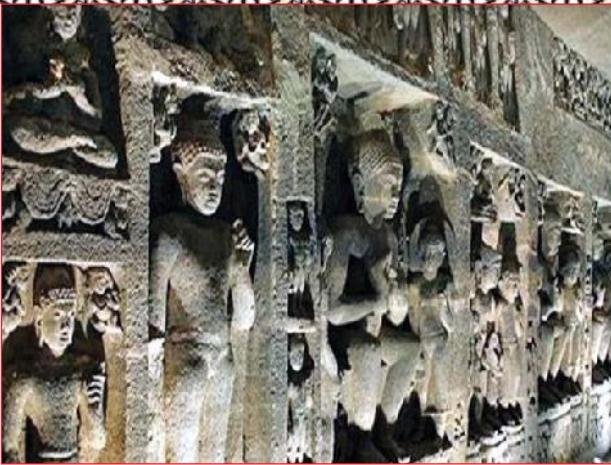
నుండి క్రీ.పూ. 100 వరకు) నాటివి కావచ్చు. వీటిలో 9-10 గుహలు చైత్య-గ్రహంలోని ఆరాధన మందిరాలను కలిగి ఉన్న స్థాపన, 12, 13, 15 ఎ గుహలు విషారాలు. మొట్టమొదటి శాతవాహన కాలం గుహలలో అలంకారిక శిల్పం లేదు.

స్పింకు అభిప్రాయం ఆధారంగా ఒకసారి శాతవాహన కాలం గుహలు తయారైన తరువాత 5 వ శతాబ్దం మధ్యకాలం వరకు ఈ ప్రదేశం గణనీయమైన అభివృద్ధి చేయబడలేదని భావిస్తున్నారు. ఏదేమైనా ఈ నిదాణమైన కాలంలో ప్రారంభ గుహలు వాడుకలో ఉన్నాయి. ఘైనా యాత్రికుడు ఫాక్సీయను సా.శ. 400 నాటి రికార్డుల ప్రకారం పలువురు బొధ్మ యాత్రికులు ఈ ప్రదేశాన్ని సందర్శించారని భావిస్తున్నారు.

ఒకతతక కాలం నాటి గుహలు

అజంతా గుహల స్థలంలో రెండవ దశ నిర్మాణం కింద శతాబ్దంలో ప్రారంభమైంది. సా.శ. 4 వ నుండి 7వ శతాబ్దాల వరకు తరువాత గుహలు తయారయ్యాయిని చాలాకాలంగా భావించారు. కానీ ఇటీవలి దశాబ్దాలలో గుహల మీద ప్రముఖ నిపుణుడు వాల్టర్ ఎం. స్పింకు చేసిన అధ్యయనంలో సా.శ. 460 - 480 మధ్యకాలంలో వాకాకా రాజవంశానికి చెందిన హిందూ చక్రవర్తి హరిషేన హయంలో రూపొందించబడ్డాయని వాడించారు. ఈ అభిప్రాయాన్ని కొంతమంది పండితులు విమర్శించారు. కానీ ప్రస్తుతం భారతీయ కళ మీద సాధారణ పుస్తకాల రచయితలు అనేకమంది దీనిని అంగీకరించారు. ఉదాహరణకు హంటింగ్సు, హాల్ వంటి వారు.

రెండవ కాలంలోని చాలా గుహలు ఒకతతక రాజు హరిషేన పాలనలో తయారయ్యాయి. రెండవ దశ ఆస్తిక మహాయానకు చెందినదని లేదా బొధ్మమతం మహాయాన సంప్రదాయానికి ఆపాదించబడింది. రెండవ కాలం యొక్క గుహలు 1-8, 11, 14-29, కొన్ని మునుపటి గుహల పొడిగింపులుగా ఉన్నాయి. గుహలు 19, 26, 29 చైత్య-గ్రహాలు మిగిలినవి విషారాలు. ఈ కాలంలో చాలా విస్తృతమైన గుహలు ఉత్సత్తి చేయబడ్డాయి. వీటిలో ప్రారంభ గుహలను పునరుద్ధరించడం, పెయింటు చేయడం వంటి కార్యక్రమాలు నిర్వహించబడుతూ ఉన్నాయి.

ఈ కాలానికి దేటింగును చాలా ఎక్కువ స్థాయి కచ్చితప్పంతో కూడియండడం సాధ్యమని స్మింకు పేర్కొన్నాడు. స్మింకు అభిప్రాయం ఆధారంగా సా.శ. 480 లో హరిషేన మరణించిన కొన్ని సంవత్సరాల తరువాత అనంపూర్ణమైన అజంతా గుహల వద్ద నిర్మాణ కార్యకలాపాలను సంపన్న పోషకులు వదిలిపెట్టారు. అయినప్పటికీ క్రీ.పూ 480 కి దగ్గరగా నిర్మించిన శైవటు రంధ్రాల గుహల ద్వారా ఈ గుహలు కొంతకాలం వాడుకలో ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. అజంతా వద్ద రెండవ దశ నిర్మాణాల అలంకరణలు క్లాసికలు ఇండియా లేదా భారతదేశం స్వర్ణయుగం అపోజీకి అనుగుణంగా ఉంటాయి. అయినప్పటికీ ఆ సమయంలో గుప్తసాప్రాజ్యం అప్పటికే అంతర్గత రాజకీయ సమస్యల నుండి హృష్ణును దాడుల కారణంగా బలపోనపడుతోంది. తద్వారా ఒకతక్కులు వాస్తవానికి భారతదేశంలో అత్యంత శక్తిపంతమైన సామ్రాజ్యాలలో ఒకటి అని భావించ బడుతుంది. అజంతా గుహలను తయారుచేసే సమయంలో పశ్చిమ దక్కను ద్వారం వద్ద హృష్ణులు కొంతమంది ఆల్యాను హృష్ణులు, తోరుగు ప్రాంతాన్ని కచ్చితంగా పాలించారు. వాయవ్య భారతదేశంలో విస్తారమైన ప్రాంతాల మీద వారి నియంత్రణ ద్వారా, హృష్ణులు వాస్తవానికి గాంధార, పశ్చిమ దక్కను ప్రాంతాల మధ్య సాంస్కృతిక వంతెనగా వ్యవహరించి ఉండవచ్చు. ఆ సమయంలో అజంతా లేదా పిటులు భోరా గుహలను గాంధార ప్రేరణ కొన్ని డిజైన్లతో (బుద్ధులు సమృద్ధిగా మడతలతో వస్త్రాలు ధరించినట్లు) అలంకరించారు.

రిపర్చు కోపెను అభిప్రాయం ఆధారంగా 7 వ శతాబ్దపు జైనాయాత్మికుడు జువాన్నాంగు, చెల్లాచెదురుగా ఉన్న మధ్యయుగ మాహాచిత్రాల వర్ణన అజంతా గుహలలో గుర్తించబడ్డాయి. బహుశా తరువాత ఇవి వాడుకలో ఉన్నాయని సూచిస్తున్నాయి. కాని స్థిరమైన, సంచార బౌద్ధ సమాజ ఉనికి ఉండేదని భావిస్తున్నారు. అజంతా గుహలను అబూ అలు-ఘజు రాసిన 17వ శతాబ్దపు ఐను-ఇ-అక్షరి

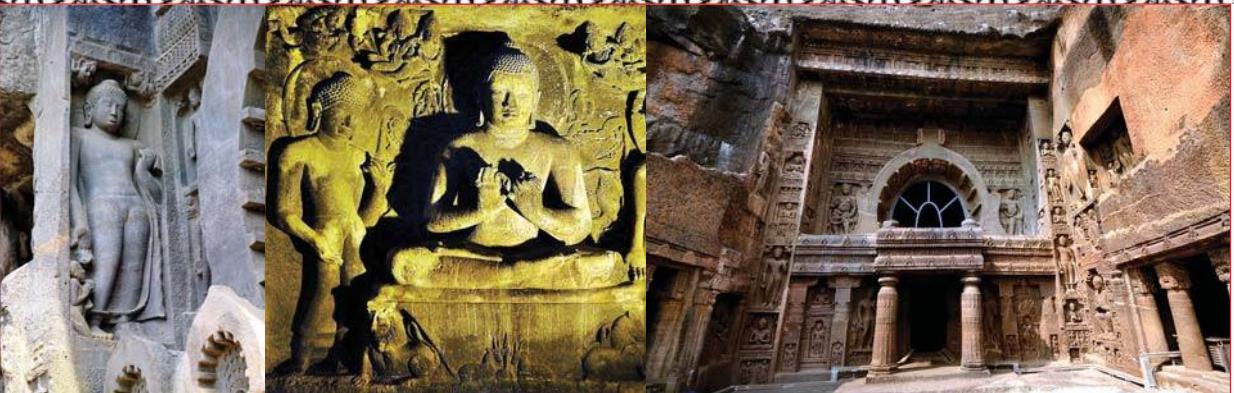
వచనంలో ప్రస్తావించాడు. రాతితో కప్పబడిన 24 గుహ దేవాలయాలు ఒక్కొక్కటి విగ్రహాలతో ఉన్నాయి.

పశ్చిమ ప్రంపంచం కనుగొనడం

1819 ఏప్రిల్ 28న పులులను వేటాదేటమ్మడు 28వ అశ్వికదళానికి చెందిన జాను స్మితు అనే బ్రిటిషు అధికారి గుహ నంబరు 10కి ప్రవేశ ద్వారం “కనుగొన్నాడు”. స్థానిక గోరెల కాపరి బాలుడు ఆయనకు ఆ ప్రదేశానికి చేరుకోవడానికి ఉన్న ద్వారం తెలుసుకోవడానికి మార్గనిర్దేశం చేశాడు. ఈ గుహలు అప్పటికే స్థానికులకు బాగా తెలుసు. కెప్పెను స్మితు సమీపంలోని గ్రామానికి వెళ్లి గుహలోకి ప్రవేశించడం కష్టపరంగా ఉన్న చిక్కుబడ్డ అడవి తీగలను, పొదలను తొలగించడానికి గొడ్డలి, ఈటెలు, టార్చిలైటు,

డమ్మలో గ్రామమ్మలను గుహప్రదేశానికి రమ్మని కోరాడు. అప్పుడు ఆయన తన పేరు, జోధిసత్యుడి పెయింటింగు మీద తేదీని గోడమీద చెక్కి గోడను ఆధిగమించాడు. ఆయన సంవత్సరాలగా సేకరించిన ఐదు అడుగుల ఎత్తైన శిథిలాల మీద నిలబడి ఉన్నందున. శాసనం ఈ రోజు పెద్దవారి కంటి-స్థాయి మాపులకు పైన ఉంది. విలియం ఎరుకెను రాసిన గుహల గురించి సమీపంచిన ఒక పత్రం 1822 లో ఖాంబే లిటరరీ సొసైటీలో చదవబడింది.

1819లో గుహ 10ను కనుగొన్న తరువాత జాను స్మితు పేరు తేదీ చెక్కారు. కొన్ని దశాబ్దాలలో గుహలు వాటి విదేశీశైలి అమరిక, ఆకట్టుకునే వాస్తుశిల్పం, అన్నింటికంటే వాటి అసాధారణమైన, ప్రత్యేకమైన చిత్రాలకు ప్రసిద్ధి చెందాయి. కనుగొన్న తరువాత శతాబ్దంలో చిత్రలేఖనాలను కాపీ చేయడానికి అనేక పెద్ద ప్రాజెక్షన్లు చేయబడ్డాయి. 1848లో రాయలు ఆసియాటికు సొసైటీ “బాంబే కేవ పెంపులు కమిషన్”ను బాంబే ప్రెసిడెన్సీలో చాలా ముఖ్యమైన రాక్-కట్ ప్రాంతాలను క్లియరు చేయడానికి, చక్కగా, రికార్డు చేయడానికి ఏర్పాటు చేసింది. దీనికి జాను విల్పను అధ్యక్షుడిగా

ఉన్నాడు. 1861లో ఇది కొత్త భారతీయ పురావస్తు సర్వే మారింది. వలసరాజ్యాల కాలంలో అజంతా ప్రదేశం హైదరాబాదు రాచరిక రాజ్యభూభాగంలో (బ్రిటిష్ ఇండియా కాదు) ఉంది. 1920 ల ప్రారంభంలో హైదరాబాదు నిజాం కళాకృతులను పునరుద్ధరించడానికి సిబ్బందిని నియమించింది. ఈ స్థలాన్ని మ్యాజియంగా మార్కి పర్యాటకులను తీసుకురావడానికి ఒక రహదారిని నిర్మించింది. ఈ ప్రయత్నాలు ప్రారంభ నిర్వహణ లోపాలు ప్రదేశ క్షీణితను వేగవంతం కావడానికి కారణమయ్యాయని రిచర్డ్ కోపాను పేర్కొన్నాడు. స్వీతంత్రం తరువాత మహోరాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఏర్పాటుతో మెరుగైన రవాణా సౌకర్యాలు, మెరుగైన ప్రదేశ నిర్వహణకు దారితీసింది. ఆధునిక సందర్భం కేంద్రంలో మంచి పార్టీగు సౌకర్యాలు బ్రజా సౌకర్యాలు నిర్మించింది. ఎ.వెన్.ఐ. నడిచే బస్సులు సందర్భకుల కేంద్రం నుండి గుహల వరకు క్రమం తప్పకుండా నడిపిస్తుంది.

అజంతా గుహలు, ఎల్లోరా గుహలు మహోరాష్ట్రలో అత్యంత ప్రాచుర్యం పొందిన పర్యాటక కేంద్రంగా మారాయి. సెలవు సమయాలలో తరచుగా రద్దిగా ఉంటాయి. దీనికారణంగా గుహలకు ముఖ్యంగా చిత్రశేఖనాలకు ముప్పు పెరగుతుంది. 2012లో మహోరాష్ట్ర పర్యాటక డెవలవెమెంట్ కార్బోరేషన్ 1, 2, 16వ 17 గుహల పూర్తి ప్రతిరూపాలు ప్రవేశద్వారం వద్ద ఎ.వెన్.ఐ. సందర్భకుల కేంద్రానికి చేర్చాలని యొచిస్తున్నట్లు ప్రకటించింది.

అజంతా గుహలు

మొదటి గుహ అంటే ఇది మొదటగా గుర్తించబడిన గుహ. కానీ రెండు గుహల్లో ఏది మొదట నిర్మించారన్న దానికి శాసనా పరమైన ఆధారాలేమీ లేవు.

మొదటి గుహ - ఇది అజంతా గుహల్లో అత్యంత ప్రాచుర్యం పొందినది. గుహలోని ప్రతి అంగశానికి రంగులు వేసి ఉంటుంది. కాలగతిలో ఈ రంగులు కాస్త చెదిరినట్టుగా తెలుస్తుంది. ప్రధాన

ద్వారానికి రెండువైపులా గోడకు చెక్కిన వజ్రపాణిల చిత్రాలుంటాయి.

2వ గుహ - ఇందులో సర్వరాజులు, వారి పరివారం కనబడుతుంటారు. పైకప్పలో పూలు, పత్రాలు, పక్కలు మరికొన్ని అర్థరహితమైన డిజైన్లు ఉన్నాయి. ఒక చీరపైన వేసిన డిజైన్లలా అనిపిస్తాయి.

4వ గుహ - ఇది సంపూర్ణంగా కనిపించదు. కానీ అజంతా బొధ్య ఆరాముల్లో ఇది అతి పెద్దది.

9వ గుహ - ఇది కూడా తొలి ప్రార్థనా స్థలాల్లో ఒకటి. దీని కిటికీలు, ఆర్ధాలుగా అందంగా కనబడుతుంటాయి. వీటినుండి సూర్యాన్ని వెలుతురు లోపల పడుతుంటుంది. ఇందులో అతి పెద్ద బొధ్య స్తుపం ఉంది.

10వ గుహ - ఇది తెరవాడ ప్రార్థనా హాలు. అజంతాలోని అతి పురాతన ఆలయాల్లో ఇది కూడా ఒకటి. క్రీస్తు పూర్వం రెండవ శతాబ్దం నాటిది.

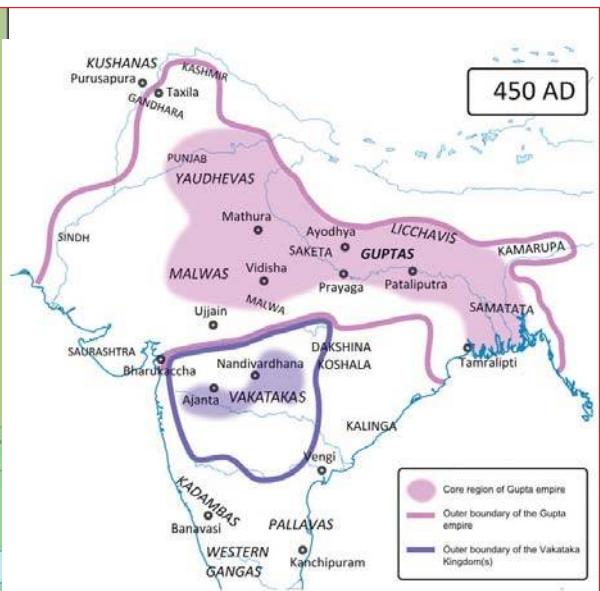
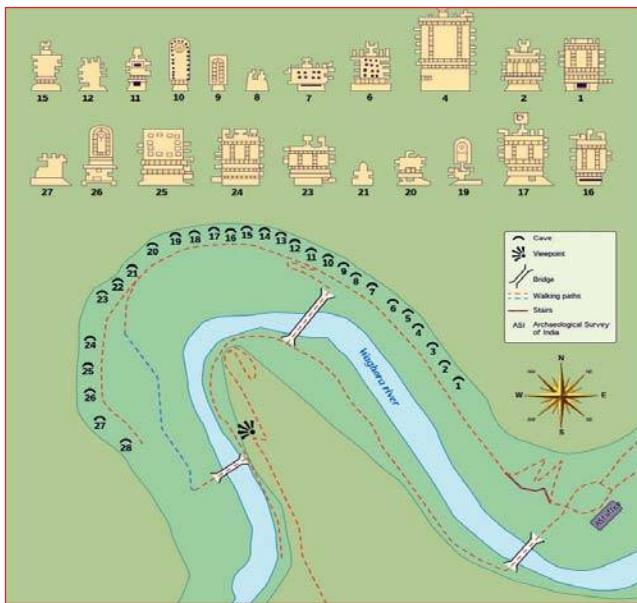
15, 13, 12,8 గుహలు తెరవాడ సంప్రదాయ మతాలు

16వ గుహ - ఇది కూడా ఒక బొధ్య మరం. దీనిలో స్పృహ కోల్పోయిన రాకుమారి సుందరి చిత్రాలుంటాయి. బుద్ధుని సోదరుడు నందుడు సన్యాసిగా మారినట్టు తెలుసుకుని ఆయన భార్య స్పృహ కోల్పోయిన దృశ్యాలవి.

17వ గుహ - గోడలు, పైకప్ప చిత్రకళలో నిండి ఉన్న బొధ్య ఆరామం ఇది. దివ్యకన్యలు, గాన గంధర్వులు పైకప్పమేద కనబడుతుంటారు. గోడలు, తలుపులకు బొధ్య గురువులు, దేవతలు, పర్మా రేకుల చిత్రణ ఉంటుంది.

26వ గుహ - ఇందులో మహాయాన ప్రార్థనా మందిరము ఉంది. బుద్ధుని నిర్మాణాన్ని తెలిపే బొధ్య విగ్రహం విశ్రాంతిగా పడుకుని ఉన్నట్టుగా కనబడుతుంది. ఆయన అనుచరులు దుఃఖించడం, పైన దేవతలు ఆనందంగా స్నాగతాలు పలకటం కూడా చిత్రించి ఉంది.

మహాయాన బుద్ధిజంలో వీరిరువురు అత్యంత ముఖ్యమైన బోధిసత్యులు. మొదటి గుహలోని మొదటి గది గోడలపై బుద్ధుని జీవితానికి సంబంధించిన రెండు దృశ్యాలు చిత్రించి ఉంటాయి.

అద్భుతాలను తప్పక చూడాలి

అజంతా గుహల గురించి వచ్చిన ఆనందించేకంటే, వ్యక్తిగతంగా వాస్తవంలో చూసి ఆనందించటం ఎంతో త్యాగినిస్తుంది. ప్రపంచ వారసత్వ సంపదలలో ఒకటిగా చేర్చిన ఈ గుహలను ఏదో ఒక సమయంలో తప్పక చూసి ఆనందించ వలసిందే. ఈ గుహల అంద చందాలు మిమ్మలను అబ్బుర పరుస్తాయి.

ఎలా చేరాలి?

అజంతా గుహలను విమానం, బన్ లేదా రైల్యాపై తేలికగా చేరవచ్చు. 100 కి.మీ.ల దూరంలో కల జెరంగాబాద్ విమానాశ్రయం నమీప విమానాశ్రయం. దేశంలోని వివిధ సగరాలనుండి జెరంగాబాద్ మరియు జలగాంవ్ లకు ద్రైష్టు కలవు. ఇక్కడనుండి అజంతా గుహలు ఎంతో దగ్గర. బన్లో ప్రయాణించే వారికి ప్రభుత్వ మరియు ప్రయాణించే బన్లు అందుబాటులో ఉంటాయి. జెరంగాబాద్ నుండి అజంతా గుహలు చేరడానికి రెండు మూడు గంటల సమయం పడుతుంది.

సందర్భ వేళలు, ప్రవేశ రుసుము

ఈ రెండు గుహల్లో ఉదయం 9 గంటల నుంచి సాయంత్రం 5.30 వరకూ పర్యాటకులను సందర్భనకు అనుమతిస్తారు. అజంతా గుహలను సోమవారం, ఎల్లోరా గుహలను మంగళవారం మూసివేస్తారు. జాతీయ సెలవు దినాల్లో కూడా ఇక్కడికి ప్రవేశం ఉంటుంది. ప్రవేశ రుసుము భారతీయులకు రూ. 10, విదేశీయులకు రూ. 250 వసూలు చేస్తారు. వీడియో కెమెరాను తీసుకెళ్ళేదుకు

రూ. 25 అదనంగా చెల్లించాలి. 15 ఏళ్ళ లోపు పిల్లలకు ప్రవేశం ఉచితం.

శిల్పకళ

గుహలను బౌద్ధ మతానికి సంబంధించిన శిల్పకళను దాచుకున్న కళా నిలయాలుగా వర్ణించవచ్చు. కొన్ని శిల్పాలు తెరవాడ సంప్రదాయంలో కిరీటం, పాదముద్రలు మాత్రమే ఉంటాయి. మరికొన్ని మహాయాన సంప్రదాయంలో శిల్పాలుగా గోడల్లో తీర్చిదిద్దిన మ్యారల్స్ రూపంలో ఉన్నాయి. ఈ చిత్రాల్లో బుద్ధుడు, ఇతర బోధిసత్పుల జీవితాలు, జాత్క కథలు చిత్రించారు. రెండో గుహల్లో బుద్ధుని పుట్టుకు సంబంధించిన చిత్రాలు ఉంటాయి. దీని పైకప్పుపై ఉన్న హంసలు బారులు తీరిన చిత్రం ఎంతో హృద్యంగా ఉంటుంది. ఆనాటి ప్రజలు వాడిన పర్ములు, మఘర్లు, చెప్పులను సైతం చిత్రాల్లో చూడవచ్చు. క్రీ.పూ. 2-7 శతాబ్దాల మధ్యకాలంలో వీటిని చిత్రించి నట్టగా ఆధారాలున్నాయి. ఆనాడు వేసిన రంగులు ఇప్పటికే చెక్కుచెదరకుండా ఉండటం చూపరులను ఆశ్చర్యచితులను చేస్తుంది. ఇంతటి అద్భుత వారసత్వ సంపదను అందించిన మహానీయులను

స్ఫురించుకుంటూ...

-సువేగా,

m : 9030 6262 88

e: desk.deccan@gmail.com

హైదరాబాద్ చరిత్రలో సెప్టెంబర్ 28

ఒక విపత్తుగా మిగిలిపోయింది

- ఫోరం ఘర్ ఎ బెటర్ హైదరాబాద్ చైర్మన్ మణికొండ వేదకుమార్
- 1908లో మూసీ వరదల్లో మరణించిన వారికి నివాళి
- 150 మందిని కాపాడిన ప్రాణాదాత చింతచెట్టు కింద స్వారక సమావేశం

1908లో

సెప్టెంబర్ 28వ తేదీన సంభవించిన వినాశకరమవైన మూసీ మహా వరదలకు 114 ఏక్కు పూర్తి అయ్యాయని ఇది హైదరాబాద్ చరిత్రలో ఒక ఫోరం విపత్తుగా మిగిలిపోయిందని ఫోరం ఘర్ ఎ బెటర్ హైదరాబాద్ చైర్మన్ మణికొండ వేదకుమార్ అన్నారు. ఈ విపాదానికి పర్యవసానంగా నాటి పాలకులు నిపుణులైన ప్రణాళికాకర్తల సహాయంతో పటిష్టమవైన వివిధ నగర అభివృద్ధి ప్రణాళికలను, పథకాలను అమలు చేశారని తెలిపారు. ఈ దుర్ఘటన

మణికొండ వేదకుమార్ అధ్యక్షతన సెప్టెంబర్ 28న స్వారక సమావేశం జరిగింది.

Er. మణికొండ వేదకుమార్ మాట్లాడుతూ 1908 సం.లో వచ్చిన మూసీ వరదల్లో ఆస్ట్రి, ప్రాణ నష్టం సంభవించిందని, ఎంతో మంది ఆ మూసీ వరదల్లో నీటి ప్రపాహనికి కొట్టుకుపోగా, కొందరు ఈ చింతచెట్టుపైకి ఎక్కి తమ ప్రాణాలను కాపాడుకున్నారని తెలిపారు. అలా 150 మందిని కాపాడిన చింతచెట్టు జ్ఞాపకార్థం గత 14

సంవత్సరాల నుండి ‘ఫోరం ఘర్ ఎ బెటర్ హైదరాబాద్’ ప్రతి సంవత్సరం స్వారక సమావేశం నిర్వహిస్తుండని తెలిపారు. ఆ ఘటన జరిగి 114 సంవత్సరాలు సందర్శింగా ఈ ఏడాది కూడా సమావేశం నిర్వహించి మృతులకు నివాళి అర్పించారు. 1908లో మూసీ వరదల సమయంలో నిజాంగా మీర్ మహబూబ్ అలీపాషా ఉన్నారు. వరద పరిస్థితులను చూసి, ఇక్కె మళ్ళీ ఇలాంటి దుస్థితి తలెత్తకుండా 1914లో ఏడవ నిజాం ఉన్నాన్ అలీపాషా సిటీ ఇంప్రొవ్మెంట్ బోర్డు(సిబిలి)ని ఏర్పాటు చేయించారని తెలిపారు. నాటి సుప్రసిద్ధ ఇంజినీర్ మోక్కగుండం విశ్వేశ్వరయ్యను పిలిపించి రెండు జలాశయాలు నిర్మించాలని, డ్రైవేజీ వ్యవస్థను ఆధనికిరించాలని సూచించారని చెప్పారు. వారి సూచనల మేరకు 1920లో ఉన్నాన్ సాగర్, 1927లో

హీమాయత్ సాగర్లను నిర్మించారని పేర్కొన్నారు. ఈ రెండు జలశాయాలు నగరానికి వరద ముఖ్యను తప్పించడమే కాకుండా మంచినీటి వసతిని కల్పిస్తున్నా యున్నారు. అలా నగర ప్లానింగ్ ఎంతో ప్రాధాన్యం ఇచ్చి, పౌర వసతులకు మెరుగుకు సిబిలి ప్రత్యేక చర్యలు తీసుకుండన్నారు. పార్కులు, బహిరంగ స్థలాలు, అట స్థలాలు, స్వమ్ కీలురెన్స్, హాజింగ్ కాలనీల నిర్మాణం, మంచినీరు, డ్రైవేజీ వ్యవస్థల

హైదరాబాద్ నగరాన్ని ఆధునిక నగర ప్రణాళికకు ఉదా హరణగా మార్చిందన్నారు. 150 మందిని కాపాడిన ఉన్నానియా జనరల్ హస్పిటల్ ఆవరణలోని చింత చెట్టుకింద ‘ఫోరం ఘర్ ఎ బెటర్ హైదరాబాద్’ ఆధ్యర్థంలో ‘సెంటర్ ఘర్ దక్కన్ స్టడీస్’, ‘దక్కన్ పెఱరిటేషన్ అకాడమీ, జెబితార్ ఆర్టిస్ట్స్కుర్ కాలేజ్, ఇతర సివిల్ స్టోర్స్ గ్రూపుల భాగస్వామ్యంతో ఫోరం ఘర్ ఎ బెటర్ హైదరాబాద్ చైర్మన్

ఏర్పాటు, మూసీ నదికి రెండు పక్కలా రక్కణ గోదలను విలక్షణ శైలితో నిర్మించారని తెలిపారు. అలా మూసీ తీరం వెంట ప్రైకోర్చు, సిటీ కాలేజీ, ఉస్కానియా హోస్పిటల్, అసఫియా లైబ్రరీ లాంటి ఎన్నో అద్భుత కళ్లుడాలు రూపుదిద్ధుకున్నాయని పేర్కొన్నారు. అప్పటి ప్రభ్యాత ఇంజినీర్లు నర్ అలీ నవాబ్ జంగ్, కడ్యత్యార్ జంగ్ లాంటి వారు ఆయా పనుల్లో కీలకపాత్ర వహించారని తెలిపారు. సమ్మక్క సారక్క జాతరకు ప్రపంచ స్థాయి గుర్తింపు తీసుకు రాదానికి తమవంతు సహకారాన్ని ప్రభుత్వానికి అందిస్తా మన్నారు. అన్ని పండుగలు పీర్ పండగ, రంజాన్, బక్రీద్, సంక్రాంతి, దనరా, దీపావళి, క్రిస్తీ పండుగలకు కుల, మత భేదాలు లేకుండా జరుపుకునే సంస్కృతి మనది. అదే ఐక్యమతాన్ని కొనసాగించాలని కోరారు.

ఈ సందర్భంగా హజ్జరెన ఆనంద్ రాజ్ వర్కు మాట్లాడుతూ పర్యావరణాన్ని పరిరక్షించుకోవాలని, చెట్లు, నదులను రక్షించడం మన బాధ్యత అన్నారు. గతంలో పర్యాటకులు, వర్తకులు నగరానికి వచ్చినప్పుడు మూసీ పరివాహక ప్రాంతాల్లో విడిది చేసి, ఆ నీటిని మంచినీరుగా తాగేవారని చెప్పారు. ప్రభుత్వం ఇప్పటికే మూసీ నది పరివాహక అభివృద్ధి సంస్థను ఏర్పాటు చేసిందన్నారు.

అన్వర్ ఉల్లామ్ కళాశాల ప్రాఫెనర్ అన్వర్ భాన్ మాట్లాడుతూ కులమతాలు మరియు ధనిక బీదల కతీతంగా ఈ చింత చెట్టు 150 మంది ప్రాణాలను కాపాడింది. ఇదే స్వార్థితో యువతరం కూడా మంచి మనవ సంబంధాలను కలిగి సంఘానికి

ఉపయోగపడేలా మసులుకోవాలన్నారు. ప్రజలు ఐకమత్యంతో పరస్పర సహకారం అందించుకొని అభివృద్ధి చెందాలని అన్నారు.

వినోద యాదవ్ ప్రైజర్వర్ అఫ్ బారా దర్శాజూ బారా కిడ్కి అనే అంశంపై ప్రసంగించారు. వినోద బారా దర్శాజూ, బారా కిడ్కి సంరక్షకుడు సమాజానికి చెట్లు చేసిన సేవలై ఓజివెస్ విద్యార్థులు పాడిన పాట, రామ నువాన్ పరాశర్ పాడిన లావినియా పాట, అంఖోన్ దేఖా హల్ అఫ్ ఫ్లాష్ లో రామ నువాన్ పరాశర్, లావణి పాట, చింత చెట్లు పాత్రను త్రేనివాన్ పరాపార్జి వివరించారు.

ఈ కార్యక్రమంలో వీరేష్ బాబు, అప్ప ప్రతినిధి అనిత, పి.నరహరి, శివరాణి, సుభావ్ రెడ్డి, పోరం ఘర్ బెటర్ ప్రైదరూబాద్ సభ్యులు, మొహమ్మద్ తురాబ్, సీబవిల్ ప్రొఫెసర్ ప్రొఫెసర్ అన్వర్ భాన్, అన్వర్ ఉల్ల లూమ్ కాలేజీ, ఉస్కానియా జనరల్ హస్పిటల్ సూపరింపెండెంట్ డాక్టర్ నాగేంద్ర, జవహర్ లాల్ నెహ్రూ కాలేజీ అఫ్ పైన్ ఆఫ్స్ (JNAFU), స్కూల్ అఫ్ స్ట్రోనింగ్ & ఆర్టిషిట్కర్ (SPA), జోగినపల్లి భాస్కర్ రావ్ (JBR Architecture College), ఆస్క్రిఫ్ట్ గ్రామర్ పైస్టుల్, రెయిన్బో హౌస్ విద్యార్థులు కళాశాల, పారశాలల నుండి విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు పాల్గొన్నారు.

- కట్టా ప్రభుకర్

m : 8106721111

e: akumarkatta@gmail.com

JBR ARCHITECTURE COLLEGE

HYDERABAD

(Approved by Council of Architecture, New Delhi - Affiliated to JNA&FAU Hyderabad)

E-mail : jbrarchitecture@jbgroup.org.in, www.jbrarchitecture.com

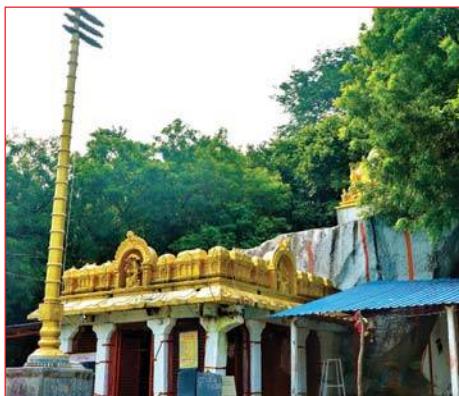

వెలమహాలకులేలిన 'ఉండ్రుగొండ' - శాసనాలు

ప్రాద్రాబాద్ - ఖమ్మం, 65వ నం. జాతీయరహదారికి 3కి.మీ.లు, సూర్యాపేటకు 10కి.మీ.ల దూరంలో వన్న ఉండ్రుగొండ నల్గొండ జిల్లా చివ్వెంల మండలంలోని గ్రామం. ఉండ్రుకొండలో 8కొండలున్నాయి. ఈ ప్రాంతంలో 1,372 ఎకరాల్లో ఎనిమిది కొండలు విస్తరించి ఉన్నాయి. ఈ ఎనిమిది కొండలను కలుపుతూ దుర్గ ప్రాకారాలు నిర్మించబడ్డాయి. ఇక్కడ 23 దర్శాలీయ ప్రదేశాలు ఉన్నాయి.

ఉండ్రుగొండలోని ఉండ్రు అనే మాటకు చండ్ర (సండ్రచెట్టు) అని అర్థం వుంది. చండ్ర చెట్లు విస్తరించిన గుట్ట కనుక ఉండ్రుకొండ అన్నారేవొనని ఒక అభిప్రాయం. ఉండ్రుగొండ వైష్ణవక్షేత్రం కనుక మరొక విధంగా తిరుపుండ్రాల (వైష్ణవులు ధరించే మూడుగీతల బొట్టు) పేరుతో మండ్రాలకొండ రాసురాను పుండ్రకొండ, ఉండ్రుకొండ కావచ్చునని కొండరు గ్రామానాము వరిశోధకుల అభిప్రాయం. ఉండ్రుగొండ మీద 18 శాసనాలు లభించినట్లు చరిత్రకారుల అభిప్రాయం. కానీ, ప్రస్తుతానికి పరిష్కరించిన 6 శాసనాలలో (14వ శ-18వ శ.) 'ఉండ్రు కొండ, వండ్రుగొండ, వండ్రుగొండ' అని పేర్కొనబడింది.

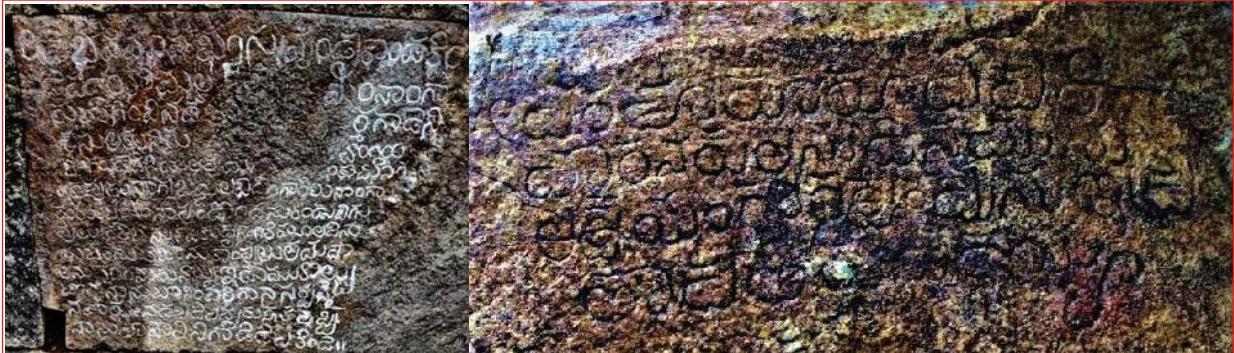
రేచర్ల వెలమాయకులు పాలించిన కాలంలో వారి రాజ్యంలోని దుర్గాలలో ఉండ్రుకొండ ఒకటి. అనవోత్నాయకుని కొడుకు 2వ సింగమాయకుడు (క్రీ.శ. 1384-1400) ఏలినట్లుగా శాసనం లభించింది.

కృష్ణదేవరాయలు గెలిచినాడని చెప్పబడిన దుర్గాలలో అనంతగిరి, ఉర్లుగొండ, అరసవిల్లి, చిట్టాల, నల్గొండలతో పాటు ఉండ్రుగొండ వుంది. వైజాం రాజ్యంమీద దాడిచేయడానికి వచ్చినపుడు భారతయూనియన్ పైన్యాలు తాత్కాలిక శిబిరంగా వాడుకున్నది ఉండ్రుకొండ దుర్గాన్నే.

ఈ ఉండ్రుకొండ లచ్ఛీనరసింహస్వామి స్వయంభువుగా వెలసిన క్షేత్రంగా ప్రసిద్ధం. ఒక కొండగుహలో రాతిగుండుపై కనిపించిన వ్యక్తరూపానికి గుడికట్టి, నరసింహస్వామిగా అర్థిస్తున్నారు. ఇది 6వేల సం.రాల నాటిది కాదు. 16వ శతాబ్దం నుంచి వైష్ణవ ధర్మాలయంగా నిర్వహింప బడుతున్నది. ఇక్కడ లభించిన శాసనాలలో దేనిలో కాదా లచ్ఛీ నరసింహస్వామి ప్రస్తక్తికాని, దేవాలయ వృత్తుల ప్రస్తావనలు కాని లేవు. ఇక్కడున్న కోటలు రక్షణదుర్గాలే.

కోటలోపల నివసించే పాలకులకు అంతస్థురాలు, విలాసమందిరాలు, పైవికులకు పైవికాగారాలు, గుర్రాలశాలలు, సభామంటపాలు, ప్రహరీ నిర్మాణాలు, సహజ సిద్ధంగా ఏర్పడ్డ కోనేర్లున్నాయి. కాకతీయుల నాటి పురాతన దేవాలయముకటి కనిపిస్తుంది. మిగతావి కొత్తగా 16వ శతాబ్దం నుంచి 19వ శతాబ్దం వరకు కట్టిన గుడులు, మంటపాలే ఉన్నాయి. రేచర్ల వెలమాయకుల అభీష్టదైవమైన బైరవలిక్కుడు కొలువున్నారు. వైష్ణవాలయాల క్షేత్రపాలకుడైన హనుమంతుని శిల్పాలున్నాయి. కోటద్వారాలు, కోటగోడలు వెలమహాలకుల నుంచి

నైజాం పాలకుల దాక నిర్మించినవి. కొన్నిచేట్ల శైవమతంలోని ప్రత్యేకవైన కాలాముఖ శాఖకు చెందిన సింహావరిషత్తు తాంత్రికాచార్యుల రేఖాశిల్పాలు కనిపించాయి.

‘మంత్రి బావి, చాకలిదాని పడిగి, సింగరేణికుంట, పందింబావి, కేపిరాయిని కుంట, నాయినివారిబావి,’ అనే పేర్లతో జలాశయాలు, ‘బోగండాని గడ్డ, ఏనుగుల దర్వాజ, పేనుగుల దర్వాజ, నాగుల పహాడ్ దర్వాజ, మూల దర్వాజ, జాలు దర్వాజ’ అని పిలిచే కోట నిర్మాణాలు, ‘మల్లయ్యస్వామి గుడి, రుషుల మరం, పహోరా, గోపాలస్వామి గుడి, 18 ఆంజనేయ స్వామి విగ్రహాలు, రామాలయ స్థలం’ వంటి క్లైట్లాల నిలయం ఉండుగొండ.

ఉండుకొండలో లభించిన శాసనాలు:

1. ఉండుకొండ స్తంభ శాసనం
స్వామితో మన్మహా మండలేస్వ్య
ర హాప్ర/(అంప్ర)దేసాదిస్వర గజదళరాయ
గారు గోవాళ పంచపొణ్య ద
జవిభాళ ప్రతిగండబైరవ భుజ
బలబీము ఖడ్గనారాయణ
కాకతిరాజ్య స్థాపానాచా
ర్య అష్టదికురాయ (మ)సో
భయంకర రెచెర్ల వంసోద్ధు
వ యొరదాచినాయిని సిం
గమనాయిని వరసుతుం
డు సోమకులపరుసురా
మ హరిరాయవిభాళ హ/(అ)
ప్రతిఅ/(హ)త ప్రతిపుండైన తెలుం
గురాయ ఆనవోతనాయ
నింగారి వరపుత్రుడును సిం

గమనాయినింగారు ఉండు

కొండల నివాసులకు ఖ (50) ఉఠ
యమును ప్రతిపాలించే....

.....

వెలమనాయకుల వంశంలోని మొదటిపాలకుడు ఎరదాచా నాయని కొడుకు 1వ సింగమనాయిని కొడుకు అనపోతానాయిని కొడుకు 2వ సింగమనాయిని వేయించిన శాసనం. ఉండుగొండల నివాసులకు దానం చేసిన (50) ఖండువుల అంటే పుట్ల ధాన్యం పండే భూమి దానశాసనం. 14వ శతాబ్దం చివరి కాలం.(2వ సింగభూపాలుడు 1384-1400)

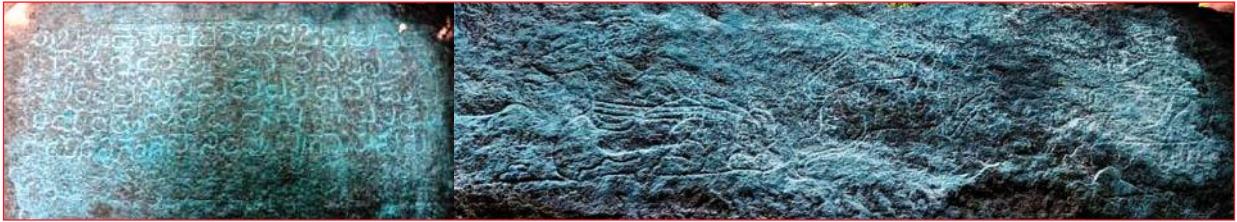
2. ఉండుకొండ శాసనం

“విభవ మాఘ శు1గు వుండుకొండ కిం
ది పట్టం కొమ్మాల .....మినాంగా
రు శింగించిన ధ....ర్గా దీని
పసులకు నీరు.....వో 100
...గంధాగిని అమ్ముదు... నీకు మోనిగం
డవుతు వాగు ఒడ్డుల చెదిగారి యినాంగా
రు యిచి(మి)నా పుందొంటను రెండు బిగు
వులు దత్తి చేనుఱు కుపుగో1కి మూలదినా
లు బైరములెభాను కాంపులు తమ పో
లను వూరసుమఱ్ఱు ఇదుము కొల్ఱు
చొపుణను భావించిరిగాన సర్వమై
న వారు నడబడి ఎవ్వరు నీతి తప్పి
నాను వానాలిని గాడిద ఎకిందె”

శాసన సారాంశం:

విభవనామ సం.ర మాఘమాసం శుద్ధ పొడ్యమినాడు ఉండు
కొండ కింద పుండే పట్టం కొమ్మాల (అరవపల్లి దగ్గరనుది) ఏలే

... మీనాంగారు శింగించిన (విధించిన) ధర్మంగా దీని పసులకు నీరు.. (ఎర్పాట్ల కొరకు)100 గంధాగిని అమ్ముదు నీకు(?) ఇ..(బ్యిన) మొనిగండవతువాగు ఒడ్డున పూదోటను, రెండు బీగాల(బిగువులు) దత్తి (దానభూమి) చేసులో (పండిన పంట)కుప్ప 1కి చెదిక గారి ఇనాంగాను, మూలదిసాలు ఛైరుములేఖాను ఆధీనులైన కా(0)పులు (రైతులు) తమ పాలుగా పూరునుంచి ఇడ్డుము (రెండు తుముల ధాన్యం) కొల్పు (పన్ను) విధించారు. కావున సర్వమైన (బాధ్యతైన) వారు నడబడి(ఒడబడి) ఎప్పురు (కూడా) నీతి తప్పినా వానాలిని (వాని అలిని) గాడిద ఎక్కును....

జది గధేగల్ (గాడిదరాయి) శాసనం. అయితే ఈ శాసనం వద్ద గాడిద, స్త్రీ బోమ్ము అగుపించలేదు. చరిగొండ శాసనంలో శాసనం, గాడిద, స్త్రీ బోమ్మలు చెక్కిపున్నాయి. తెలుగు రాష్ట్రాల్లో, మహారాష్ట్రలో ఇటువంటి దుర్మార్గపు శాపోక్కుల శాసనాలున్నాయి.

ఈ శాసనంలో పేర్కొన్న.. మీనాంగారు, అమ్ముదు, ఛైరుములేఖాన్న గురించి అన్యేషించవలసి వుంది.

3. వరాహ శాసనం:

“వరహకూర్ణా వచె ది

వారనకు అనుదినమును

అక్షయంగా రక్షంబును ఇ ప్రే

తాప తిరుపతయ్య”

ప్రతాప తిరుపతయ్య ఊర్కు వచె వరాహదేవునికి ప్రతిదినము అక్షయంగా(తరుగని) రక్షనిస్తా నన్నాడు.

4. ఎరదేవుని శాసనం:

“సోబక్షుద సంవచర ఆస్విజ శుద్ధ విది

యా బ్రోహస్పతి వారన బలదె

వని వరదేవ(ని) కొడుకు ఎలిదేవండు అ

సుమండుని బ్రాజీష్ట సెసను ఫలక్షీత

దేయదల్లి గంగసాని పుణ్యంగాను....”

శుభకృత్తి సంవత్సర ఆశ్వయుజ శుద్ధ విదియ బృహస్పతివారం నాడు బలదేవని వరదేవని కొడుకు ఎరదేవుడు గంగసానికి పుణ్యంగా అనుమండును ప్రతిష్ఠించాడు. ఫలక్షీతాన్నిచ్చాడు.

5. ఉండ్రుగొండ తామ్ర శాసనం

“1. శ్రీ శ....నామ సంవత్సర వైశాఖ శ. 5లు స్థిర

2. వాసర శాలివాహన శక 1494 సంవత్స
3. రం-పర్ణణ వుండ్రుగొండ-సపుతు-గ్రామా
4. ధికారి దేశముఖు దేశపొండ్యా-మరియు
5. మిరాశి శిరసౌధారి-పర్ణణ-ఆజ్య
6. క్షుదు-చకిలం బ్రిటివాసరాయ కుమా
7. రశ్య-నర్సింగ్రాయ-ప్రభు-వెంక్కటాపుర

8. గ్రామ నపీన నిర్మాణంచ-తథాన నూత్న

9. తటాకం- మరియు

కూపారంభణం-

10. భవేత్-నర్సింగ్రాయ ప్రభు- ద్వితీయు పత్రి

11. లక్ష్మినర్సింగ్రాయ-బర్ప..... నా మందిర

12. నివర్తి దిశి-బాగే- నపీకూప- నిర్మా

13. ఓళ్యి-చతుర్దిశ-శిలా సభ సాంప్రతః

14. పుబారు బాగేపు సంభముర్యు భాగే

15. అంత్యేరు భోగ-బహరు-భ.... హర నిర్మా

16. ఉంచ -ద్రవ్యోత జూండ వ - స్తోపితః...ద్రవ్యే

17. మ- పుత్ర పోత్ర పారంపర-వంశ- భవ...

18. యేత్ర”

శాసన సారాంశం:

శా.శ. 1494 అంటే క్రీ.శ. 1572 సం. శా(ర్వరి) నామ సం. వైశాఖ శ. పంచమి స్థిరవాసరం నాడు ఉండ్రుగొండ పరగణా గ్రామాధికారి, దేశముఖీ, దేశపొండ్య, మిరాశి, శిరసౌధరి(వొదరి) పర్ణణ అధ్యక్షుడు చకిలం బ్రిటివాసరాయ కుమారుడు నర్సింగ్రాయ ప్రభువు వెంకటాపురం కొత్తగ్రామం నిర్మాణం, అక్కడే కొత్తచెరువు, బావితప్పకం ఆరంభించాడు. నర్సింగ్రాయ ప్రభువు భార్య లక్ష్మినర్సింగ్రాయ... నా(?) మందిరానికి వైరుతిదిశాభాగంలో కొత్తభావి నిర్మాణం, నలువైపుల శిలాస్తుంభాలతో సభామంటపం చేయించారు. శుభాలుకలగాలి. పుత్ర, పోత్ర పరంపరగా వంశం వర్ధిల్లాలి.

ఉండ్రుగొండ శాసనాల సేకరణలో సహకారమందించిన హర్ష చకిలంగారికి, అరవింద్ ఆర్యగారికి ధన్యవాదాలతో.

- శ్రీరామేష హరగోపాల్,

m : 99494 98698

e: akshara25@gmail.com

దిల్లీలో యమునా నది దుస్థితి ఇది

లండన్ మహా నగరం మధ్యలో నుంచి ప్రవహిస్తున్న స్వచ్ఛమైన ధేమ్సు నది

శుభ్రత విషయంలో

మనం ఎందుకిలా ఉన్నాం?

మనం నదులను పవిత్రంగా భావిస్తాము తప్ప వాటి స్వచ్ఛత గురించి మనం అల్సించం. నదులను, పరిసరాలను అపరిశుభ్రం చేయడంలో భారతీయుల కంటే మించిన వారు లేదు. మనకు వ్యక్తిగత శుభ్రత పట్ల ఉన్న మక్కువ మన పరిసరాల పట్ల ఉండదు. ఇంటి నుంచి తీసుకొచ్చి చెత్తును వీధుల్లో, నదుల్లో, చెరువుల్లో పడేస్తాము. ప్రైదరాబాద్లో మూసి నదిని చూస్తే పరిస్థితి ఏమిటో తెలుస్తుంది. అన్ని ఊర్లలో వాగుల పరిస్థితి ఇదే. ఆదిలా బాద్ జిల్లాలో మా ఊరు బోధ్ పెద్దవాగు పరిసరాలు చూస్తే మొత్తం ఊరిలో జన అయ్యే బీడి ఆకు వేసేజ్ అంతా పెద్ద వాగులోకి వెళుతున్నది.

వ్యక్తి మరణించిన తర్వాత మూడో రోజు చిత్తిని ఎత్తిపోయడం మరణానంతర కర్యకాండల్లో ఒక ఆచారం. ఇప్పుడు ఒక కొత్త పద్ధతి వచ్చింది. చిత్తి ఎత్తిపోసిన తర్వాత ఆ బూడిదను అంతా గోనే సంచల్లో నింపి నిర్మల్ జిల్లా సోన్ పద్ధ గోదావరిలో కలుపుతున్నారట. గతంలో కొన్ని ఆస్తికలు మాత్రమే తీసుకుపోయి గంగలో కిలీవేవారు. మా చిస్సున్న గిరిధర్ చిత్తిని కూడా సంచల్లో నింపి మూట కడుతుంటే

ఎందుకు అని అడిగితే ఈ సంగతి చెప్పారు. నేను నో చెప్పాను. అది మన నది. మనం పవిత్రంగా భావించే నదిని ఈ రకంగా కలుషితం చేసే హక్కు మనకు లేదు. నదికి కూడా హక్కులు ఉంటాయి. దానికి కూడా మనముల లెక్క బతికే హక్కు ఉంది.

అందులో బతికే జీవాలకు, నది మీద ఆధారపడి ఉండే ఇతర వశు పక్కాదులకు కూడా బతికే హక్కు ఉంది. ఇది మన ఆచారం కాదు. ఆస్తికలు మాత్రమే తీసుకుపోయి గంగలో కలుపుదాము అని అంటే ఆ బూడిద సంచులను వది లేశారు. అయితే ఆ బూడిద అంతి మంగా శృశానం పక్కనే ఉన్నకండి వాగులో కలిసిపోయాడి. ఇవి మన ఆచారాల్లో, అలవాటుల్లో ఉన్నాయి.

యూరప్, అమెరికా, ఇతర తూర్పు ఆసియా దేశాలలో నదులు, చెరువులు అత్యంత శుభ్రంగా ఉంటాయి. లండన్ మహానగరం మధ్యలో నుంచి ప్రవహించే ధేమ్సు నది, పారిస్ నగరం మధ్యలో నుంచి ప్రవహించే సీన్ నది, రోజుకు యాభై వేల మంది సందర్భించే నయాగారా జలపాతం పరిసరాలు, న్యూయార్కలో ఉండే statue

ఇది మన మూసి నది పరిస్థితి

బంగళారు అగ్గి ఇండియన్ గ్రూప్ పునరుద్దరించిన షై ఓవర్ కింద భాగం

పునరుద్దరణకు ముందు

పునరుద్దరణ తర్వాత

of Liberty పరిసరాలు ఎంత శుద్ధంగా ఉంటాయో చెప్పలేను. చిన్నపిల్లలు నహి అందరూ చెత్తను చెత్త కుండిల్లో మాత్రమే వేస్తారు. వాటి నిర్వాహకులు చెత్త కుండిలను ప్రతీ గంటకు ఒకసారి ఖాళీ చేసి కొత్త ఖ్యాగులు తగిలించి పోతారు. సందర్భకులు, నిర్వాహకులు ఇద్దరూ భాద్యతాయుతంగా ఉంటారు కనుక అక్కడి పరిసరాలు పరిశు భ్రంగా ఉంటాయి. ప్రభుత్వం ఎంత చేసినా ప్రజలు సహకరించకపోతే ప్రభుత్వాలు సాధించేది ఏమి ఉండదు. భారతీయుల శుద్ధతపై ప్రమాణ రచయిత, తత్వవేత్త రాహుల్ సాంకృత్యాయన్ వ్యాఖ్యానాలు ఇవి:

“ప్రతి దేశంలోనూ పట్టణాలు, నగరాలు ఉంటాయి. ప్రతి పట్టణంలోనూ కొన్ని వేల కుటుంబాలు ఉంటాయి. శుద్ధతను పాటించే దేశాలు తమ పట్టణాలనే కాకుండా పట్టిలను కూడా చాలా శుద్ధంగా ఉంచుకుంటాయి. భారతీయులు శుభి శుద్ధతల్లో ప్రపంచంలోనే తాము అద్వితీయులమని భావిస్తూ ఉంటారు. కానీ భారతదేశంలో పట్టిలు ఎంత అపరిశుద్ధంగా ఉంటాయో చెప్పలేను. ప్రపంచంలోని మరి ఏ దేశమే కానీ, ఎంత వెనుకబడ్డ దేశమో కానీ తమ గ్రామాలని ఇంత అసవ్యంగా, ఇంత అశుద్ధంగా ఉంచుకోదు. ఒక రకంగా భారతీయులు అశుద్ధతకు చక్కని ఉండాపరణా పనికి వేస్తారు. వ్యక్తిగత శుద్ధతకు అత్యధిక ప్రాధాన్యతనిచ్చి సామూహిక శుద్ధతను, సామాజిక శుద్ధతను అతి నిర్భావంగా చూసే జాతి ప్రపంచంలో మరొకటి లేదు. భారత జాతి ఒక్కటే ఇలా చేస్తుంది. ఈ దేశంలో గ్రామం పక్కన ఉన్న ఖాళీ బయలు ప్రదేశాలను మలమూల్రాదులను విసర్జించడానికి నిర్భావంతరంగా వాడేస్తుంటారు. లక్షల సంఖ్యలో మానవులు నివసిస్తూ ఉండే నగరాలలోనూ ఇలాగే చేస్తే అంటూ రోగాలను ఆహారానించటమే అపుతుంది. కాబట్టే నగరాలలో పాయిభానాల ఏర్పాట్లు ఉన్నాయి కొంతవరకు. నన్నడిగితే ఈనాటి కంటే రెండు వేల సంవత్సరాల క్రితం భారతదేశంలో శుద్ధతకు సంబంధించి నియమాలు చాలా ఎక్కువగా పాటించేవారని

అనుకుంటాను. ఆనాడు మన నగరాలు కానీ, పట్టణాలు కానీ, ఇంత అప్పటికీ ఉండివే కావు. ప్రపంచంలోని ఇతర దేశాలలో శుద్ధతకు సంబంధించిన వ్యత్పులను అవలంభించే వారిని నీచంగా చూడటం గానీ, అనమ్మించుకోవడంగానీ చేయరు. అయితే ఇతర దేశాల్లోనూ ఇలాంటి వ్యత్పులను చేసే వారికి జీతం కొఢిగానే ఇచ్చినా శుద్ధం చేసినాకా చేతులు కడిగేసుకుంటారు. అవసరం అయితే బట్టలు మార్పుకుంటారు. ఇంకా అతనితో కలిసి భోజనం చేయడానికి ఎవరికీ అశ్చంతరం ఉండదు. మన దేశంలో శుద్ధతకు సంబంధించిన పనులు చేసేవారిని పీసులుగా చూడటం పరిపాటి అయ్యంది.”

రాహుల్ సాంకృత్యాయన్ 1954లో రాసిన “బహురంగీ మధుపురి” అనువాద కథల సంపుటి “మధుపురి కథలు” లో చివరలో రాసిన “చంపూ” అన్న కథలో భారతీయుల పరిశుద్ధతపై ఆయన చేసిన వ్యాఖ్యానాలు ఇవి. రాహుల్ వ్యాఖ్యానాల్లో అబద్ధం ఉండని నేను అను కోవడం లేదు. ఈ విషయంలో యూరప్, అమెరికా, చైనా, జపాన్ ఇతర తూర్పు ఆసియా దేశాలతో పోలిస్తే మనం చాలా వెనుకబడినాము.

మనం ఇట్లు ఎండుకు ఉన్నాం ?

శుద్ధతపై భారతీయుల వ్యవహారాల శైలిపై రాహుల్ చేసిన వ్యాఖ్యానాలు మనకు చేదుగా ఉన్నా కూడా నిష్పత సత్యాలు. మనం నిత్య జీవితంలో చూస్తున్నవి అనుభవిస్తున్నవి. నత్యాన్ని అంగికరించడం తప్ప ఇందులో మనం బాధపడవలసిన అవసరం లేదు. రాహుల్ చేసిన వ్యాఖ్యల్లో మనమందరం సీరియస్ గా ఆలోచించవలసినది ఏమిటంటే.. “వ్యక్తిగత శుద్ధతకు అత్యధిక ప్రాధాన్యతనిచ్చి సామూహిక శుద్ధతను, సామాజిక శుద్ధతను అతి నిర్భావంగా చూసే జాతి ప్రపంచంలో మరొకటి లేదు. భారత జాతి ఒక్కటే ఇలా చేస్తుంది.” మనం మన ఇంటిని శుద్ధం చేసుకొని ఆ మలినాలను, చెత్తను వీధుల్లో పడేయడం చేస్తాము. చెత్తను ఫుట్

ఇంటి నుంచి తెచ్చిన చెత్తను వీధిలో పడేస్తున్న దృశ్యం

వీధుల్లో భాద్యత లేకుండా పడేసిన చెత్త

పాతల మీద పడేస్తాము. నదుల్లో పడేస్తాము. ఎక్కడ పడితే అక్కడ మూత్ర విసర్జన చేస్తాము. సబ్ వేలను రోడ్ దాటడానికి కాకుండా మూత్ర విసర్జనకు వాడుకుంటాము. పబ్లిక్ జాగాల్లో చెత్తను అట్లాగే పడిస్తాము. మునిసిపాలిటీ వారు చెత్త కుండి పెట్టినా కూడా ఆ పక్కనే చెత్త పడేస్తాము. పర్యాటక కేంద్రాలు ఎక్కడ చూసినా ప్లాస్టిక్‌తో, విస్తరణతో, ఆహార వ్యూహాలతో, బీరు సీసాలతో అపుత్రంగా కనిపిస్తాయి. ప్రభుత్వ ఆస్తిసు గోడల మీద, మెట్ల మీద మూలల్లో పాన్ మరకలు, రోడ్ల మీద పాన్ తింటూ గుట్టూ తింటూ ఉమ్మి వేయడం.. ఇది సామూహిక, సామాజిక పుత్రత పట్ల మనకుండె నిర్భుం. జాతరలు, ఉర్పులు, ఊరేగింపులు తదితర సామూహిక ఉత్సవాల్లో, కార్యక్రమాల్లో వీధుల్లో మనం పడేసే చెత్త వేల టన్సుల్లోనే ఉంటుంది. ఈ నిర్లక్షణం ఒక్క కులానికో, మతానికో పరిమితం కాదు. మన భారతీయులందరి వ్యవహారం అట్లనే ఉంటుంది.

మన గ్రామాలు ఇట్లా ఎందుకున్నాయి ?

రాష్ట్రాల్లో చెప్పినట్టు మన గ్రామాలు ఎట్లా ఉంటాయో అందరికీ తెలుసు. గ్రామాల్లో మన ఇంఢు పుత్రంగా ఉంటాయి. మన వీధులు అపుత్రంగా ఉంటాయి. ప్లాస్టిక్, చెత్త, పెంట కుప్పలు, పారని మోరిలు, మోరిల్లో చెత్త, ప్లాస్టిక్ సంచులు, బీడీ పరిశ్రమ ఉన్న బోధ లాంటి ఊర్లలో తునికాకు చెత్త, రోడ్డు పక్కనే మల మూత్రాలు, బహిరంగ మల విసర్జన .. భయంకరంగా ఉంటాయి. గ్రామాల్లో సాధారణంగా భూమి కలిగిన వారు అక్కడనే కానిచేసుకుంటారు. లేనివారు ఊరి బయట కానిస్తారు. ఇది ఎవరికి అశ్చంతరకరంగా అనిపించదు. శతాబ్దాలూగా మార్పు లేకుండా సాగుతున్న వ్యవహారం కనుక అందరూ అలాటుపడిపోయారు. మరికొన్ని విచిత్రమైన పనులు మనం చేస్తాము. ఇక్కడ మూత్రము చేయరాదు అన్న బోర్డు ఉన్న చోటనే మూత్ర విసర్జన చేస్తాము. కూడు పద్ధతి పాటించండి అన్న చోట కూడు పద్ధతిని పాటించం. విద్యుత్ శాఖ వారు ట్రాస్ట్ పొర్ట్ ల చుట్టూ ఏర్పాటు చేసిన ఫెన్సింగ్సు చెత్త కుండిగా వాడు కుంటాము. చారిత్రిక

కట్టడాలపై బొగ్గుతో పేర్లు రాస్తాము. బూతు బొమ్మలు వేస్తాము. ఇటువంటి వి ఎన్నంగా పేర్కొనవచ్చు. ఇది మన behaviour psychology లో ఉన్న అపసవ్యత.

పుత్రత పట్ల మన ప్రవర్తనలకు మూలాలు ఎక్కడ?

పుత్రత విషయంలో, ఇతర సామాజిక అలవాట్లు, ప్రవర్తనల విషయంలో ఇట్లా ఎందుకు ఉన్నాము మనం? ఈ ప్రవర్తనల మెనక ఉన్న మూలాలు ఎక్కడ ఉన్నాయి? మనస్తత్వ శాప్రజ్ఞలు, సోషియాలజిస్టుల అభిప్రాయం ఏమనగా.. భారత్, తైనా లాంటి ప్రాచీన నాగరికతలకలిగిన ప్రాచ్య దేశాల సామాజిక ప్రవర్తనలు వారి సాంస్కృతిక జీవనంపై, ఆ సాంస్కృతిక జీవనాన్ని శాసించే సాంఘిక విలువలపై నిర్మితమైనాయి. భారతీయుల సామూహిక లేదా సామాజిక ప్రవర్తనకు, వ్యవహారాలకు మన సంస్కృతి, ఆచార వ్యవహారాల్లోనే ఆ మూలాలు ఉంటాయి. పశ్చిమ దేశాల్లో నైతిక విలువల ఆధారంగా సామాజిక ప్రవర్తనలు రూపుదిద్దుకున్నాయి. ఇకపోతే, భారతీయుల సాంస్కృతిక జీవనం వర్ల వ్యవస్థ, కుల వ్యవస్థ పునాదులపై నిర్మితమై ఉన్నదనేది కాదనలేని సత్యం. నిచ్చు మెట్ల కుల వ్యవస్థలో సమాజ మురికిని తొలగించే పని కొన్ని సమాహాలకు అప్పగించారు. అవే వారి కుల వ్యత్తులుగా స్థిరపడిపోయాయి. రాష్ట్రాల్లో పేర్కొన్నట్టు వాతిని హీనమైన వ్యత్తులుగా భారతీయ సమాజం పరిగణిస్తుంది. పాకీ వ్యత్తుల్లో ఉన్న వారిని మనములుగా గుర్తించే సమాజం కాదు మనది. వారు అంటరానివారు. కుల వ్యవస్థ లేని పశ్చిమ దేశాలలో, తూర్పు ఆసియా దేశాలలో పాకీ పని చేసే వారికి ఈ హీనత్వం లేదు. ఇంటిని పుత్ర పరచుకోవడంతో తమ భాద్యత తీరిపోయింది. ఇంటి బయట వీధుల్లో చెత్త భాద్యత తమది కాదు అనే భావన భారతీయ సమాజిక జీవనంలో స్థిరపడిపోయింది. ఊరిలో ఇంటి బయట పడేసే మురికిని, చెత్తను తొలగించే భాద్యత పాకీ వ్యత్తుల వారిదే తప్ప తమది కాదు అనే భావన నుంచే ఈ తరఫు సామూహిక ప్రవర్తన రూపుదిద్దుకొన్నదని మనస్తత్వ శాప్రవేత్తలు,

వల్లె ప్రగతి కార్బ్రూక్రమంలో భాగంగా ఇంటి వద్దనే చెత్తన
సేకరిస్తున్న గ్రామ సిబ్బంది

గ్రామాల్లో ఏర్పాటు అయిన శైఖంర ధామాలు

సోషియాలజిస్టుల విశ్లేషణ. అధునిక సమాజంలో ఆ బాధ్యత గ్రామ పంచాయతీలకు, మునిసిపాలిటీలకు బదలాయించబడింది. అయితే ఇప్పటికీ గ్రామ పంచాయతీలలో, మునిసిపాలిటీలలో పాకీ పని చేసేది శతాబ్దాలుగా పాకీ వ్యత్థుల్లో ఉన్న కులాల ప్రజలే అన్నది గమనార్థం.

అమెరికా, యూరప్ ఇతర దళ్లిణి-తూర్పు ఆసియా దేశాల్లో ప్రజల సామాజిక ప్రవర్తనతో భారతీయుల ప్రవర్తనను పోల్చి చూస్తే మన behaviour al psychologyలో ఉన్న ఆపస్వయతల పట్ల ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది. ఉదాహరణకు త్రాఫిక్ సిగ్నల్స్ వద్ద రెడ్ లైట్ పడితే వారు వెంటనే ఆగిపోతారు. అర్థరాత్రి ఎదురుగా వాహనాలు రాకపోయినా ఆగిపోతారు. గ్రైన్ లైట్ పడిన తర్వాతనే కడులుతారు. పిల్లలు, వృద్ధులు రోడ్సు దాటుతుంటే వారు దాటే వరకు అగుతారు. పాచారులు రోడ్సును జీభా క్రెసింగ్ వద్దనే గ్రైన్ సిగ్నల్ పడిన తర్వాతనే దాటుతారు. ఈ రకమైన ప్రవర్తన మన దేశంలో ఊహించలేదు. విదేశాల్లో బాధ్యతగా ప్రవర్తించే భారతీయులు మళ్ళీ ఇక్కడ కుక్కతోక వంకర అనుట్టు ప్రవర్తిస్తారు. బెంగళూరులో శుభ్రతవై పని చేస్తున్న “ఆగ్ని ఇండియన్స్” గ్రూప్ వారి ప్రజంటేషన్లో ఒక ఇండియన్ బ్యాంక్ పరిసరాల పోలోను చూపించారు. గోడ మీద పాన్ మరకలు, గోడ మూలలో చెత్త ఇది ఎక్కడిదుటచే సింగపూర్ లో ఒక ఇండియన్ కమ్యూనిటీ ఉండే ప్రాంతం. సింగపూర్ లాంటి పరిపుట్టమైన నగరంలో మనవాళ్లు ఉండే తమ ప్రాంతాలను అప్పంగా మార్చివేశారని ఆ ఉపన్యాసకుడు వ్యాఖ్యానించాడు.

చట్టం పట్ల భయమూ, భక్తీ ...

మహారాష్ట్రాలో హిందే బాజార్ గ్రామంలో పోపట్ రావు పాటిల్, ఆదిలాబాద్ జిల్లా ఇచ్చోడ మండలం ముకరా (కే) గ్రామంలో గాడై సుభావ్ దంపతులు, బెంగళూరులో పనిచేస్తున్న ఆగ్ని ఇండియన్స్ గ్రూప్, ఇంకా అనేక గ్రామాల్లో పట్టణాలలో ఇటువంటి వ్యక్తులు గ్రూపులు తమ వ్యక్తిగత కృషితో తమ గ్రామాలను, పట్టణాలను, పరిసరాలను బాగు చేసుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. ఇవి చిన్న

చిన్న ప్రయత్నాలు మాత్రమే. ఇతర దేశాల్లో ప్రజల బాధ్యతాయుత ప్రవర్తన స్వచ్ఛందమూ, భయంతో కూడినది కూడా. అమెరికాలో, యూరప్ దేశాల్లో ట్రాఫిక్ రూల్స్ పాటించక పోతే, రహదారుల మీద స్వీం లిమిట్ దాటితే, బహిరంగ ప్రదేశాలలో చెత్త వేస్తే భారీ జరిమానా చెల్లించవలని ఉంటుంది. ఆ జిరిమానాలకు భయపడి రూల్సు పాటిస్తారు. కాలక్రమేణా ఇది అలవాటుగా కూడా మారిపోతుంది. నిర్దేశించిన జాగల్లోనే చెత్త వేయడం చిన్నప్పటి నుంచే పిల్లలకు అలవాటు చేస్తారు. ప్రభుత్వాలు బాధ్యతగా సౌకర్యాలు కల్పిస్తాయి. ప్రజలూ అంతే బాధ్యతగా ప్రవర్తిస్తారు. కనుకనే అమెరికా, యూరప్, దళ్లిణి-తూర్పు ఆసియా దేశాల్లో నగరాలు, పట్టణాలు, గ్రామాలు, పిల్లలు, టూరిస్ట్ కేంద్రాలు అన్ని పరిశుద్ధింగా ఉంటాయి. శతాబ్దాలుగా అతి పెద్ద నగరం లండన్ మధ్యలో నుంచి థేమ్స్ నది ప్రవహిస్తుంది. పారిస్లో సీన్ నది ప్రవహిస్తుంది. ఆ నదులు స్వచ్ఛంగా ఉంటాయి. మన నగరాల మధ్య నుంచి ప్రవహిస్తున్న మూసి (ష్టోదారాబాద్), సాబర్మతి (అహమ్యదాబాద్), గంగా (వారణాసి, అలహబాద్), యమునా (డిల్లీ), ముత్రా (పుజీ) తదితర నదుల పరిస్థితి ఏమిటో మనందరికి తెలిసిందే. ఈ స్థితి మారాలంటే ప్రభుత్వాలు బాధ్యతాయుతంగా ఉండటమే కాదు ప్రజలూ అంతే బాధ్యతగా ఉండాలి. అప్పుడే మన నగరాలు, పట్టణాలు, గ్రామాలు, మన పరిసరాలు, మన నదులు, జలపాతాలు, పర్యాటక కేంద్రాలు శుభ్రంగా ఉంటాయి.

బాధ్యత లేనివారికి ప్రభీంచే మక్కల లేదు :

ఏది ఏమైనా సామూహిక శుభ్రత, సామాజిక శుభ్రత పట్ల మన ఆలోచనల్లో, అవగాహనలో మార్పు రావాలి. ఇంటి లోపల శుభ్రత మాత్రమే మా పని, బయట పరిసరాలను శుభ్రంగా ఉంచే పని ప్రభుత్వ యంత్రాగానిది అన్న వైభాగిక నుంచి బయటపడి ఇంటి బయట వీధులు, పరిసరాల శుభ్రత పట్ల కూడా మనకు బాధ్యత ఉన్నది అన్నది ప్రజలు గ్రహించాలి. పల్లె ప్రగతి మొదటి విడత

ప్రతీ గ్రామంలో ఏర్పాటు అవుతున్న పల్లె ప్రకృతి వనాలు

ఆదిలాబాద్ జిల్లా ఇచ్చేద మండలం
ముఖ్యా కె గ్రామ వీధి

కార్యక్రమం అమలు అవుతున్న సందర్భంలో మంచిర్యాల జిల్లా కలెక్టర్ గా ఉన్న భారతి హెచ్చాలికేరి గారు ఒక గ్రామంలో చేసిన ఉపన్యాసం అందరి దృష్టిని ఆకర్షించింది. “మీరు ఒకసారి హోటు వేసి నందుకు 5 ఏండ్లు వీధుల్లో మీరు వేసే చెత్త ఎత్తేయడం మీ సర్పంచ్, మీ వార్డు మెంబర్ వని కాదు. చెత్తును మీరు ఎక్కడ పడితే అక్కడ పారవేయడం బాధ్యతారాహిత్యం. మీ బాధ్యతారాహిత్యానికి సర్పంచ్ ను, వార్డు మెంబర్ను బాధ్యులను చేయడం తగదు. మీరు బాధ్యతగా గ్రామ పంచాయతీకి సహకరిస్తే సర్పంచు, వార్డు మెంబర్ను అడిగే హక్కు మీకు ఉంటుంది.” అని అన్నారు. మనం బాధ్యతగా పవహారించం కానీ ప్రభుత్వాలు, మనిసిపాలిటీలు, గ్రామ పంచాయతీల బాధ్యతా రాహిత్యాన్ని ప్రశ్నిస్తాము. బాధ్యత లేని వారికి అడిగే హక్కు ఎక్కడిది?

పల్లె ప్రగతి :

ఇవన్నీ చిన్నప్పటి సుంచీ చూసిన వారు ముఖ్యమంత్రి కేసిఆర్. ఈ పరిశీలితిలో మార్పు రావాలని తపించినారు. అందుకే గ్రామాల్లో పరిశుభ్రతకు సంబంధించి ప్రజల అలోచనల్లో, ఆచరణలో సమాలమైన మార్పు తేవాలన్నలక్ష్యంతో కేసిఆర్ “పల్లె ప్రగతి” కార్యక్రమాన్ని చేపట్టినారు. మనం ఎప్పుడూ అమెరికా గురించి, సింగపూర్ గురించి, కైనా గురించి ఘైమరచి చెప్పుకుంటాము. ప్రసంశాపుర్వకంగా ప్రస్తావించుకుంటాము. ఇక ఎంతకాలం? మన గ్రామాలను మార్పు కోపడంపై దృష్టి పెట్టాల్సిన అవసరం లేదా? మన గ్రామాలు ఎల్లకాలం పెంట కుపుల మధ్యన, దోషమల ఉత్పత్తి కేంద్రాలుగా మారిన మోరీల మధ్యన బతకవలసిందేనా? లేదు. మన గ్రామాలను కూడా పరిశుభ్రమైన గ్రామాలుగా మార్పుదానికి నడుం బిగించవలసిందే. మరికి గ్రామాలను శుభ్రమైన గ్రామాలుగా మార్చే వని కంటే పవిత్రమైన వని మనకు ఇంకేమీ ఉంటుంది? అని పల్లె ప్రగతి రూపకల్పన సమయంలో పంచాయతి రాజ్ శాఖ అధికారులతో వ్యాఖ్యానించారు. ఆ సంకల్పం నుంచే ఉద్ఘాటించినదే పల్లె ప్రగతి ప్రోగ్రాం. పల్లె ప్రగతి పూర్తిగా పల్లెల ముఖ చిత్రాన్ని మార్చిందని

చెప్పలేము. కానీ ఆ దిశగా ఒక మిషన్ మోడలో పెద్ద ఎత్తున తెలంగాణలో ఉన్న సుమారు 12 వేల గ్రామాల్లో ఆచరణ మొదలయ్యాడని చెప్పవచ్చు. గ్రామాల్లో ప్రతీ ఇంటికి రెండు చెత్త బుట్టలు.. ఒకటి పొడి చెత్తకు, మరొకటి తడి చెత్తకు సరఫరా చేశారు. చెత్త సేకరణ ఇంటి వద్దనే జరుగుతున్నది. చెత్త తరలించడానికి ప్రతీ ఊరికి ట్రాక్టర్ ట్రాలీ, ఒక డంష్ట యార్డు, ఒక వైకుంఠ ధామం పేరిట శృంగాన వాటిక, చెట్లు పెంచడానికి ఒక సర్పరీ ఏర్పాటు అయినాయి. ఊరికి దిష్టి బోమ్ములుగా మిగిలిన పాత పాడుపడిన, వదిలేసిన ఇండ్లను కూల్చి వేయడం, ఎండిపోయిన బావులను ముసివేయడం, పసి పిల్లల మృత్యులోయలుగా మారిన బోరు బావులను ముసి వేయడం, రోడ్లపై చెత్త వేసే వారికి జరిమానా విధించే విధంగా పంచాయతీ రాజ్ చట్టంలో మార్పులు, ప్రతీ ఇంటికి టాయిలెట్ నిర్మించడం.. మొదలైన అనేక పనులు గ్రామాల్లో జరుగుతున్నాయి. ఈ దిశగా ఇంకా కృషి జగవలసి ఉన్నది. ఇది ఒక రోజుతో అయ్యే వని కాదు. నిరంతరం జరగాల్సిన వని. ప్రభుత్వ యంత్రాలంగం, ప్రజలు ఇద్దరూ బాధ్యతగా ప్రవర్తిస్తే తప్ప పల్లెల్లో పుట్టు ఏర్పడదు. పల్లె ప్రగతిలో సర్పంచులకు, వార్డు మెంబర్లకు బాధ్యతలు ఉన్నాయి. అట్లే ప్రజలకూ బాధ్యతలు ఉన్నాయి. పల్లె ప్రగతి కార్యక్రమం జయప్రదం అయిన తర్వాత ప్రభుత్వం ఈ దిశగా పట్టణ ప్రగతి కార్యక్రమాన్ని కూడా చేపట్టింది. భారత ప్రభుత్వం దేశ వ్యాప్తంగా ఎంపిక చేసిన 20 అత్యుత్తమ గ్రామాలలో 19 గ్రామాలు తెలంగాణపే కావడం పల్లె ప్రగతి ఫలితమే అని చెప్పవ తప్పదు.

హింద్రేబాజార్ ప్రయోగం

శుభ్రత, గ్రామ సమగ్రాభివృద్ధి అంశంలో దేశం దృష్టిని ఆకర్షించిన ప్రయోగం.. పోపట్ రాపు పాటిల్ నాయకత్వంలో మహారాష్ట్రాలో అపామద్ నగర్ జిల్లాలో హింద్రేబాజార్ గ్రామంలో గత 20 ఏండ్లగా జరుగుతున్నది. పరిశుభ్రతను పాటించడంలో, వర్యావరణాన్ని కాపాడటంలో, పరిమిత నీటి వనరులను

ముఖరా కె గ్రామ ప్రజలు నిర్మించుకున్న
గ్రామ పంచాయతీ భవనం

హింద్రేబాజార్ ఒకప్పుచే కరువు వీడిట్ గ్రామం
జిప్పుడు భారత దేశంలో అతి సంపన్న గ్రామం

సమర్థవంతంగా వినియోగించు కోవడం, వంద శాతం ప్రజలకు విద్యా, వైద్యం అందించడం, సామాజిక అనవానతలను రూపుమాపడం, మూడు నమ్మకాలను వదిలించుకోవడం, మర్యాదన్ని గ్రామం నుంచి పొరదోలడం, వరకట్టుం, కులపట్టింపులు, అంటరానితినం వంటి సామాజిక దురాచారాలను రూపుమాపడం, పిల్లలకు చిన్నప్పటి నుంచి శుభ్రతను చదువుతో పాటూ బడిలో ఆచరణాత్మకంగా నేర్చడం, అదవుల పెంపకం.. తదితర అంశాలపై గ్రామం యూవత్తూ ఏకతాచీటి నడుస్తున్నది. 20 ఏండ్ల కింద అన్ని గ్రామాల లాగానే పెంట కుప్పలతో, దోషుల ఉత్సత్తీ కేంద్రాలుగా ఉండే మోరీలతో మురికి కూపంగా ఉండే హింద్రేబాజార్ జిప్పుడు ఒక అదర్చ గ్రామంగా మారిపోయింది. హింద్రేబాజార్ గ్రామం ఐషిడి, ఐషివం, సమాజశాస్త్ర పరిశోధకులకు, మేధావులకు ఇప్పుడు ఒక అధ్యయన కేంద్రం.

తెలంగాణలో కూడా సిద్ధి పేట నియోజకవర్గంలో ఇంజ్రాపీంపూర్, ఇరోడు, గుర్రాలగొంది తదితర అనేక గ్రామాలు

ప్రజల స్వచ్ఛంద కార్యాచరణతో స్వచ్ఛ గ్రామాలుగా రూపుదాటినాయి. రాష్ట్రంలో మిగతా గ్రామాలకు అదర్చ గ్రామాలుగా మారినాయి. అదిలాబాద్ జిల్లా ఇచ్చేడు మండలంలో ముఖ్రా(కె) గ్రామం స్వచ్ఛ గ్రామంగా మారింది. కేంద్ర ప్రభుత్వం నుంచి పురస్కారాలు అందుకున్నది. “చలేగా” అన్న రాజీ దృక్పూస్ని వదలి ఎవరి కోసం ఎదురుచూడకుండా, ఎవరి సహాయం ఆర్టించకుండా “కామ్ చాలూ” దృక్పూధంతో పని చేస్తున్న హింద్రేబాజార్, ఇంజ్రాపీంపూర్, ముఖ్రా(కె), బెంగళూరు అగ్గి ఇండియన్ లను స్వీగతిద్దాము. వారి సూఫ్తి దశదిశలా వ్యాపించాలని కోరుకుండా. వ్యక్తిగత శుభ్రత, పరిసరాలు, మన నదులు, వాగులు, చెరువుల శుభ్రత గురించి మనపద్ధతులు, అలవాట్లు మారాలి. మన దృక్పూధం మారాలి. మన పిల్లలకు ఉగ్గపాలతో అది నేర్చాలి. అభివృద్ధిలో ఇది కూడా ఒక భాగమే.

- శ్రీధరీవ్ దేవ్షాండే

m : 94910 60585

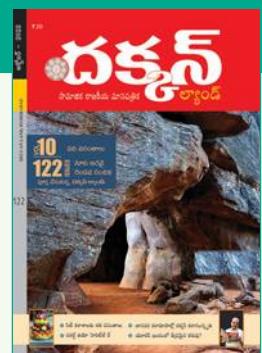
e : irrigationosd@gmail.com

పర్యావరణంపై ప్రత్యేక వ్యాసాలు

మన దక్కన్ల్యాండ్ మాసపత్రికలో పర్యావరణం, వారసత్వం, విపత్తుల నివారణ, గ్రామీణ పట్టణ ప్రణాలిక, వ్యవసాయ రంగం, వైద్య, విద్య, సహజ వనరుల పరిరక్షణ మరియు సద్వినియోగం, జీవ వైవిధ్యం, జీవన విధానంపై కథనాలు, వ్యాసాలు, ఇంటర్వ్యూల పట్ల దృష్టి సారించాలని దక్కన్ల్యాండ్ ఎడిటోరియల్ బోర్డు భావిస్తున్నది. ఇందుకు మీ అందరి సహాయ సహకారాలు కోరుతున్నాం. పర్యావరణ, జీవ వైవిధ్య పరిరక్షణకు ప్రజల భాగస్వామ్యం చాలా అవసరం.

రచయితలు పై అంశాల మీద లోతైన విశ్లేషణలు, విషయాలతో తమ కథనాలను పంపగలరు.

చిరునామా :

DECCAN LAND : "CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12, Himayathnagar, Hyderabad - 500 029. Telangana
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
E-mail:desk.deccan@gmail.com www.deccanland.com

ఓ కవిత - 64 రోజుల జైలు

ఫేనెబుక్ లాంటి సాంఘిక మాధ్యమాలు వచ్చిన తరువాత తాము రాసిన కవితలని, కథనాలని, అభిప్రాయాలని ప్రపంచానికి తెలియచేయడం నులువైపోయింది. వాళ్ళు రాసిన విషయాలని, సాహిత్యాన్ని మరొకరు చూసే పరిస్థితి, ప్రచురణకి ముందు లేకుండా పోయింది. ఈ పరిస్థితి వల్ల కొన్ని సందర్భాలలో కొన్ని అనవసర రాతలు, అభ్యంతకర రాతలు ప్రచురణ జరిగే అవకాశం వుంది. పత్రికలు ప్రచురించడానికి ఇష్టపడని వాటిని ప్రపంచానికి తెలియచేసే సందర్భం కూడా ఏర్పడింది. ప్రతి విషయం మీద, అదే విధంగా ప్రతి అవిషురణ వల్ల మంచీ, చెడు రెండూ వుంటాయి. సాంఘిక మాధ్యమాలు, స్ట్రోఫోన్ లాంటి కొత్త పనిముట్ల వల్ల ఇప్పుడు జరుగుతున్నది అదే.

సాంఘిక మాధ్యమాల్లో తమ కవితలని పోస్ట్ చేయడం వల్ల కపులు కూడా ఇబ్బందుల పాలవుతున్నారు. బర్షాల్లే బురగోల్లాన్ అన్న కవయిత్రి తాను రాసిన ఓ కవిత వల్ల 64 రోజులు జైల్లో వుండాల్సి వచ్చింది. అస్సాం రాష్ట్రంలోని జోర్హ్ టోలోని డి.సి.బి. కాలేజిలో అమె బి.యస్సీ రెండో సంవత్సరం చదువుతుంది. అమె తన ఫేనెబుక్లో ఓ అభ్యంతకర కవితని పోస్ట్ చేసిందన్న కారణంగా పోలీసులు అమెను అరెస్టు చేశారు. దేశానికి వ్యతిరేకంగా యుద్ధాన్ని ప్రకటిస్తుందని, దాని కోసం అమె కుట్రపస్యుతుందని అమె మీద పోలీసులు ప్రథమ సమాచార నివేదికలో చేసిన ఆరోపణ, నిషేధిత ఉల్లా(ఐ) (ULFA) సంస్థలో చేరడానికి అమె అసక్తిని కనపరిచిందన్నది కూడా అమె మీద పున్న ఆరోపణ. అమె తన స్నేహితురాలి దగ్గరకు వెళ్తున్నప్పుడు అమెను పోలీసులు అరెస్టు చేసి గోల్ఫహాట్ కేంద్ర కారాగారంలో నిర్మించినారు.

అమెను అరెస్టు చేసిన తరువాత రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా నిరసనలు పెల్లుబడినాయి. దర్శాలు జరిగాయి. అమె జైల్లో వుంటానే తన పరీక్షలను రాసింది. కోర్టు మొదట అమెకు బెయిల్ మంజూరు చేయలేదు. కానీ ఎగ్గమ్సి రాయడానికి అనుమతిని ఇచ్చింది. పోలీసులు అమె పరీక్షలు రాయడంలో ఎలాంటి అటంకాలు కల్పించ కూడదని కోర్టు ఆదేశాలను జారీ చేసింది.

అమె రాసిన కవితలో ఏముంది అంటే “మరో అడుగుని మనం వేయాలి. అప్పుడే స్వయంత్రమైన సూర్యాడు కన్నిస్తాడు. అందుకోసం

మనం రాజుద్దోహం కూడా చేయాలి”. ఈ కవితని ఫేనెబుక్లో చూసి పంకజ్ సైకియా అనే పోలీన్ కానిస్టేబుల్ ఫిర్యాదు మేరకు అమె మీద కేసుని నమోదు చేశారు. అంతే కాదు దేశ సార్కోమార్యాన్ని అమె ప్రశ్నిస్తుందని కూడా ఆరోపణలు చేశారు. దానితో అమె మీద ఉల్లా చట్టంలోని నె. 10, 13 ప్రకారం కేసుని పోలీసులు నమోదు చేసి రిమాండ్ కి పంపించారు. ఆ తరువాత అమె గోల్ఫహాట్ సెప్స్ కోర్టులో బెయిల్ కోసం దరఖాస్తు పెట్టుకొంది. కోర్టు బెయిల్ని మంజూరు చేయలేదు. కానీ సెమిష్ట్ పరీక్షలు రాసుకోవడానికి అనుమతిని ఇచ్చింది.

తేదీ 21.7.2022 రోజున అమెకు గొహతీ ప్రోకోర్టు బెయిల్ను మంజూరు చేసింది. కోర్టు తన ఉత్తర్వులో అమె రాసిన కవితని పరిశీలించింది. అదే విధంగా ఆర్డికల్ 19(1) ట్రెకారం రాజ్యాంగం ప్రసాదించిన భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛని పరిశీలించింది. దానికి పున్న పరిమితులని పరిశీలించి అవెకు బెంగాల్ని మంజూరు చేసింది. కోర్టు తన బెయిల్ ఉత్తర్వులో ఈ విధంగా అభిప్రాయ పడింది.

“ఫేనెబుక్లో అమె రాసిన విషయాన్ని పరిశీలించాము. అది కవితాత్మకంగా వుంది. ఎలాంటి సంస్కరిత మంచుతు ఇస్తున్నట్టుగా అమె కవితలో ఎక్కడా ఏమీ పేర్కానలేదు. ఆ అమూల్య కాలేజీ విద్యార్థిని. 64 రోజుల నుంచి జైల్లో వుంది. భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛని, ఈ అన్న విషయాలని పరిగణనలోకి తీసుకొని బెయిల్ మంజూరు చేస్తున్నాం.”

ఇది అస్సాంలోని పరిస్థితి. ఓ కవితని ఫేనెబుక్లో పోస్ట్ చేసి ఇబ్బందుల పాలైన ఓ విద్యార్థిని గురించి మనం తెలుసుకున్నాం. ఈ ఉదంతం చూసినప్పుడు ఓ కవిత గుర్తుకొచ్చింది.

‘నిన్నతి అన్యాయం
నేటి న్యాయంగా మారిపోతుంది
నిన్నతి దేశద్రోహి
నేటి స్వాతంత్ర సమరయోధుడు
నేటి న్యాయం
రేపటి అన్యాయం కావోచ్చు.
నేటి ధర్మం

రేపటి అధర్మం కావొచ్చ.

నీ ధర్మం

నాకు అధర్మం కావొచ్చ

న్యాయున్యాయుల మధ్య

ధర్మానికి గ్రహణం పదుతుంది.

న్యాయం అనేది నిరంతరం మారుతూ వుంటుంది. కాలాన్ని బట్టి సందర్భాన్ని బట్టి అది మారుతుంది. దేశానికి స్వాతంత్రం రాకముందు వన్న న్యాయం వేరు. అప్పుడు చేసిన చర్చలు ఆ తరువాత సాహసాపేత చర్చలుగా వక్తించబడ్డాయి. అదే పరిస్థితి తెలంగాణ ఉద్యమం జరిగినప్పటి పరిస్థితి. కాలాన్ని బట్టి న్యాయం ధర్మం మారుతూ వుంటుంది.

ఏది ఎలా మారినప్పటికీ మన రాజ్యాంగం ప్రసాదించిన భావ ప్రకటనా స్వేచ్ఛకి విఫూతం కలుగకుండా వుండాలి. కవులూ, రచయితలు ఎవరైనా ఈ భావప్రకటనా స్వేచ్ఛకి అదే రాజ్యాంగంలోని ఆర్ట్రికల్ 19 పరిమితులను విధించిందన్న విషయాన్ని కూడా మర్చిపోవద్దు.

రాజ్యద్రోహం కింద కేసులు పెట్టుకూడని సుప్రీంకోర్టు అన్నది. అయితే కేసులు పెట్టాలంటే మన చట్టాల్లో ఎన్నో నిబంధనలు వున్నాయి. గంప కింద కమ్యూనికి ఎన్నో గంపలు వున్నాయి. హజీర్ ప్రైలోని ఓ కవితలో నేను అన్నట్టు -

కేసులో నిలుస్తామని పెట్టరు

కేసులు నిలవాలని పెట్టరు

కేసులు కేసుల కోసమే పెడతారు.

మనిషిని వంగతీయడానికి పెడతారు.

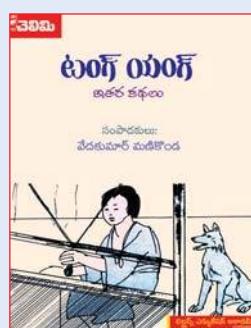
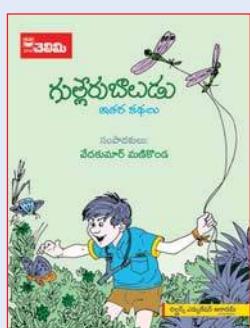
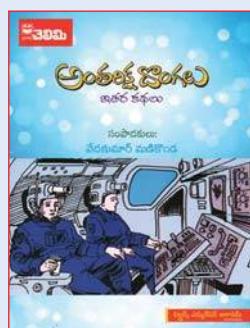
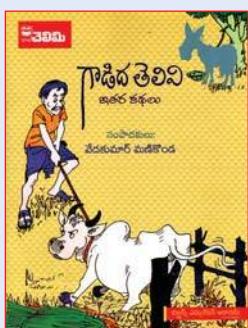
మనిషిని లొంగతీయడానికి పెడతారు'.

ఏది ఏవైనా సాంఘిక మాధ్యమాల్లో వివాదస్వద పోస్ట్ పెట్టే ముందు ఒకరిద్దరు స్నేహితులతో విచారించి పోస్ట్ చేస్తే మంచిదని అన్విస్తుంది. ఆర్ట్రిఫిషియల్ ఇంటలిజెన్స్ కూడా మనన్ని అనిమేషగా పర్యవేక్షిస్తుంది.

-మంగారి రాజేందర్ (జింబో)

m : 9440483001

e : rajenderzimbo@gmail.com

చిల్డ్రన్ ఎడ్యుకేషనల్ అకాడమీ అధ్యర్థంలో బాలచెలిపి ప్రమలించిన 'గాడిద తెలిపి', 'అంతర్జాతీయంగా బాలచెలిపి' (2018 నవంబర్), 'రుష్టీరు బాలుడు', 'టంగ్ యంగ్' (2018 డిసెంబర్) అనే నాలుగు కథల పుస్తకాలు వెలువుినందుకు సంతోషం వ్యక్తం చేస్తున్నాము. ప్రతులు కావల్సిన వారు ఈ క్రింది చిరునామా నుండి పాండవమ్మను.

విడి ప్రతి వెల: రూ.30/-

'Bhoopathi Sadan' 3-6-716, Street No.12, Himayathnagar, Hyderabad-500029, Telangana. Mob: 9030626288

మరియు

- Nava Telangana ● Manchi Pustakam
- Nava Chetana ● Navodaya Book House

కాకతీయుల శాసనాలు

- సమగ్ర పరిశీలన

(గత సంచిక తరువాయి)

నిర్మాణాలు, శిల్ప కళల వైపుళ్యం

కాకతీయులు అనగానే గుర్తుకు వచ్చే నిర్మాణాల్లో ముఖ్యమైనవి వేయి స్తంభాల గుడి, ఓరుగల్లు శిలా తోరణం, రామప్ప దేవాలయం, పిల్లలమప్రి త్రికూటాలయాలు. ఇవి కాక ఇంకా శిల్పశిథమైన ఆలయాలు, నంది విగ్రహాలు చాలా ఉన్నాయి.

కాకతీయులు రుద్రదేవునిచే నిర్మించబడిన వేయిస్తంభాల గుడి చాళు క్య శిల్పారీతిలో నిర్మించబడి కాకతీయుల కళా పిపాసకు ఆనాటి శిల్పుల పనితనానికి నిదర్శనంగా ఉంది. నశ్కత్తాకారంలో నిర్మించబడిన ఈ త్రికూటాలయంలో ప్రధాన దైవం రుద్రదేవుడు. క్రీ.శ. 1163లో కాకతి రుద్రదేవుడు తన పేరుమీద రుద్రేశ్వరుడిని ప్రతిష్ఠించి, వాసుదేవ, సూర్యదేవులతో కూడిన త్రికూటేశ్వరాలయాన్ని నిర్మించి ముద్దిచెరువుల గ్రామాన్ని దాసనంగా సమర్పించి శాసనం వేయించినాడు. అదే హనుమకొండ వేయిస్తంభాల గుడి శాసనం. కాకతీయుల కాలంలో విశేషంగా నిర్మించబడిన అలయం రామప్ప దేవాలయం. కాకతీయుల గణవతి దేవ చక్రవర్తి వద్ద పైన్యాధ్యాత్మకుడిగా పనిచేసిన రేచళ్ల రెడ్డి వంశానికి చెందిన రుద్రుడు 1213లో రామప్ప ఆలయాన్ని కట్టించాడు. పాలంపేట శాసనం ద్వారా ఈ విషయం తెలుస్తుంది. కాకతీయుల కాలంలో నిర్మించబడ్డ అధ్యుత నిర్మాణాల్లో రామప్ప ప్రథమగణ్యంగా నిలుస్తుంది. ఆలయ నిర్మాణాన్ని గమనించి నట్లయితే ఎక్కువభాగం ఇసుకరాయిని ఉపయోగించారు. ద్వారబంధాలు, స్తంభాలు, పైకప్పు, మదనికలు, నాగానిక శిల్పాలు, నంది విగ్రహాలు, గర్భాలయంలోని శివలింగాలు మాత్రం నల్లసరవ రాయలో మలబజించిని.

మల్యాల వంశీయులు కాకతీయుల సామంతులుగా ఉన్నారు. వీరు కాకతీయుల సాహృదాయింగో మంత్రులుగా, సేనాసాయకులుగా, దండనాథులుగా, వారి విధేయులుగా బాధ్యతలు నిర్వహించారు. అదేవిధంగా ప్రభువుల అడుగుజూడల్లోనే వర్ధమానపురం, సంకీర్ణపురం కొండపర్తి తదితర ప్రొంతాల్లో అనేక శివ, విష్ణు ఆలయాలను నిర్మించి హరిహరాభేదాన్ని పాటించారు.

ఆ విధంగా నిర్మించబడిన ఆలయాలు, వాటి నిర్మాణాలీటి, శిల్పుల అధ్యుత ప్రతిథను గూర్చిన 3 ఛోకాలు కాటసేనాని వేయించిన కొండపర్తి శాసనంలోను, మల్యాల గుండసేనాని వేయించిన వర్ధమానపుర శాసనంలోను,

శాసనంలో ఉన్నాయి.

కాటసేనాని మల్యాలపంశోద్ధరుడు. సబ్జెసేనాని, ఆచమల పుత్రుడు. ఇతడు శ.సం.1102 = క్రీ.శ. 1180లో కొండపర్తి గ్రామంలో రుద్రేశ్వర, కేశవ దేవాలయాలను నిర్మాణం చేయించి ఆ ఆలయాలకు రెండు నివర్తనాల భూమిని దానమచ్చి శాసనం వేయించినాడు. ఈ శాసనం నాలుగువైపుల మొత్తం 192 పంక్తుల్లో ఉంది.

“ప్రాకార్తిక జయతి త్రికూట మఖితస్తస్తేవ నిమ్మామితః॥

సుశ్లోష్మేః క్రమశీహ-క్రమర్యాపచితో నీలోపలైః కల్పితః॥”

“యశ్చా లక్షీత సంధి బంధ కథనా దేక శిలా తక్కుకే:

నంతక్కేవ మహీయనీ మివ శిలాం యత్పూతముత్తారితః॥

దేవాలయ వాస్తు విశేషాలను తెలిపే శ్లోకమిది. నల్లసరపు రాళ్లను నున్నగా చేసి, స్తంభాలను, దూలాలను, ప్రాకారాన్ని నిర్మించిన శిల్పుల ప్రతిభ అపురూపమైంది. ఆలయ కుడ్యములలో (గోదలు) రాళ్లు ఒకదానిటై ఒకటీ పేర్చినట్లు కనిపించక, ఒకే రాయిని కుడ్యరూపంలో నిర్మించి ఆలయాన్ని నిర్మించినట్లు కనిపించడం అనాటి శిల్పుల యొక్క అసౌధారణ మేధా సంపత్తికి, వారి శిల్పకళాచార్యులానికి నిదర్శనం. నిజంగా ఇది అబ్బుర పడవలనిన విషయమే కదా!. ఎటువంటి సాంకేతిక పరికరాలు, పరిజ్ఞానం లేని

కాలంలో అంత పలిష్టుంగా, అటు ఇటు తేడా లేకుండా (పర్ఫెక్షన్‌గా) కట్టడంలో వారి నిర్మాణదక్కత తెలుస్తుంది.

ఆదేవిధంగా మల్యాల గుండసేనాని వేయించిన వర్ధమానపుర శాసనం మహాబున్గార్ జిల్లాలోని వడ్డెమానులో ఉంది. మల్యాల గుండన శ.సం. 1167 = క్రీ.శ. 1245 విశ్వాపసు సంవత్సరంలో పుష్యజపుళ అమావాస్య సూర్యగ్రహణ పుష్యకాలంలో తాను కట్టించిన నాగేశ్వరాలయ దేవునికి ప్రాకార గోపురాలను నిర్మించి పిస్సులట్టి గ్రామాన్ని దానమచ్చే సందర్శంలో వేయించినాడు.

శాసనంలో నాగేశ్వరాలయ గోపుర శిఖరాన్ని, దానిటై ఉన్న బంగారు కలశాన్ని గూర్చిన వరణ్ ఉంది. నాగేశ్వరాలయంపై ఉన్న బంగారు శిఖరాన్ని చూస్తే ఆ శిఖర కోణాలు సూర్యాని రథగమనానికి అపోధం కలుగుతుండనే భయం చేత బ్రహ్మ ఈ జగత్తులో ఉత్తరాయన, దక్షిణాయనాలను సృష్టించినట్లు, అట్లా చేయకపోతే సూర్యుడు ఎట్లా పయనిస్తాడు అని వర్ణించబడింది. అంటే ఈ ఆలయ శిఖరాలు ఎంత

ఎత్తులో ఎంత విశాలంగా ఉన్నాయా తెలుస్తుంది.

ఇంకా ఆ నాగేశ్వరాలయ శిఖరంపై ఉన్న బంగారు కలశం యొక్క కాంతి రాత్రులందు వర్ధమానపుర సుందరీమణిలు జారుల వద్దకు వెళ్ళడాన్ని నిరోధించడానికి కూర్చుబడిన సూర్యకాంతిలాగా ప్రకాశ మానంగా ఉండని వర్షించబడింది. అంటే సూర్యుడు ఈ విధంగా రాత్రి వేళల్లో కూడా తన విధిని నిర్వర్తిస్తున్నట్లు పరోక్షంగా చెప్పబడింది. అది వర్షాన్నా పరంగా చూసే విధానమైతే, ఆ బంగారు కలశాన్ని తయారు చేసిన శ్రామికుడి నేర్పరితనం, దానిని మెరుగుపెట్టిన విధానం మనకు తెలుస్తుంది.

భాష, సాహిత్యాలు

కాకతీయుల కాలంలో సంస్కృతభాష, తత్త్వంబంధ కావ్యాలు చాలా విశేషంగా ఆదరించబడినాయి. శాసనాల్లో కావ్యభాషలు ఉండవు. కేవలం విషయం ప్రధానంగా ఉంటుంది. కానీ ఏరి కొన్ని శాసనాలు కావ్యాలకు ఏమాత్రం తీసిపోకుండా అందులోని వర్షనలు కూడా ఆవిధంగా ఉన్నాయి. అందుకు మనం వేయిస్తంభాల గుడి శాసనం రచించిన అచింతేంద్రయతి, బెక్కల్ని శాసనం రచయిత, కవి చక్రవర్తి, త్రిభువన విద్యాచక్రవర్తి, అభినవ మయ్యారనూరి, బాలభారతి, విద్యానాథుడు, రాజరుగ్రుడు, స్వసింహకవి వంటి కవి వండితులు వీరి శాసనాలను రచించినారు. అందులో వారు శాసన విషయంతో పాటు తమ ప్రభువుల గొప్పతనాన్ని, వారి శార్య ప్రతాపాలను, దాన గుణాలను తెల్పుడానికి అనేక అలంకారాలు, వర్షనలు చేసినారు. వారి పొండిత్యప్రతిభను శాసనాల్లో అక్కడక్కడ ప్రదర్శించినారు.

ఒక కావ్యాన్నే శిలాలై చెక్కిన శాసనం ఉర్మగుట్ట శాసనం. ఈ శాసనంలో కాలం పేర్కొనబడలేదు. కానీ అందులో ఉన్న విషయాన్ని జట్టి జిది కాకతీయ ప్రతాపరుద్ర చక్రవర్తి కాలం నాలీదని చరిత్రకారులు నిర్ణయించినారు.

ఉర్మగుట్ట వరంగల్లుకు కోటకు దగ్గరలో ఉన్న ఉర్మ అనే ఊరి బయట ఉన్న గుట్టపైన రెండు శాసన కావ్యాలు చెక్కబడి ఉన్నాయి. అందులో ఒకటి అసంపూర్తిగా ఉంది. రెండవది పూర్తి కావ్యరూపంలో ఉంది. ఈ కావ్య రచయిత కాకతీయ గణపతిదేవచక్రవర్తి, రుద్రమదేవుల రాజగురువైన విశేషర్చ శివాచార్యుల పుత్రుడైన శరసింహకవి. ఇతడు చాలా గొప్ప పండితుడు. వరంగల్లు కోటలోనే ఉన్న తోరణస్తంభంపై ఉన్న శాసనంలో ఇతడు బుక్కచ్చాయ, మరికొన్ని శాస్త్ర గ్రంథాలు ప్రాసినట్లు, ఇంకా శిష్టులు ఆదరించేవిధంగా 8 సర్ల కాకతీయ చరిత్ర ఒకేరోజులో రచించినట్లు ఉంది. మరో తోరణస్తంభంలో ఇతడు పది రూపకాలను రచించినట్లు, మలయవతీ అనే గడ్డకావ్యాన్ని కూడా రచించినట్లు చెక్కబడి ఉంది.

ప్రస్తుతం చర్చించుకునే ఉర్మగుట్ట శాసనకావ్యం 155 పంక్తుల్లో ఉన్న సుదీర్ఘ శాసనం. మొత్తం సంస్కృతభాషలో 60 శార్యాలములు, 2 ప్రగ్రహలతో కూడి ఉంది. ఇందులో మొదటి లైనుమాత్రమే దేవనాగరి లిపిలో ఉంది దిగుతా అంతా తెలుగు లిపిలో ఉంది. శాసనాన్ని క్షుఙ్ఙంగా పరిశీలించిన పరిపూర్ణశాస్త్రాలు శిలమీద చెక్కడం వల్ల కొన్ని అక్కరాలు

సరిగా కసపించబడేదని, అక్కడక్కడ అక్కరదోషా లున్నాయనీ పేర్కొన్నారు. కావ్యరచయిత కావ్యానికి ఏ పేరు పేర్కొనబడేదు. అందువల్ల పరిపూర్ణ శాస్త్రాలు సిద్ధేద్వాహం” అని అన్నారు. కావ్యానికి సంబంధించి జిది ప్రమాణం కాని ఎటువంచి తాళపత్రాలు కానీ, ఇతర లిఫీత ఆధారాలు కానీ లభించబడేదు.

విద్యుకు సంబంధించి ప్రత్యేకంగా చెప్పవలసినది రుద్రమదేవి వేయించిన మల్చాపురం శాసనం. గోళీ మరాలు, ఇందులో విద్యార్థీభవ, భోజన, వస్తు వసతులు, ఆరోగ్య సంబంధంగా కావలసిన వసతులు, ప్రసూతిశాలలు, అన్ని వసతులు కల్పించి గురువుకు దానం జిచ్చిన విషయం మనకు తెలిసిందే.

కాకతీయుల కాలంలో వెలువడిన కొన్ని శాసనాలు ప్రత్యేకతను కలిగి ఉన్నవి. అందులో ఒకటి సైదాపూర్ శాసనం ఈ శాసన కాలం క్రీ.శ. 1292. కాకతీయ రుద్రమహారాజులు (రుద్రమదేవి) రాజ్యపాలన చేస్తుండగా గజసాహిణి, మహాప్రధాని, పొస్యయ ప్రెగ్గడ అధికారి పరపాడి (పరెవాడ) సోమనాథ దేవునికి భేరిసాల తోరణము శిథిలం కాగా తిరిగి ప్రతిష్ఠించిన విషయం శాసనంలో ఉంది.

కాకతీయుల కాలంలో వెలువడిన కొన్ని శాసనాలు ప్రత్యేకతను కలిగి ఉన్నవి. అందులో ఒకటి సైదాపూర్ శాసనం ఈ శాసన కాలం క్రీ.శ. 1292. కాకతీయ రుద్రమహారాజులు (రుద్రమ దేవి) రాజ్యపాలన చేస్తుండగా గజసాహిణి, మహాప్రధాని, పొస్యయ ప్రెగ్గడ అధికారి పరపాడి (పరెవాడ) సోమనాథ దేవునికి భేరిసాల తోరణము శిథిలం కాగా తిరిగి ప్రతిష్ఠించిన విషయం శాసనంలో ఉంది.

వేయించడానికి, మాటల్నా లేని కాలంలో పొలాలకు నీరు తోడానికి వాడే ఏతాం తాటి దుంగలతోనే తయారు చేసేవారు. అంతేకం చాపలు, విసనకరలు అనేక విధాలుగా తాటి చెట్లు ఉపయోగపడుతుంది. ముఖ్యంగా మన దచ్చిల్ ప్రాంతంలో కాగితం ఇంకా వినియోగంలోనికి రాని కాలంలో తాటాకు పత్రాలపైనే కావ్యాలు, ప్రబంధాలు, శాస్త్రాల లిపించేవారు. ఏకటి అన్విరకాల తాటి చెట్లు ఉపయోగపడవు. కొన్ని ప్రత్యేకమైన జాతి తాటి వ్యక్తాల ఆకులే ఉపయోగిస్తారు. ఆధునిక కాలంలో పేపర్ తయారు చేయడానికి యూకలిప్టస్ వంటి చెట్లను పెంచుతున్న విధంగానే పూర్వం తాటి వనాలను పెంచి, ఒక పుణ్యకార్యంగా భావించేవారు.

తెలంగాణ ప్రాంతంలో ఈ తాటి వనాలను పెంచి దాన్ని దానమిచ్చిన సందర్భమున్న శాసనం ఈ సదర్చపొపూర్ శాసనం ఒక్కటే మనకు కనిపిస్తుంది. మరొకటి పించాపరంలో కనిపిస్తుంది. అది వాసిరెడ్డి పోతినేడు వేయించినట్టిది.

ఈవిధంగా అనేక అంశాలను కాకతీయుల శాసనాలు పరిశీలించి అర్థయనం చేయబడిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. చరిత్రకారులు, శాసన పరిశోధకులు ఆవైపు దృష్టిని సారించి, కాకతీయుల వైభవాన్ని మరింత వెలుగులోకి తేపాలి.

- డా॥ విన్నారి మనోహరి, m : 9347971177

e : editormusi@gmail.com

నదులను కాపాడుకునే బాధ్యత ప్రతి ఒక్కరిది

ఫోరం ఘర్ ఎ బెటర్ ప్రైదరాబాద్ చైర్స్‌న్ మణికొండ వేదకుమార్

“వరల్డ్ రివర్స్ డే” సందర్భంగా ‘మూసీ రివర్ ఫ్రంట్ వాక్’

నదులు కలుషితం కాకుండా కాపాడుకునే బాధ్యత ప్రతి ఒక్కరిపై ఉండని ఫోరం ఘర్ ఎ బెటర్ ప్రైదరాబాద్ చైర్స్‌న్, అర్పన్ అండ్ రీజిస్టర్ ప్లానర్ మణికొండ వేదకుమార్ అన్నారు. ప్రపంచ నదుల దినోత్సవాన్ని పురస్కరించుకొని ఫోరం ఘర్ ఎ బెటర్ ప్రైదరాబాద్, డక్టర్ హెరిటేజ్ ఆకాడమీ సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో సాలార్జింగ్ మ్యూజియం వద్ద మూసీ రివర్ ఫ్రంట్ వాక్ నిర్వహించారు.

ఈ వాక్ సాలార్జంగ్ మ్యూజియం ఎదురుగా మొదలై, మూసీనది దక్కిణ తీరం వెంటి శిఖాజీ వంతెన వరకు కొనసాగింది. అనంతరం చారిత్రాత్మక మూసీ నది ప్రాముఖ్యతను తెలిపే ఫోటో ఎగ్గిబిషన్ నిర్వహించారు.

ప్రపంచ నదుల దినోత్సవం (World Rivers Day): ప్రపంచ నదుల దినోత్సవాన్ని అంతర్జాతీయంగా ప్రసిద్ధి చెందిన నదుల పరిరక్షకుడు, బ్రిటిష్ కొలంబియా నదుల దినోత్సవం (BC Rivers Day) మరియు ప్రపంచ నదుల దినోత్సవం (World Rivers Day) వ్యవస్థాపకుడు Mr. మార్క్ వింజెలో ప్రారంభించారు. Mr.

మార్క్ వింజెలో 1980లో పశ్చిమ కెనడాలో మొదలుగా BCRivers దేని ప్రారంభించారు. తర్వాత 2005లో ప్రపంచ నదుల దినోత్సవాన్ని మొదటి ప్రపంచ తఱపంచగా ప్రారంభించారు. అప్పటి సుంది ప్రతి సంవత్సరం సెప్టెంబర్ నాల్గవ ఆదివారంను “ప్రపంచ నదుల దినోత్సవం”గా ప్రపంచమంతా జరుపుకుంటున్నారు. సుమారు 100 దేశాలు ఈ దినోత్సవంలో పాల్గొంటున్నారు. ప్రపంచ నదుల దినోత్సవం ప్రపంచ జలమార్గాలను పునరుద్ధరించడానికి మరియు మన నదుల యొక్క అనేక విలువలను, చారిత్రక ప్రాముఖ్యతను తెలియిచేయడానికి, వాటి రక్షణ మరియు పునరుద్ధరణాన్ని ప్రజల అవగాహనను పెంచడానికి కృషి చేస్తుంది.

ఈ సందర్భంగా Er. వేద కుమార్ మణికొండ, చైర్స్‌న్, ఫోరం ఘర్ ఎ బెటర్ ప్రైదరాబాద్ మాట్లాడుతూ దేశంలో అనేక నదుల పరిస్థితి చాలా దారుణంగా ఉండని, గత కొన్ని దశాబ్దాల కంటే నదులు మరింత కలుషితం అవుతున్నాయని అన్నారు. ప్రస్తుతం ప్రవహిస్తున్న అనేక నదులు కాలువలుగా

మారాయన్నారు. నదులను కలుషితం కాకుండా కాపాడటానికి ప్రజల్లో అవగాహన పెంచే అనేక కార్యక్రమాలు భోరం ఆధ్వర్యంలో నిర్వహిస్తున్నామని పేరొన్నారు. ప్రాదరాబాద్ పూర్వపు ప్రధాన నీటి వనరైన మూసి నది చారిత్రక ప్రాముఖ్యత, విలువలను తెలియ చేయడానికి, వాటి రక్షణ, పునరుద్ధరణాపై ప్రజలకు అవగాహన పెంచడానికి ఈ వాక్ ఏర్పాటు చేశామన్నారు. తెండాలోని వరల్ రివర్స్ దేతో కలిసి భోరమ్ ఫర్ ఏ బెటర్ ప్రాదరాబాద్ గత సంవత్సరం కూడా ప్రపంచ నదుల దినోత్సవాన్ని నిర్వహించిని గుర్తు చేశారు. భోరం ఆధ్వర్యంలో చేపడుతున్న కార్యక్రమాలను వరల్ రివర్స్ దే వ్యవస్థాపకులు మార్క్ ఏంజెలో అభినందనలు తెలిపినట్లు చెప్పారు. నీటి మార్గాలు మన జాతీయ ఆర్థిక వ్యవస్థకు జీవాధారాలని, జలమార్గాలను పునరుద్ధరించడం మరియు వాటి అభివృద్ధి దేశపు ఆర్థిక, పారిశ్రామిక వ్యాపి, జీవనోపాధి మరియు పర్యాటకాన్ని ఉత్సేపరుస్తుంది. నీటి మార్గాల ద్వారా కనెక్ట్ అప్పడం అంటే, 5 ప్రకృతి మూలకాలలో నీటి ద్వారా మనం ప్రజలకు, వారి అభివృద్ధికి కార్యాచరణ ద్వారామరింత దగ్గరగా ఉంటాము అని తెలిపారు.

తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత, మన గారపనియులైన ముఖ్యమంత్రి శ్రీ.క.చంద్రశేఖర రావు రాష్ట్ర అవసరాలు ముఖ్యంగా నీటిపై దృష్టి సారించి, దృఢ సంకల్పాతో, పుష్టలమైన కాల్యాలతో నీటి రవాణాకు, పంట నీటిపారుదల, జలవిద్యుత్తు, తాగునీటి సరఫరా, తెలంగాణలోని అన్ని జిల్లాల్లోని కరువు పేదిత ప్రాంతాలకు నీటి సరఫరా మొదలైన ప్రయోజనాలకు ఉపయోగపడే ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద బహుళ-ప్రయోజకరమైన లిట్టీ ఇరిగిష్ట్ ప్రాజెక్టు కాలేజ్యురం నిర్మాణాన్ని చేపట్టి సాధించారు. తెలంగాణ ఆర్థిక వ్యవస్థ వృద్ధికి, టూరిజం, ప్రజలకు ఉపాధి కల్పించడం ద్వారా ప్రాచుర్యం చేసుకోవడానికి ఈ నదవకాశాన్ని సభ్యిస్తియోగపరుచుకోవాలని కోరుతున్నాం.

పెంచుకోవడానికి అనేక ఇతర మార్గాలను అభివృద్ధి చేయడానికి అంతర్జాతీయ నీటి నిపుణుల సలహాలను తీసుకోవడం ద్వారా దీనిని మరింత ఫలవంతంగా ఉపయోగించుకోవచ్చు. తద్వారా నదులను బహుళ ప్రయోజనాలకు వినియోగించుకోవడంలో తెలంగాణ నంబర్ 1గా నిలుస్తుంది.

వచ్చే ప్రపంచ నదుల దినోత్సవానికి లోపల, ఆయన డెక్కన్ హెరిటేజ్ అకాడమీ తరపున నిపుణులు మరియు సంబంధిత పొరులతో కలిసి, తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని అన్ని నదులను సందర్శించి, మన రాష్ట్ర నీటి మార్గం ద్వారా అభివృద్ధి కార్యకలాపాల కోసం వివిధ నావిగేషన్ కాస్ట్ లెస్లెస్లను పరిశీలించి తెలుసుకోవాలని ప్లాన్ చేస్తున్నారని తెలిపారు.

ఈ సందర్శంగా ఇతర వక్తలు మూసి నది పుట్టుక స్థలం మరియు పరివాహక ప్రాంతాలు, మూసి నది ప్రాముఖ్యతపై మాట్లాడారు.

ఈ వాక్ లో నీనియర్ జర్వుల్స్ యెస్ రామకృష్ణ, EXCEL INDIA, భోరమ్ సబ్యులు వేసెగోపాలరావు, పి.నరహరి, ఎండీ. అష్టల్, సుదర్శన్ రెడ్డి, ఆర్థ్ర, పర్యావరణవేత్తలు, మూసి రివర్ దెవలపైంట్ కార్పొరేషన్ ప్రతినిధులు, JAINAPUR FOUNDATION, AMAN VEDIKA, APSA, SAVE GOLCONDA, SRD Rainbow Home, SCSE సంఘాల నుంచి కార్యకర్తలు, అష్టల్ గంజ్ ఎస్సి వి.రాంబాబు, కళాశాల, పారశాలల విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు, సామాజిక సంఘాలు, పాల్గొన్నారు.

- దక్కన్ న్యూస్,

m : 9030 6262 88

e: desk.deccan@gmail.com

పరిశోధకులకు సుభవార్త

దక్కన్ ల్యాండ్ కు ISSN ఆమోదం

రచయితలు తమ రచనలను పంపవలసిన చిరునామా :

“చంద్రం” 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029 Telangana.

సంప్రధించవలిన ఆఫీస్ ఫోన్ : 9030626288

E-mail: desk.deccan@gmail.com

website: www.deccanland.com

- ఎపిటర్

ప్రకృతే నియంత్రిస్తుంది!

15

ప్రకృతే శాసిస్తుంది!!

నిర్వర్యమౌతున్న నివేదికలు! శూన్యస్థాయిలో చర్యలు !!

కార్బన్ - అమెరికా

అణిత్ నివం - TOI

(గత సంచిక తరువాయి)

నివేదిక ప్రస్తావించిన ప్రధాన అంశాలు :

కార్బన్డయాక్షైడ్ (CO₂) :

గత రెండు వేల సంవత్సరాలతో పోలిస్తే ఈ వాయువు గాఢత 2019లో వాతావరణంలో అత్యధికమైంది. 1990 నాటి హరిత వాయువులతో పోలిస్తున్నాడు ఈ వాయువు 59 శాతం కాగా, 2010-2019 మధ్యకాలంలో ఏకంగా 64 శాతంకు పెరిగింది. దీనంతటికి కారణం బొగ్గు ఆధారిత విద్యుత్ స్టోంట్ నుంచి జనించిన కార్బన్ యూక్సైడ్స్! ఈ విధంగా బొగ్గు వాడకం సంవత్సరానికి రెండు బిలియన్ టన్నులు కాగా, కార్బన్డయాక్షైడ్ ఉద్దారం 2021లో 6 శాతం పెరుగుదలతో వాతావరణంలో 36.3 బిలియన్ టన్నులకు చేరుకుంది.

హరితవాయువులు : పైన ప్రస్తావించిన కాలంలో మీథిన్ (CH₄) 18 శాతం, నైట్రస్ ఆక్షైడ్ (N₂O) 4 శాతం పెరగ్గా, ఫోరినేషన్ వాయువులు 2 శాతంగా పెరిగాయి.

ఉపోస్టైగ్రతలు : పైన వాయువుల ఉద్దారాలు నిరంతరం పెరిగిపోవడంతో, 1970లో పోలిస్తున్నాడు భూ ఉపోస్టైగ్రతలు 1° C గా, 1.5° Cగా నమోదు అవుతూ గడచిన రెండువేల సంవత్సరాల కన్నా అత్యధికమైంది. పరిస్థితి ఇలాగే వంటే 2030 నాటికి ఇది 2° C చేరుకుంటుంది. (దీని ఫలితంగా గత జూలైలో పశ్చిమ యూరప్లో, అమెరికాలోని కాలిఫోర్నియాలో వేలాది ఎకరాల కారండవి కార్బిచెచ్చుకు గుర్తైంది చూసాం!)

సముద్ర మట్టాలు : గత మూడు వేల సంవత్సరాలతో పోలిస్తున్నాడు 1990 నుంచే సముద్రాల సరాసరి మట్టం పెరిగిపోతూ వున్నది. గతంలో

ప్రతి 100 సంాలకు ఒకసారి పెరిగే సముద్ర మట్టాలు ఇప్పుడు ఆరు సంాలకు ఒకసారి పెరుగుతున్నాయి. పరిస్థితి ఇలాగే కొనసాగితే ఈ శతాబ్దాంతానికి సముద్రాలు సంవత్సర సంవత్సరానికి పెరుగుతూ పోతాయి.

జలచక్రం గతితప్పను : వాతావరణ కాలుప్యం, ఉపోస్టైగ్రతలు జీవరాళి ఉనికికి కారణమైన జలచక్రంపై తీవ్ర ప్రభావం చూమి, అత్యధిక వర్షాలు, వరదలు, కరువు కాటకాలు సంభవిస్తాయి.

వ్యవసాయంమై తీవ్ర ప్రభావం : అతివ్యప్తి భూభాగాల్ని అతలాకుతలం చేస్తే సారవంతమైన నేల (soil) కోతకు గురై సముద్రాల్ని చేరుతుంది. అనావ్యప్తితో భూమి నెర్రలు వారి వ్యవసాయానికి పనికి రాకుండా పోతుంది. ఫలితంగా ప్రపంచ వ్యాపితంగా మానవులకే కాదు, యావత్తే వృక్షాలు జంతుజాలానికి విపరీతమైన ఆహారపు కొరత ఏర్పడుతుంది.

అక్షిజన్ తగ్గట : ఈ పరిషామాలన్నీ వాతావరణంలోని అభ్యుజన్నన తగ్గటంగా, నీటిలో అక్షిజన్ శాతం పూర్తిగా తగ్గపోతుంది. (ఇదే జరిగితే జీవకోటి పరిస్థితి ఏ విధంగా వుంటుందో ఊహించు కోవచ్చు).

పైన ప్రస్తావించిన విపత్తుర పరిస్థితులు మచ్చుకు కొన్ని మాత్రమే! ఈ సందర్భంగా బ్యాక్యూజ్యూసమితి సెక్రటరీ జనరల్ స్పుండిస్ట్స్, హరిత వాయువుల భూగోళాన్ని ఉపిరాడకుండా చేస్తున్నాయని, రోజురోజుకు మార్పు చెందుతున్న భూగోళిక మార్పుల్ని నియంత్రించలేని స్థితికి చేరుకున్నాయని, గత వాతావరణ స్టోయికి తిరిగి పునరుద్ధరించలేని పరిస్థితి ఏర్పడిందని, ఇప్పటికే ఆలస్యమైనా సమయం మించి పోలేదని, దేశాధినేతులంతా కళ్ళు తెరవాలని, కర్మన ఉద్దారాల్ని తగ్గించే చర్యలు

పారిస్ ఒప్పందం - 2015, డిసెంబర్ 12

రియో డి జెనిరో సదస్య తీర్మానాలు నత్తునడకనడవడం, COP సమావేశాలు కేవలం చర్చలకే పరిమితం కావడంతో పునరాలోచనలో పడిన ఉక్కొరాజ్య సమితి COP-21 సదస్య సందర్భంగా పారిస్ ఒప్పందాన్ని చేయించింది. దీనిపై 196 దేశాలు సంతకాలు చేసాయి ముఖ్యంశాలు :

- భూతాపాస్ని పారిత్రామిక విషపూనికి ముందున్న ఉప్పొగ్రత స్థాయికి తగ్గించాలి.
- అంటే 2°C కు లేదా కనీసం 1.5°C కు తగ్గించాలి.
- హరితాయివుల ఉద్ధారాల్ని 2050 నాటికి సున్నా స్థాయికి చేర్చాలి
- 2020 నుంచి అభివృద్ధి చెందిన దేశాలు, బడుగు దేశాలకు ఇంధన అవసరాల్ని తీర్చుకోవడానికి ఆర్థిక సహాయాన్ని అందించాలి.
- ఈ సహాయం 100 బిలియన్ డాలర్లు వుండాలి.
- 2025లో ఈ సహాయాన్ని మరింతగా పెంచాలి.
- 2018 నుంచి ప్రతీ అయిచు సం|| ఒకసారి కార్బన్ ఉద్ధారాలపై పునసమీక్ష జరపాలి.
- మొదటి సమీక్ష 2023లో జరగాలి.

వెంటనే చేపట్టాలని, అయినా ఇప్పటికే వెలువడిన ఈ వాయివులు వాతావరణంలో రాబోయే దశాబ్దాలం కొనసాగుతాయిని పోచురించాడు.

ఈ నివేదిక వర్షింగ్ గ్రూప్ -Iకి కో వైర్లెన్స్ గా వ్యవహారించిన వలిరియే మాసన్ డెల్మెట్టై (Valerie Mason - Delmotte) మాట్లాడుతూ, ఈ పరిస్థితులకు మితీమీరిన మానవడి దుశ్శర్థాలే కారణమని, అందరు జపాబుదారులేని ఆరోపించగా, రాబోయే కాలమంతా భూగోళానికి అగ్నిపరీక్ష కాగా, అత్యధిక వేసవి తీవ్రతలను, అతిన్యాల్ప చలిని చూడాల్చి వస్తుందని మిగతా నిపుణులు అభిప్రాయపడుతూ, ఇలా చేజారిన పరిస్థితి తీవ్ర ఆహార కొరతను కల్గిస్తే, ఆరోగ్య సమస్యలు ప్రపంచవ్యాపితమైయని వాపోయారు.

ఒకవేళ మనుషులు కళ్పుతెరిచినా, 2100 నాటికి ఉప్పొగ్రత పెరుగుదలను 1.4°C వద్ద కట్టడి చేయవచ్చని సూచించారు.

నివేదిక ముఖ్య సూచనలు :

- AR-6 నివేదిక పొచ్చుకల్చి శాతరు చేయకుంటే, భూగోళ విపత్తులు మరింతగా పెరుగుతాయి.
- చేపట్టిన చర్యలు వరిమితంగా వున్నాయి. ఇవి కూడా సమర్పంతంగా లేవు.
- మానవ ప్రేరిత పర్యావరణ విపత్తుల్ని కరిసంగా, సున్నితంగా నియంత్రించాలి.
- సముద్రమట్టాల పెరుగుదలను గోడలు కట్టి నియంత్రించ లేకపోగా, ఈ విధానం మరిన్ని వినాశనాల్ని కల్గిస్తాయి.
- ముందుగా తీరప్రాంత నగరాలకు పెను ప్రమాదం సంభవిస్తుంది. లోతట్టు ప్రాంతాల్లో వుండే ఒక బిలియను ప్రజలు కష్టాల కడలిని చూడాల్చి వస్తుంది.
- భూగోళిక రక్కక అవకాశాల్ని మనమే చేజేతులా నాశనం

పార్టీలు సమావేశాలు : (Conference of Parties - COP)

COP-1 - బెల్లిన్ (జర్మనీ) - 1995

COP-8 - మ్యాఫిలీ (ఇండియా) - 2002

COP-26 - గ్లోబ్ (స్టోక్లాండ్) - 2021

COP-27-పర్స్-ఎల్-ప్రెక్స్ (షబ్డిప్పు) నవంబర్ 2022లో జరుగును

క్యోటో ప్రాటోకాల్ (11, డిసెంబర్ 1997)

ఆరు ప్రధాన ఉద్ధారాలైన (ఉప్పొగ్రత నిర్వంధకాలు - heat trapping) వాయివుల నియంత్రణకై ఈ ప్రాటోకాల్ (Protocol)ను ఏర్పాటు చేసారు. అవి : కార్బన్ డయాష్ట్రైప్ (CO₂), మీఫెన్ (CH₄), నైట్రోజెంట్ (N₂O), హైడ్రోఫోర్సోకార్బన్ (HFC), పర్స్సుర్సో కార్బన్ (PFC), సల్వర్ పొక్సాట్టిక్స్రైప్ (SF₆)

దోహ (కతర్) సపరఱ : (2012 డిసెంబర్ 8-21)

క్యోటో ప్రాటోకాల్ రెండోదశ (2013-2020 దాకా)

ఆచరించాల్చిన విధానాలకై సపరఱ

దీనిపై అమెరికా సంతకం చేయలేదు.

చైన్సాను దూరంగా వుంచారు.

చేసుకుంటున్నాం.

తక్షణం చేపట్టాల్చిన చర్యలు :

- అన్ని దేశాలు మూకుమ్మెగా కర్పున ఉద్ధారాల్ని (2050 నాటి కల్లు సున్నా (zero) శాతానికి తగ్గించివేయాలి. ముందుగా జి-20 దేశాలు ఇందుకు సడుము భిగించాలి. (కాలుప్ప కారక ఇంధనాలకు బదులుగా, పునరుద్దరించబడే సహజ సిద్ధ ఇంధనాల్ని, సౌరశక్తిని వినియోగంలోకి తేపాలి)
- ఈ దశాబ్దానికి (2030) హరిత వాయివల్నీ విడుదలను గడసీయంగా తగ్గించాలి.
- కొత్తగా థర్మల్ విద్యుత్ కేండ్రాల్ని నిర్మించవద్దు. ఉన్నవాటిని దశల వారిగా మాసివేయాలి.
- కొత్తగా పెట్రోలియం నిక్షేపాలకై అస్టోపణ, తప్పకాలు చేపట్టవద్దు.
- కర్పున ఉద్ధారాల్ని మొత్తంగా (Cumulative) లెక్కించాలి. (అన్ని స్థాయిలవి)
- కాలుప్పరహిత సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని అభివృద్ధి చేసుకోవాలి.

ఇప్పి జగరాలంటే

- ◆ ఇప్పటికే వెలువడిన కార్బన్ డయాష్ట్రైప్ ను వాతావరణం నుంచి తొలిగించాలి. (అత్యధిక శాతం శాశ్వత అడవుల్ని పెంచాలి)
  - ◆ శిలజా ఇంధనాల వినియోగం ఆపివేయాలి.
  - ◆ ఆడవుల నరికివేతను ప్రపంచవ్యాపితంగా నిషేధించి, పోగొట్టుకున్న అడవిని తిరిగి యుద్ధ ప్రాతిపదికన పునరుద్దరించాలి.
  - ◆ పట్టటీకరణను నియంత్రించాలి.
  - ◆ అంటే భూగోళాన్ని 19వ శతాబ్దిస్థాయి నాటి వాతావరణ పరిస్థితులకు అనుగుణంగా మార్పు చెందించాలి.
- (పచ్చే సంచికలో ఉక్కొరాజ్యసమితి అభివృద్ధి లక్ష్మీ చూద్దాం!)

- దా॥ లచ్చయ్య గాండ్ల, m : 9440116162

e : drglachaiah@gmail.com

హాఫెజ్ కవిత్వం - సౌందర్య దృష్టి

పర్మియాకు చెందిన సుప్రసిద్ధ కవి హాఫెజ్. 14వ శతాబ్దానికి చెందిన హాఫెజ్ రచనలు పర్మియాన్ సాహిత్యానికి పరాక్రాణగా భావిస్తారు. హాఫెజ్ రచించిన అనేక పద్యాలు, గజ్జల్లు ప్రపంచ మంత్రాల ప్రభూతిగాంచాయి. ఆయన రచనల్లో ఎక్కువగా భావ కవిత్వం తొణికిసలాడుతుంది. ఆధ్యాత్మిక సుగంధం పరిమళిస్తుంది. అతని కవిత్వం విశ్వవ్యాప్తంగా విరాజమానమై పర్మియాన్ కవిత్వాన్ని అజరామరం చేసింది. అతని కవిత్వాన్ని ఎందరెందరో ఇతర ప్రపంచ భాషల్లోకి అనువదించారు. ఇతని సాహిత్యాన్ని రాబ్ర్రెష్ట్, లియానేర్ లెవిసాన్, నువ్వుర్ భరీమీ హాక్రెక్, బిల్ఫోలక్, దేనియల్ లాడెన్ స్నే వంటివారు చక్కగా ఆంగ్లంలోకి అనువదించారు. వీరంతా సుప్రసిద్ధ అంగ్ల అనువాదకులు కావడం మరో విశేషం. హాఫెజ్ కవితా మూలాలను ఏమాత్రం చెడకుండా భావసౌందర్యాన్ని, ఆధ్యాత్మిక పరిమళాల్చి, శైలి సంపద్వయంతో ‘హాఫెజ్ కవితా’ దీపాలను వెలిగించిన పండితులు.

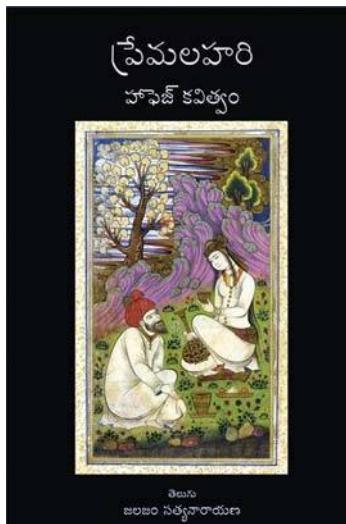
హాఫెజ్ కవిత్వం అంతా తాత్క్రికతతో కూడినది. అర్థం చేసుకోవడం కష్టం. ధ్వని గర్వితంగా ఉంటుంది. సముద్రమంత లోతుగా ఉంటుంది. ఎత్తైన శిఖరాలను ముద్దాడే విధంగా ఉంటుంది. అతని సుప్రసిద్ధ రచన హాఫెజ్ దివాన్. హాఫెజ్ కవిత్వంలో ఎక్కువగా ఇరాన్ చరిత్ర, సంస్కృతి, పురాణ ఇతిహాసాలు ఉంటాయి. స్థానికత కవిత్వంలో తొంగిచూస్తుంది. ఆ దేశ వారసత్వ సంపద దర్శనమిస్తుంది. 14వ శతాబ్దపు సమాజం ఎలా ఉందో, ఇస్లాం సంస్కృతి ఎలాంటిదో తెలుస్తుంది. ఇతని కవిత్వంలో ఎక్కువగా వ్యక్తి ప్రోధాన్యత ఉంటుంది. మైయుక్కిక కవిత్వం తొణికిసలాడుతుంది. మృదువుగా

మత్తెకిస్తుంది. మధువు తాగినట్టుగా ఉంటుంది. సరసంతో సంభాషణ చేస్తున్నట్టు ఉంటుంది. కోరికలు చెలియిలకట్ట దాటినట్టుగా ఉంటుంది. గజ్జల్ రచనా సౌందర్యం అదే ప్రేమ భావమను వ్యక్తం చేయడంలోనే కవిత్వం రసగంగా ప్రవాహంలా పొంగిపొర్రుతుంది. హాఫెజ్ ఒక ప్రేమికుడిగా తన కవిత్వం ద్వారా ముద్రపడిన వాడు. అలాంటి హాఫెజ్ కవిత్వాన్ని ఎందరెందరో ఇతర భాషల్లోకి అనువదించారు. మన తెలుగు భాషల్లోకి సుప్రసిద్ధ కవి అనువాదకులు జలజం నశ్యారాయణ చక్కగా అనువదించారు. తెలుగులోనే కవిత్వం రాశాడా అన్నంతగా అనువదించి హాఫెజ్ సాహితీ సారభాలను తెలుగు సాహిత్య లోకానికి అందించారు. ఇంతకుముందే జలజం “పేదన, శిఖరం, కలీర్ గీత, శుంగార బిల్లుఫీయం, షైట్ కవిత్వం, ప్రేమలహారి, కురుక్కీత, ఇప్పుపూలు” వంటివి అనువాదం చేశారు. తెలుగుభాషలో

మిఱుకుమిఱుకు మంటున్న అనువాద రంగానికి తిరిగి జవసత్యాలు నింపిన వారు జలజం నశ్యారాయణ. సుప్రసిద్ధ హిందీ, ఆంగ్ల, సంస్కృత కావ్యాలను తెలుగులోకి అనువదించి తెలుగు అనువాద శిఖరంగా కీర్తి గడించారు. అనువాద రంగానికి ఆజ్యంపోసి వెలిగించారు. ఇంతటి గొప్ప పని జలజం ఎప్పుడో చేసి ఉంటే ఈపాటికే గొప్ప కవిగా, అనువాదకుడిగా కీర్తి గడించేవారు. కానీ ఆ కీర్తి కండూతికి ఆయన దూరంగా ఉన్నారు. ఎప్పుడూ ప్రచార ఆర్థాలకు దూరంగానే ఉన్నారు. ప్రపంచ సాహిత్యాన్ని చదువుతూ చదువుతూ ఒక నడిచే అంతర్జాతీయ సాహితీ భాండాగారంగా పేరుపొందారు. జలజం పాలమూరు జిల్లాలో పుట్టడం జిల్లకే గర్జకారణమని చెప్పుక తప్పదు. ఇంతకుముందే ‘హాఫెజ్’ కవిత్వాన్ని జలజం తెలుగులో ‘ప్రేమలహారి’ పేరుతో అనువదించారు. ఇందులో హాఫెజ్ కవితా సౌందర్యాన్ని ‘మధుశాల తలుపు తట్టిన దేవదూతలు, నీపేయసి ప్రేమికుడు, ఈ రాత్రి విషయం ప్రేమ’ వంటి మూడు భాగాలతో తెలుగులోకి వొంపి తెలుగు పారకులకు మధుశాల రువిని చూపించారు. ఇందులో ఎక్కువగా గజ్లే ఉండడం గమనార్థం.

జలజం అనువాద స్మఱన

ఒక భాషలోని కవిత్వం మరోభాషలోకి అనువదించటమంచే శంఖులో తీర్థం పోయడమే. మూల వస్తువును దృష్టిలో పెట్టుకొని అనువాదం చేయడం అంత సులవైన పనేమికాదు. మూలాన్ని దెబ్బతినకుండా మరో భాషలోకి అనువదించడ మంటే ఆపామాషి విషయం అంతకన్నా కాదు. కానీ జలజం ఆ పని చాకచక్కగా మూలం ఏమాత్రం దెబ్బతినకుండా తెలుగులోకి అణు స్మఱన చేశారు. కారణం హాఫెజ్ కవిత్వం ఇతర ప్రపంచ భావులైన ప్రేమిచి, జర్జీటీ, ఇంగ్లీష్ భాషలోకి అనువాద కావడమే. వీటిని జలజం సంపూర్ణంగా అవగాహన చేసుకొని హాఫెజ్ కవిత్వాన్ని చాలా సరళ సుందరమైన భాషలో చక్కగా అభివ్యక్తికరించారు. హాఫెజ్ కవిత్వంలోని సౌందర్య సంపదను గమనిస్తే గమనంలా చక్కగా సాహితోతుంటుంది. ఆ నడకలోనే అద్భుతమైన, అర్థవంతమైన సాహిత్యాన్ని హాఫెజ్ సృజించాడు. లోలోతుల్లోకి వెళ్లి కవితా సాందర్భమును పంచాడు. కవిత్వంలో ముఖ్యమైనవి సరళత, గాఢత, శైలి శిల్పం. ఇవన్నీ హాఫెజ్ కవిత్వంలో పరిపుష్టంగా కనిపిస్తాయి. అందుకే దేశాలకు అతీతంగా అతన్ని ప్రేమించారు. అతని సాహిత్యాన్ని అక్కువ చేర్చుకున్నారు. మధువును గ్రోలినట్టు అఫూఛించారు. మధువును తాగినట్టు రుచిచూశారు. అదీ హాఫెజ్ కవిత్వంలోని

గొప్పదనం. అదీ హోఫెజ్ కవిత్వంలోని సొందర్యం. అదీ హోఫెజ్ కవిత్వంలోని తియ్యదనం. ఆ గొప్పదనాన్ని, సొందర్యాన్ని, తియ్యదనాన్ని మనకు అందించిన వారు జలజం సత్యనారాయణ. తెలుగు సాహిత్య లోకంలో విరబుసి పరిమళించిన జ్ఞాన సందర్ం జలజం. హోఫెజ్ కవిత్వ మూలాలను పట్టుకొని అంతే స్థాయిలో తెలుగు చక్కగా అనువదించిన జలజం హోఫెజ్ సాహితీ విరాట్ రూపాన్ని తెలుగులోకానికి అందించడం మరో విశేషం. హోఫెజ్ తన కవిత్వాన్ని అంతా గజల్ ఛందో రూపంలో రచించారు. గజల్ అనేది అరబిక్ పదం. అంటే ప్రేమ గీతం. అందుకే తెలుగులో గజళ్ ఎక్కువగా ప్రేమ పరంగా సాగినవి. భావ కవిత్వమై పొంగి పొర్లినవి. ఈ గజల్ పొరసి సాహిత్యంలో విశేష ఆదరణ పొందింది. అందుకే హోఫెజ్ కవిత్వం ప్రజల మృదయాల్లో బలంగా నాటుకుపోయింది. ఇప్పటికే ఇరక్క ప్రజలు హోఫెజ్ ను తమకంటూ కుడిగా బావిస్తారు. అంతలూ హోఫెజ్ కవిత్వం ముమ్మెక్కొయింది. నిజమైన కవి గెలిచేది ఇక్కడే అందుకే హోఫెజ్ కవిత్వం ప్రపంచాన్ని గెలిచింది. శిఖరాయ మానమై నిలచింది. అలాంటి సాహితీ శిఖరాన్ని తెలుగులోకి దించిన తెలుగు సాహితీ అనువాద శిఖరం జలజం.

హోఫెజ్ రాసిన ‘దివాన్’ 500 గజళ్ తో రూప దిద్దుకుంది. చాలామంది అనువాదకులు ఈ ‘దివాన్’ పుస్తకాన్నే ఆధారం చేసుకొని ఇతర భాషల్లోకి అనువదించారు. అతని మరణానంతరం వెలువడిన గజళ్ సంపటి ఇది. అతని కవిత్వంలో ఎక్కువగా ప్రేమ, మధుశాల, ప్రేమికుడు, ప్రేయసి, ఉద్యానవనం, కాలం, విశ్వసం, మార్కుత, తాత్పూతక, నీతి, కవి వంటి వస్తువులు ప్రధానంగా దర్శనమిస్తాయి. హోఫెజ్ కవితాత్మేతి చాలా అర్థవంతంగా ఉంటుంది. మృదుమధురంగా సాగి పోతుంటుంది. ఎప్పడు చదివినా తాజగా ఉంటుంది. పండిత పామరులను మెచ్చే విధంగా ఉంటుంది. అతని కవిత్వం సూక్తులుగా, సామెతులుగా ఉంటుంది. అందుకే హోఫెజ్ కవిత్వం సముద్ర తీరాలు దాటి విశ్వాయాప్తమైంది. విశ్వజీనమై శిఖరాన్ని అందుకుంది. హోఫెజ్ కవిత్వం ఎంత చదివినా మన వేమన పద్మాల్లా తనివితీరదు. తెలుగులో వేమన ఎలాగో ఇరాన్లో హోఫెజ్ అలాగే. జనరంజక కవిగా సుప్రసిద్ధుడైనాడు. జనాల నాలుకలపై నాట్యం చేసేలా కవిత్వాన్ని అల్లడు. ఈ పుస్తకంలో మూడు భాగాలు ప్రధానంగా మూడు భాగాలు. అవి ‘మధుశాల తలుపు తల్లిన దేవదూతలు, నీ ప్రేయసి ప్రేమికుడు, ఈ రాత్రి విషయం ప్రేమ.

మధుశాల తలుపుతల్లిన దేవదూతలు

ఈ భాగంలోని గజళ్ ఎక్కువగా ఆత్మాప్రయ రీతిలో దర్శనమిస్తాయి. గజళ్ అంటే ప్రేమ గీతికలు కాబట్టి ప్రేమను తెలుపడానికి గజళ్లో కవిత్వం రాస్తారు కవులు. కాలం మారుతున్న కొద్ది. ప్రేమగీతాలనుంచి సామాజిక చింతనతో గజళ్ ను నేటి కవులు

ఆవిష్కరిస్తున్నారు. అయితే హోఫెజ్ తన గజళ్ ను ఎక్కువగా ప్రేమ గీతాలుగానే ఆవిష్కరించాడు. అంతే కాదు తన కవిత్వంలో ఎక్కువగా మధువు గురించి మధుర సంభాషణ చేశాడు. ప్రేయసి, ప్రేమికులి విరహోత్సంతము మధురంగా వర్ణించాడు. శ్యంగారాన్ని హత్తుకున్నట్లు తన కవిత్వాన్ని స్పష్టించాడు హోఫెజ్.

అమె ఎద్రచీ పెదాలు నా చెవి దగ్గర

పెట్టి గుసగుసలాడింది

కునులనిండిన కస్టిళ్తో అమె యిట్లా అంది ఏంటి ఇదంతా?

‘నువ్వు నా పూర్వ ప్రేమికుడివా? నీకేమైనా నిద్రాస్తుందా?’

ఇది అనువాదం చేసినట్లు అనిపించడం లేదన్నది ఈ కవిత్వం చదివిన తర్వాత మనకు తెలుస్తుంది. ఇది చదువుతుంచే తెలుగు సాహిత్యంలోని భావ కవిత్వం నిజంగా మన చెవిలో గుసగున లాడుతున్నట్లుంటుంది. జలజం మరో అనువాదం చూడండి.

ఒకవేళ నీవు నీకు అత్యంత ప్రియమైన రాజగోపురంలో నిపసిస్తుంటే

నీవు స్వర్గాలకు పైన ఉన్నావని అనుకోకు, ఎందుకంటే

ఒకనాడు నీవు చెత్తుచెదారమును వీధిలో రాయిలా పడిపోతావు

ఒక ప్రేమికుడి విరహవేదనకు పరాకాష్ట ఈ పంక్తులు. ప్రియురాలు ప్రేమికుడికి దక్కకపోతే నైరాశ్యంతో అన్న పంక్తులు ఇవి. ప్రేమికురాలు ఎప్పుడు ప్రేమికుడికి దూరమే. ఎంత దూరమంటే అమె రాజగోపురంలో. అతడు పీధి చివరలో. ప్రేమికుల మధ్య దూరమంటే అదే. తనకు ప్రేమికురాలు దక్కుతున్ది లేదోననే నిరా నిస్పుహలతో అమెపై నిందలు వేస్తాడు.

దక్కుతున్ది లేదోననే నిరా నిస్పుహలతో అమెపై నిందలు వేస్తాడు. తనకు దక్కకపోయేసిరకి అభాండాలు స్పష్టిస్తాడు. ఇక్కడా అంతే రాజగోపురంలో ఉన్న నీవు వీధిలో రాయిలా పడిపోతాపంటాడు. తనకు దక్కుదన్న ఆక్రోశంతో ఈ పెదవిరువులు. ఈ పాదాలను చాలా సరళంగా, భావాత్మకంగా అనువదించిన జలజం ప్రతి పాదాన్ని స్పష్టంగా కవిత్వంలోకి పంపారు. హోఫెజ్ రసస్తాయిని ఏ మాత్రం తగ్గించకుండా ద్రాక్షరసంలో ముంచి తీసినట్లు చక్కగా అనువదించారు.

ఈ ‘మధుశాల తలుపు తల్లిన దేవదూతలు’ లోని గజళ్ న్నింటిని జలజం మలయమారుతుంలా మార్చి మనకందించారు.

నీ ప్రేయసి ప్రేమికుడు

ఈ భాగంలో మొత్తం 51 గజళ్ ను జలజం అనువదించారు. ఇందులో ఏ గజళ్ ను చదివినా అక్కరాలు మత్తుగా మనలను దోచేస్తాయి. మన మనసునిండా మధురంగా ఆవహిస్తాయి.

నీ ముఖం ఇంతవరకు ఎవ్వరూ చూడలేదు, అయినప్పటికీ వేలపోటీదార్శ ఇక్కడ గుమిగుడారు

నీవు ఇప్పటికే మొగ్గవే, అయినా పందల కోకిలలు నీ చుట్టూ

చేసినవి

ప్రేమంటే ఒక కల్పన. ఒక వర్షాను. ఒక ఊహ సుందరిని ఎలా ఊహించుకుని ప్రేమికుడు ప్రేమిస్తాడో అమె సందర్శాన్ని కవి ఇక్కడ గుర్తు చేస్తున్నాడు. అమె ముఖం ఎవ్వరూ చూడకున్న ఆమె ప్రేమ కోసం ఎంతోమంది పోటీపడుతున్నారు. కానీ ఆమె ఇంకా చిరుమొగ్గనే. పుప్పిడికోసం తేనెటీగలు చేరినట్లు... ఆమె కోసం వందల కోకిలలు సప్తస్వరాలతో స్వాగతం పలుకు తున్నాయి. ఎంత అందమైన భావన. ఆమె చుట్టూ ప్రేమ కోకిలలు వసంతంలా ఆహ్వానిస్తున్నాయి. మొగ్గ అంటే ఎవరికిష్ట ముందడు. అదీ లేలేత మొగ్గ. ఆ మొగ్గ కోసం కోకిలలు పహోరా కాస్తున్నాయి. ఆ మొగ్గ వెదజల్లే నుగంధ పరిమళాల కోసం. ఆ మొగ్గను మత్తుగా ఆప్రూణించడం కోసం.

హోఫెజ్ ఏ బావనతో గజళ్ళను సృష్టించాడో జలజం అదే భావాన్ని చక్కగా తెలుగులోకి అవిష్కరించారు.

నీలాంటి ప్రేయిసి పున్నంతకాలం
నా హృదయాన్ని నీ నుంచి వేరు
చేయలేదు

ఎంతకాలమైనా నేను బాధపడతాను
అసలైన ప్రేమికుడి తత్త్వమిదే. తను
కోరుకున్న ప్రేమ కోసం ఎన్ని సంవత్సరాలైనా, ఎన్ని యుగాలైనా
రాలైనా, ఎన్ని యుగాలైనా ఎదురు
చూస్తుంటాడు ప్రేమికుడు. తన
హృదయంలో గాఢంగా
ముద్దించుకుపోయిన ప్రేయిసి రూపాన్ని
ఎవరూ వేరు చేయలేరని ప్రేమికుడి
తత్త్వం. ఇదొక అంత్యోత్త భావన. అప్పడే
ప్రేమ పరిమళిస్తుంది. పరిమళించి
చిగురిస్తుంది. చిగురుతొడిగి ప్రేమ
గ్రంథాన్ని వెదజల్లుతుంది.

ఈ రాత్రి ఇపయం ప్రేమ

ఇందులోని 20 కవితలు ముందు పేర్కొన్న కవిత్వానికి కాస్తిన్నంగా ఉంటాయి.

నీ శరీరంలోని ప్రతి కోర్కె పవిత్రమైందే
జో నా ప్రియమైనవాడా

నీవు చనిపోయేదాక నిరీక్షించడం దేనికి

ఆ దైవిక పరమసత్యాన్ని తెలుసుకోవడానికి?

ఈ కవితలో అమలిన ప్రేమ సాక్షాత్కారిస్తుంది. మనసులోని కోరికలను కూడా పవిత్రంగా పేర్కొనడ మంటే స్వచ్ఛమైన మనస్సు ఎలా ఉంటుందో తెలియపరచడం. ప్రేయిసి ప్రేమికుడిని సంబంధిస్తూ అతన్ని చనిపోయేదాక నిరీక్షించడం దేనికి, దైవికమైన పరమసత్యాన్ని తెలుసుకోవడానికా అంటూ ప్రశ్నించడం ఇద్దరి మధ్య నిజమైన ప్రేమతత్వాన్ని అవిష్కరిస్తుంది. ప్రేమంటే నిరీక్షణకు పరాకాష్ట. ఆ నిరీక్షణలోనే అసలైన ప్రేమ దివిటీలా వెలుగుతుంది. ఇలాంటి హోఫెజ్ కవితా పంక్కలను జలజం ప్రేమతో తెలుగులోకి అనువదించారు. ఈ అనువాదంలో మనం మునిగిపోతే మత్తుగా కవితల్ని ఆప్రూణిస్తాము. ఆనందంతో పరవశించిపోతాము. అదీ జలజం అనువాదానికున్న ద్రాక్షరన సాగసు. పదాల పోహలింపు.

నీ శరీరంలో నీవాక పవిత్రమైన అంకురానివి ప్రతిరాత్రి ఒక బాణంపైకి పొడుసు కొస్తుంది అది నీ ఆత్మని పరమాత్మలోకి నెట్లి వేస్తుంది

ప్రేమ గురించి ప్రేమికుడు పలికిన పంక్కలిచి. ఆమె ఎంతో పవిత్ర. ఆమె మనస్సు కూడా అంతకంటే పవిత్రమైనదని. ఇక్కడ అత్మ ప్రేయిసి అయితే పరమాత్మ ఆమె మనసు. ఆత్మ పరమాత్మల సంయోగమే ప్రేమ. హోఫెజ్ ప్రేమికులను, వారి బాధలను, వారి విరహవేదనలను ఎలా అవిష్కరించాడో జలజం తెలుగులో అదే స్థాయిలో అమృతంలా మనకందిచారు. ఒక ప్రత్యేకమైన అనువాద పద్ధతులని జలజం పాటించారు. అందుకే అంత చక్కగా, చిక్కగా తెలుగు అనువాదం పండింది. అంతరాలు అమృతాన్ని అస్సుదించాయి. పాదాలు పరిమళభరితంలా ఆప్రూణించాయి. తెలుగు సాహిత్యంలో అనువాద రసాన్ని అందించిన జలజం అనువాద రారాజు అనడంలో ఎలాంటి అతిశయ్యాక్రి లేదు.

పుస్తకం : ప్రేమలహారి - హోఫెజ్ కవిత్వం

తెలుగు : జలజం సత్యనారాయణ

- డా॥ భీంపల్లి శ్రీకంత్,

m : 9032844017

e : srikanth.bheempally@gmail.com

పరిశోధకులకు సుభవార్త

దక్షన్ ల్యాండ్ కు ISSN ఆమోదం

దక్షన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక ISSN (International Standard Serial Number) ఆమోదం పాంచినదని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాము. మా ISSN 2581-3188. ప్రముఖ, జీత్తాపిాక, పలశోధకులు తమ పలశోధనాత్మక, విల్సెఫ్రాత్మక రచనలను ప్రచురించి జేసి వినియోగించుకోవడం ద్వారా ప్రాచుర్యం చేసుకోవడానికి ఈ సదవకాశాన్ని సభ్యులియిగపరుచుకోవాలని కోరుతున్నాము.

రచయితలు తమ రచనలను పంపవలసిన చిరునామా :

“చంద్రం” 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar,
Hyderabad - 500 029 Telangana.

సంప్రదించవల్సిన ఐస్ఎస్ ఫోన్ : 9030626288

E-mail: desk.deccan@gmail.com

website: www.deccanland.com - ఎడిటర్

రైతుకు సిరులు... ఒంటికి సత్తువ!

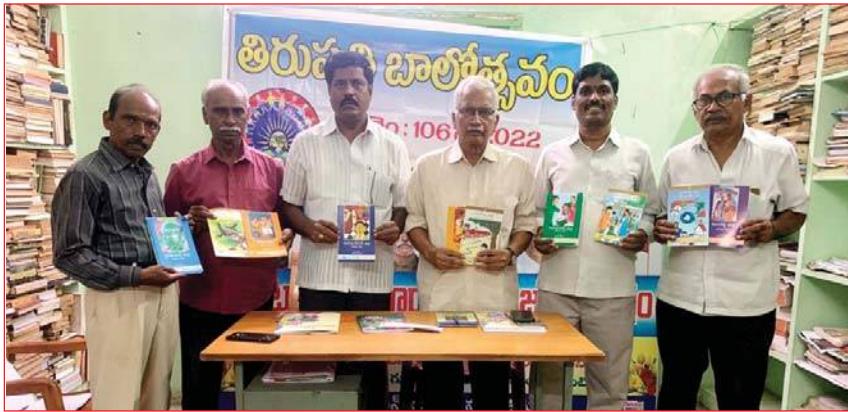
(ఆల్ ఇండియా ప్రోగ్రసివ్ ఫోరం జాతీయ కార్బుదర్శి
సంగిరెడ్డి హనుమంత రెడ్డి అంతర్జాలంలో అందించిన వ్యాసం)

ప్రపంచికరణలో గ్రామీణ ఉపాధులు పోయాయి. ఐతే అతివ్యప్తి లేకుంటే అనావ్యప్తి. వర్షపు నీరు సముద్రం పాలవతోంది. భూగర్జ జల వసరులు పాతాళానికి దిగాయి. పంటలకు నీరుండదు. ఈ నేపథ్యంలో తక్కువ నీటితో పండే చిరుధాన్యాల పంటలే రైతుకు మేలు. జొన్న, రాగి, కొర్క, సజ్జ (సాద్ద), సామ, అరికె, వరిగె, ఊద, ఓట్లు, బార్లె పంటివి చిరుధాన్యాలుగా వ్యవహరిస్తారు.

1960ల్లో, మన దేశంలో ఒక మనిషి ఏడాదికి సగటున 32.9 కిలోల చిరుధాన్యాలను తినేవాడు. 2010 నాటికి వీటి వాడకం 4.2 కిలోలకు.... అంటే 87%కి పడి పోయింది. ‘పెరిగిన ఆదాయాలు, పట్టించికరణ వలన గోధుమ ఉపయోగం పెరిగింది. దీన్ని లేపుచునే తింది అనుకుంటున్నారు. చిరుధాన్యాల వాడకం తగ్గింది. వీటిని నాసిరకం తిండిగా భావిస్తున్నారు’ అని 2014లో ‘అనువర్తిత ఆర్థిక పరిశోధన జాతీయ మండలి’ తెలిపింది. 1960వ దశకం మధ్యలో ఒక పట్టణవాసి సగటున సంవత్సరానికి 27 కిలోల గోధుమలు

తినేవాడు. ఇది 2010లో రెట్లింపయింది. కొన్ని దశాబ్దాల నుండి ప్రభుత్వం ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ ధ్వారా గోధుమ, బియ్యానికి రాయితీ లిస్తున్నది. అందువలన ప్రజల్లో ప్రత్యేకించి పట్టణ జనాభాలో వీటి ఉపయోగం పెరిగింది. చిరుధాన్యాల వాడకం తగ్గింది. ‘2013-ఆపోర భద్రతా చట్టం’ చేయక ముందు గోధుమలు, బియ్యాన్ని మాత్రమే ప్రభుత్వం ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థలో చేర్చింది. ఘలితంగా ముతక ధాన్యాల వినియోగం పడిపోయిందని ప్రభుత్వేతర సంస్థ ‘ధన్’ నాయకుడు మునియప్పన్ కార్తికేయన్ అన్నారు. 1956 నుండి చిరుధాన్యాల పంట వీస్తిర్చం తగ్గింది. సజ్జ 23%, రాగి 49%, జొన్న 64%, ఇతర ధాన్యాల సాగునేల 85% తగ్గింది. ఈ వీస్తిర్చం ఇంకా తగ్గితే దేశం చిరుధాన్య పంటలను కోల్పోతుంది.

చిరుధాన్యాలు తక్కువ నీటితో అధిక ఉపోగ్రతలు గల గరుగు, పొడి నేలల్లో, కరువు ప్రదేశాల్లో పండుతాయి. వీటి ఉత్పత్తి భర్యు తక్కువ. దిగుబడి ఎక్కువ. విత్తనాల పేటెంటు, బహుళ జాతి సంస్థలు

బడిపిల్లలు రాసిన పిల్లల కథలు పుస్తకాలను అవిష్కరిస్తున్న అమురావతి బాలోత్సవం కార్యదర్శి (విజయవాడ) పిన్నమనేని మురళిక్రిష్ణగారు

బడిపిల్లలు రాసిన పిల్లల కథలు పుస్తకావిష్కరణ

ఈ రోజు 19-10-2022న తిరుపతి బాలోత్సవం ఆధ్వర్యంలో తిరుపతి ఎంబీ భవన్ యోదనగర్ లోని బాలోత్సవం కార్యాలయంలో ‘చిల్డన్ ఎడ్యూకేషన్ అకాడమీ - హైదరాబాద్’ సంస్థవారు ప్రచరించిన ఊమ్మడి తెలంగాణ 10 జిల్లాల బడిపిల్లల కథలు, బాలచెలిమి నిర్వహణలో బడిపిల్లలు ప్రాసిన బాలల సాహిత్య కథల్ని సాహితీవేత్తలు ఎంపికచేసిన కథల పుస్తకాల్ని అమురావతి బాలోత్సవం కార్యదర్శి మురళిక్రిష్ణ గారు అవిష్కరించారు.

ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ పిల్లలకు అత్యంత అనందాన్నిచేసి ఆట బోమ్మలు, కథల పుస్తకాలే అన్నారు. పిల్లలో షైతికతను, స్పందనాత్మకతను పెంచి వారి ఊహాలకు ప్రాణం పోస్తాయన్నారు. తిరుపతి బాలోత్సవం కార్యదర్శి మల్లార్పు నాగార్జున మాట్లాడుతూ పిల్లలు కథలు చేపే అవ్వాతాతలకు దూరమై, సెల్

ఫోన్కు దగ్గరై బాల్యంలో పొందాల్సిన అనుభూతులకు దూర మయ్యతున్నారన్నారు. స్నేచ్ఛగా మాటల్సేవ్, పాటల్సేవ్, ఆటల్సేవ్, అంతా యాంత్రికమే ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో నుండి బాలల బాల్యాన్ని బయట వదేయటానికి కృషి చేస్తున్న ‘చిల్డన్ ఎడ్యూకేషన్ అకాడమీ- హైదరాబాద్’ వ్యవస్థాపకులు మణికౌండ వేదకుమార్గారికి, వారి సంపాదకత్వంలో ప్రచరించిన బాలచెలిమి తెలంగాణ 10 జిల్లాల బడిపిల్లల కథలకు కన్సీనరుగా వ్యవహరించిన గరిపథి అశోక్ గారికి ధన్యవాదాలు తెలియ చేసారు. ఈ ఆవిష్కరణ కార్యక్రమంలో తిరుపతి బాలోత్సవం నాయకులు పి. గురునాథం, ఎన్.రెడ్డిప్ప., పి. మనుసింహ, చంద్రశేఖర్, పి. మోహనమూర్తి, ఎం. గంగలప్ప, శ్రీమతి భాగ్యమ్మ గారు పాట్లాన్నారు.

- మల్లార్పు నాగార్జున, m: 9398000686

గొడవలు లేవు. ముందు ఏడాది గింజలను మరుసటి సంవత్సరం విత్తనాలుగా వాడవచ్చు. మెరుగుపర్చబడిన చిరుధాన్యాల విత్తనాలు రోగినిరోధక శక్తిని పెంచుకొని ఉత్సత్త్విని బాగా పెంచాయి. 2013లో ప్రపంచంలో చిరుధాన్యాల ఉత్పత్తిలో 1,09,10,000 టన్నులతో భారత్ మొదటి స్థానంలో ఉంది. పరికి కావలసిన నీటిలో 28% నీరే వీటికి సరిపోతుంది. ప్రస్తుత కరువుకే కాక పెరగజోయే భవిష్యత్తు కరువులకు కూడా ఇవి పరిపొర్చుచుపుతాయి. ఈ పంటలతో మనకు తిండి గింజలు, పశువులకు మేత లభిస్తాయి. వీటిలో ఆమ్ల శాతం తక్కువ. పీచు శాతం, పోషక విలువలు ఎక్కువ.

ఊరల్లో గోధుమల కంటే 531%, బియ్యం కంటే 1,033% ఇనుము ఎక్కువ. సజ్జల్లో గోధుమల కంటే 314%, బియ్యం కంటే 611% ఇనుము ఎక్కువ. సామలలో గోధుమల కంటే 265%, బియ్యం కంటే 516% ఇనుము ఎక్కువ. సామలలో గోధుమల కంటే 839%, బియ్యం కంటే 3,440% సున్నం ఎక్కువ. బియ్యంలో

కంటే సజ్జలు, గోదుమల్లో 4 రెట్ల సున్నం ఎక్కువ. ఊరల్లో గోధుమల కంటే 313%, బియ్యం కంటే 783% ఖనిజ లవణాలు ఎక్కువ. కొరల్లో గోధుమల కంటే 220%, బియ్యం కంటే 550% ఖనిజ లవణాలు ఎక్కువ. గోధుమల, బియ్యం కంటే చిరుధాన్యాలలో పోషక పదార్థాలు, సత్రజని అధికం. కేవలం బియ్యం తిన్న ఆడపిల్లల కంటే 60% జొన్నలు, 40% బియ్యం తిన్న ఆడపిల్లల ఎడుగుదల రేటు ఎక్కువని హైదరాబాదు ‘భారతీయ చిరుధాన్యాల పరిశోధక సంస్థ’, ‘జాతీయ పోషకాహార సంస్థ’ 2015 ఏడాది అధ్యయనాల్లో తెలిపాయి.

ఇతర పంటలతో పోల్చితే చిరుధాన్యాల వంటలు పర్యావరణానికి తక్కువ హనికరం. ఈ పరిస్థితుల్లో ఈ పంటలు ఉపయోగకరం. చిరుధాన్యాల పునరుద్ధరణ పోషకాహార లోపాన్ని పరిపురిస్తుంది. దైతుల ఆర్థిక స్థితిని మెరుగుపరుస్తుంది. అందుకే పలు ప్రయోజనాల చిరు ధాన్యాలను పండించాం. వ్యవసాయాన్ని గిట్టుబాటు చేసుకుండాం. (R)

పర్యావరణం

కోశాంబీ రాజ్యాన్ని కీర్తి సేనుడు పరిపాలిస్తున్న కాలంలో ఉన్నట్టుండి ఆ రాజ్యంలో వర్షాలు లేక కరువుకాటకాలు ప్రారంభమైనాయి. ప్రజలంతా ఆకలితో ఆహారాలు చేశారు. మంత్రి తమ మిత్ర రాజ్యాల నుండి ఎన్ని సార్లు సరకులను దిగుమతి చేసినప్పటికీనీ ప్రజల అవసరాలకు అవి సరిపోలేదు. దానికి తోడు ఎప్పుడూ అన్ని పోటీల్లో విజయధంకా మోగించే కొశాంబీ రాజ్యం తమకన్నా చిన్న రాజ్యాల కంబీ కూడా చాలా వెనుకబడిపోయింది. కానీ మహారాజు ఇవేవీ పట్టించుకోకుండా తన విలాసాలలో మునిగితేలాడు. అప్పుడు మంత్రిగారు రాజు గారిని కలిసి ఎన్నిసార్లు మొరపెట్టుకున్నప్పటికీనీ ఘరితం లేకపోయింది. మంత్రి సలహాలను కూడా రాజుగారు పెడచెవిని పెట్టారు. ఇలా ఉండగా రాజుగారికి సభలో ప్రశ్నలు అడగడం అంటే చాలా ఇష్టం. అది తెలుసుకున్న మంత్రిగారు రాజు గారిని ఒక ప్రశ్న అడగమని చెబుదామని అనుకున్నాడు.

మరునాడు మంత్రిగారు రాజుగారిని కలిసి అతనిని ఒక ప్రశ్నను సభలో అడగమని అతని చెవిలో ఏదో చెప్పాడు. అందుకు రాజు సంతోషంతో “మంత్రిగారూ! మీ ప్రశ్నని రేపు సభలో అడుగుతాను. నాకు ప్రశ్నలు అడగడం అంటే చాలా సరదా అని మీకు తెలుసు కదా! అందరూ ఈ ప్రశ్నకు ఏమి జవాబు చెబుతారో అని ఆసక్తిగా ఉంది “అని అన్నాడు.

ఆ తెల్లవారి సభ ప్రారంభమైనంది. మహారాజు లేచి “మేధావులారా! అన్నింటికన్నా గొప్పది ఏది” అని ప్రత్యీంచాడు. ఒకరు లేచి “ధనం” అని అన్నారు. మరొకరు “కీర్తి ప్రతిష్టలు” అని అన్నారు. ఇంకాకరు “పాండిత్యం” అని అన్నాడు. మరొకరు “కళ” అని అన్నారు. ఇలా ఎవరికి తోచిన రీతి వారు జవాబు చెప్పారు.

రాజు అప్పుడు మౌనంగా ఉన్న రుద్రబట్టును మంత్రి సూచనచే తన ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పమని ప్రశ్నించాడు. అప్పుడు రుద్రబట్టు “మహారాజా! అన్నింటికన్నా గొప్పది మరియు ముఖ్యమైనది ఆరోగ్యం. అందుకు కావలసింది మనం పరిశుద్ధత పాటించి పర్యావరణాన్ని కాపాడుకోవడం” అని అన్నాడు. అప్పుడు రాజు దాని ప్రాముఖ్యతను తెలుపమని అన్నాడు.

అప్పుడు రుద్ర భట్టు సభలో లేచి “మహారాజా! ఒక్క ఆరోగ్యం బాగా ఉంటేనే కదా ఇవ్వే కిలేవి. ఆరోగ్యం బాగా లేకుంటే ఎంత

డబ్బు ఉన్నా, ఎంత కీర్తి ప్రతిష్టలు ఉన్నా, ఎంత పాండిత్యం ఉన్నా, ఎన్ని కళలు ఉన్నా అవి అన్ని వ్యాఘరమే కదా!” అని అన్నాడు. రాజు అందుకు ఏం చేయాలో అది కూడా చెప్పమన్నాడు. అప్పుడు రుద్రబట్టు “మహారాజా! నాదొక ముఖ్యమైన మనవి. మందు మన ప్రజల ఆకలిని తీర్చండి. తర్వాత వారికి చదువును చెప్పి ఆక్షరాస్యలను చేయండి. ఇంకాక విషయం ఏమిటంబే మన దగ్గర ఉన్న కొద్దిపాటి అడవుల్లో ఆయుర్వేద మొక్కలు చాలా తక్కువగా ఉన్నాయి. అందువలన చాలా మంది జనం రోగాల బారిన పడి కోలుకోలేక మనం అన్ని రంగాల్లో ఇతర రాజ్యాల కన్నా చాలా వెనుకబడి పోతున్నాం. అందువల్ల అందరిచేత మొక్కలు నాటించండి. అనారోగ్యంగా ఉండడం వల్లే మనం పొరుగు రాజ్యాల్లోని పోటీలలో కూడా విజయం సాధించ లేక పోతే తనన్నాం. ఇప్పిన్నింటికి కారణం పరిసరాల్ని పూర్తిగా అపరిషుద్ధంగా ఉండడమే. అందువల్ల పర్యావరణాన్ని కాపాడుకుంటే ఈ రోగాలను అరికట్టువచ్చు. ప్రజలందరూ సోమరులుగా ఇంట్లో కూర్చునకుండా శ్రవపడి పని చేయాలి. ప్రజలు ఎండలో కూడా కొంత సమయం గడపాలి. ప్రష్టికరమైన అపాపాన్ని తెలాలి. అన్ని మొక్కలతో పాటు పండ్ల మొక్కలను కూడా నాటించి మందు ముందు ప్రజలందరూ పండ్ల తినేలాగా ప్రోత్సహించాలి. వారి ఆరోగ్యం మొరుగుపడితే మనం అన్ని రంగాల్లో ముందు ఉంటాం. అందుకే ముందు ఆకలి, తర్వాత విద్య కావాలి. విద్య నేర్చిన తర్వాత వారికి పర్యావరణాన్ని ఎలా కాపాడుకోవాలో తెలుస్తుంది.” అని అన్నాడు.

రాజుకు ఆయన సూచనలు నచ్చి ఆయన చెప్పినట్టే చేశాడు. కొన్ని ఏళ్ళ తర్వాత కొశాంబీ రాజ్యం ఆకలి, విద్య, పర్యావరణంతో పాటు ఆరోగ్యానికి ప్రాధాన్యత నివ్వడం వల్ల అన్నింటిలోకి అగ్రగామిగా మారి ఇతర రాజ్యాలకు ఆదర్శప్రాయం అయింది. రుద్రబట్టు సలహాతోనే మంత్రి రాజుగారి చెవిలో ఈ ప్రశ్నను అడగమని కోరాడనీ, తర్వాత సభలో రాజు గారిని ఒప్పించే విషయం తాను చూసుకుంటానని రుద్రబట్టు మంత్రికి చెప్పినట్లు ఎవ్వరికీ తెలియదు.

- సంగనభట్ట చిన్న రామకిష్ణయ్

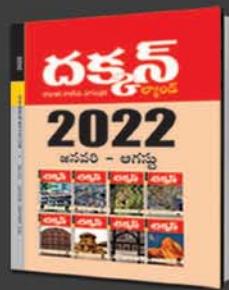
m: 9908554535

e : ramakistaiah195906@gmail.com

దక්ෂ
Deccan India Today

పది సంవత్సరాల ప్రస్తావం...

తెలంగాణ ఉద్యమ కాలంలో ఆవిర్భవించిన 'దక්ෂ్ ల్యాండ్' మాసపత్రిక 2022 అగస్టు సంచికతో 120 నెలలు పూర్తి చేసుకుంది. ఈ పది సంవత్సరాల కాలంలో తెలంగాణ భావజాలాన్ని వ్యాప్తి చేసి, పునర్నీర్మాణ అవసరాన్ని చాటి చెప్పేందుకు 'దక්ෂ్ ల్యాండ్' ఇప్పటి వరకు వెలువడిన సంచికలను (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022) సంకలనాలుగా (12 నెలలకు ఒక సంకలనంగా) రూపొందించి పొరకుల కోరిక మేరకు అందిస్తున్నాం. భవిష్యత్తులో కూడా వచ్చే సంచికలను సంకలనాలుగా తీసుకు వస్తామని తెలియ జేస్తున్నాం. ఆసక్తి కలవారు ఒక్క సంకలనాన్ని రూ. 400/-లకు పొందవచ్చు (పొర్చుల్ ఛార్జీలు అదనం).

ISSN ఆమోదం పొందిన 'దక්ෂ్ ల్యాండ్' మాసపత్రిక పట్ల చాప్టున్న ఆదరణకు ధన్యవాదాలు.

సంకలనాలు పొందినదాకి మూ విరుద్ధమా:

ఎస్టిర్, రక్కుల్యాండ్
3-6-712/2, స్ట్రీట్ నె.0.12,
శొమాయిస్టర్,
బైంగాలూరు-560029, కెర్కాల
ఫోన్: 9030626288

Email: desk.deccan@gmail.com
Website: www.deccanland.com

ఆసక్తిన్ ఫ్యారా చెల్లింపుకోం:

NAME : DECCAN LAND
BANK : KOTAKMAHINDRABANK
ACCOUNT NO : 7111218829
IFSC CODE : KKBK0000555
BANK CODE : 000555
MICR CODE : 500485007

